Bayerische StaatsBibliothek
Münchener DigitalisierungsZentrum
Digitale Bibliothek

Poncius, Johannes

Joannis Poncii Philosophiae ad mentem Scoti cursus integer

Lugduni 1672

Regensburg, Staatliche Bibliothek -- 999/2Philos.2985
urn:nbn:de:bvb:12-bsb11057894-9

Dices: Punctum non est aliquid completum, sed incompletum, quamvis non includatur in linea vt pars, sed vt conditio necessario requisita ad copulandas partes: ergo quamvis linea non includatur in superficie; nisi vt aliquid copulans suas partes, tamen erit quid incompletum non secus ac punctum.

Probabile est lineam & superficiem non esse entia completa.

Respondeo, propter hæc posse probabilissime defendi oppositum conclusionis, nempe lineam & superficiem non esse veras species & completas quantitatis vt sic, quæ est ens completum, Negatur tamen consequentia, & disparitas est, quod punctum habeat tantum rationem termini copulantis, propterea indirecte tantum habet reduci ad prædicamentum istius rei, cuius partes copulare debet. Linea vero, & superficies præter rationem termini copulantis, quem habent vt sunt indiuisibiles, habent diuisibilitatem quantitatiuam, ratione cuius vt tales sunt entia completa per se quanta, licet, vt indiuisibiles, sint entia incompleta.

83 *Obiicies primò*; Vna species non includitur essentialiter in alia specie sibi opposita: sed linea includitur essentialiter in superficie, & vtraque in corpore: ergo non sunt diuersæ species.

Respondeo distinguendo maiorem: essentialiter, id est tanquam pars essentialis, transeat; quamvis hoc ipsum non sit certum, quia multi non adeo improbabiliter tenent mixtum constitui intrinsece & essentialiter ex elementis, quæ tamen distinguuntur specie ab illo, & opponuntur ipsi: essentialiter, id est tanquam aliquid ex natura sua requisitum vt sit, nego maiorem, & similiter distinguo minorem.

Obiicies secundò: Duæ superficies sunt penetrabiles, & idem est de duabus lineis: ergo non sunt quantitates. *Respondeo* distinguendo antecedens: si applicentur quatenus diuisibiles, nego: si quatenus indiuisibiles, concedo antecedens, & distinguo etiam consequens: quatenus sunt indiuisibiles, concedo; quatenus diuisibiles, nego.

Linea, superficies, corpus sunt species infimæ.

Quæres vtrum corpus, superficies, & linea sint species infimæ vel subalternæ. *Respondeo* cum communissima sententia, esse infimas, quia non habent sub se alias species.

Dices: Linea curua & recta distinguuntur specie, sicut & superficies concaua & plana. *Respondeo* negando antecedens quia differunt tantum accidentaliter sicut homo albus & homo niger: eadem enim linea quæ est curua, potest esse recta, & è contra.

QVÆSTIO VLTIMA.

De Proprietatibus Quantitatis.

Prima proprietas Quantitatis non habere contrarium.

84 *Prima est* non habere contrarium, & hæc communis est ipsi cum substantia, & patet quia nulla est forma, per quam expellatur quantitas à suo subiecto; ergo non habet contrarium proprie loquendo. Probatur consequentia, quia contraria proprie loquendo nata sunt se inuicem expellere ab eodem subiecto inhæsionis.

Secunda non suscipere magis & minus.

Secunda proprietas, etiam communis ipsi cum substantia, est non suscipere magis & minus: licet enim possit extendi, & diminui quoad extensionem, non tamen potest intendi aut remitti, sicut potest calor: neque enim sicut aqua dicitur esse magis & minus calida, ita homo dicitur esse magis aut minus quantus, saltem quoad intensionem. *Dices*: Sicut ex eo quod plures gradus coloris essent in eodem subiecto, diceretur istud subiectum magis & intensius calidum quare ex eo quod essent plures partes quantitatis in eodem subiecto non diceretur magis quantum quoad intensionem?

Respondeo, quia tum subiectum dicitur habere intensiorem formam, quando potest perfectiorem intensiue effectum producere, aut quando forma communicat ipsi perfectiorem intensiue effectum formalem. Sed ex eo quod quãtitas maior, seu plurium partium sit in subiecto, neque subiectum potest perfectiorem effectum intensiue producere, vt patet, neque recipit effectum formalem perfectiorem intensiue, non enim recipit alium effectum quam impenetrabilitatem, aut extensionem partium in ordine ad locum, sed eandem omnino impenetrabilitatem haberet à duabus partibus quam haberet à centum: ergo quoad impenetrabilitatem non reciperet perfectiorem effectum intensiue. Extensio autem maior in ordine ad locum non est perfectior effectus intensiue, sed extensiue, vt patet.

Tertia proprietas esse æquale.

Tertia proprietas est esse æquale vel inæquale, & hanc dicit Philosophus maxime propriam, quia omni & soli conuenit. Debet autem intelligi de æqualitate & inæqualitate in rigore, quam scilicet habent res in extensione partium impenetrabilium; alias vnus calor dicitur æqualis alteri, & vnus Angelus dicitur inæqualis in perfectione alteri Angelo.

Quarta habere positionem partium in loco.

Quarta proprietas est habere positionem partium in ordine ad locum: quod debet intelligi de aptitudine, quam habet quantitas ad occupandum locum circumscriptiue.

Quinta est esse mensuram.

Quinta est esse mensuram, hoc est aptum ad certificandum de magnitudine molis alicuius.

Sexta est esse diuisibile in partes impenetrabiles.

Præter quas forte sunt aliæ proprietates, vt rarum & densum, asperum & lene: quamvis enim Philosophus non fecerit mentionem de illis, non propterea sequitur quod non sint, quia non voluit omnes eius proprietates numerare.

DISPVTATIO XV.

DE RELATIONE.

SEQVOR hic ordinem Philosophi, qui prius tractare voluit de Relatione, quam de Qualitate, quod in præcedentibus multa dixerit, ad quorum notitiam valde conduceret tractatus de Relatione.

QVÆSTIO I.

Quid sit Relatio prædicamentalis huius Prædicamenti, & de variis Relationum diuisionibus.

Quid relatiuum. Quid correlatiuum.

1 R*Elatiua* sunt quæ referuntur & ordinantur ad aliud, & *Correlatiua* sunt quæ ad se inuicem referuntur, & ordinantur, vt Pater & Filius, duo similia inter se: illud vero, quo mediante formaliter relatiuum refertur, est relatio. Quia verò quædam sunt quæ necessariò & ex natura sua ita referuntur ad aliud, vt non possint esse quin referantur & ordinentur, quia habent necessariam connexionem cum sua relatione, vt scientia refertur ad obiectum, potentia ad actum, creatura ad creatorem; quædam verò referuntur accidentaliter tantum, ita scilicet vt possint non referri, vt Petrus refertur per modum causæ ad Paulum & per modum similis ad Ioannem: Hinc relatio vt sic, potest diuidi in relationem identificatam realiter suo fundamento, & in relationem distinctam realiter à suo fundamento.

Rursus quia ex relationibus distinctis realiter à fundamento quædam sunt, quæ necessario surgunt posito fundamento & termino, & aliquo alio priori ad ipsas relationes, quod non sit actio productiua earum, vt est similitudo duorum albarum, & æqualitas duorum quantorum; quædam verò aliæ, quæ non necessariò sic oriuntur, vt est vnio materiæ ad formam; propterea relatio separabilis à fundamento potest diuidi in relationem intrinsecus aduenientem, & extrinsecus aduenientem intelligendo per relationem intrinsecus aduenientem, illam quæ licet accidentalis fundamento, necessario tamen sequitur ad aliquid prius, quod non sit actio productiua eius: & per relationem intrinsecus aduenientem illam, quæ accidentalis etiam est fundamento, sed non tamen necessariò sequitur ad aliquid prius, quod non sit actio productiua eius. Neque in hoc est aliqua difficultas præter illam, quæ est, vtrum dentur huiusmodi relationes extrinsecus aduenientes, de quo postea.

Quid secundum Caietanum relatio transcendentalis & prædicamentalis.

2 *Nota secundò*, relationes communiter diuidi in *transcendentales*, & *prædicamentales*. In explicatione autem membrorum huius diuisionis mire dissentiunt Authores. *Caietanus*, quem sequitur *Fonseca*, *Conimbricenses*, & *Masius*, dicit transcendentalem esse, quæ respicit terminum

terminum non pure tanquam terminum, sed potius tanquam causam vel receptiuam, vel effectiuam, vel alio modo, sicut actus vitalis respicit obiectum, tanquam causam formalem, saltem extrinsecam; potentia vitalis actum. Relatio verò prædicamentalis secundum ipsum est quæ respicit terminum pure subiratione termini absque dependentia vllius causalitatis, vt similitudo.

Sed hæc explicatio non placet; quia terminus similitudinis est tam bene causa formalis specificans ipsam, quam actus est causa formalis relationis transcendentalis, quam dicit potentia vitalis, verbi gratia intellectus ad intellectionem: ergo si relatio respiciens aliud tanquam causam formalem, sicut potentia vitalis respicit actum, sit transcendentalis, similitudo, & idem est de quocumque respectu, erit transcendentalis. Præterea relatio filij ad patrem, quam admittunt hi Authores esse prædicamentalem, & non transcendentalem, respicit terminum suum, scilicet patrem vt causam, ergo non sufficienter distinguitur transcendentalis relatio à prædicamentali per hoc, quod respiciat terminum, vt causam.

Dices cum *Fonseca* quod relatio filij non respiciat terminum vt causantem filium per relationem paternitatis. *Contra*, nec potentia, aut actus vitalis respiciunt obiectum vt causans ipsa per aliquam relationem, quia secundum aduersarios maxime, obiectum non dicit relationem ad potentiam, aut actum.

3 *Suarez disp.* 47. *Met. sect.* 4. dicit respicere non pure terminum, per quod distinguitur transcendentalis à prædicamentali, & esse ita referre subiectum ad terminum, vt ad aliquid aliud faciat aut exerceat circa ipsum. Sic potentia ita refertur ad actum, vt nata sit ipsum producere; & actus ita refertur ad obiectum, vt natus sit ipsum repræsentare; & denique ita vnio respicit terminum, vt coniungat suum subiectum cum ipso.

Sed contra, quia similitudo etiam, quæ est relatio prædicamentalis, ita refert ad terminum, vt etiam suo modo coniungat suum subiectum cum illo, scilicet similitudinarie.

Confirmatur, quia actus amoris nihil facit circa obiectum, quàm determinare potentiam formaliter ad illud amandum: sed similitudo similiter determinat suum subiectum ad esse simile termino: ergo vtrumque æque pure respicit terminum.

Deinde supponit falsum, vnionem & actionem esse respectum transcendentalem. *Præterea* ex hac explicatione non colligitur cur relatio transcendentalis non pertineat ad prædicamentum aliquod particulare.

4 Alij dicunt, vt *Auersa*, transcendentalem esse quæ est de essentia rei relatæ; prædicamentalem, quæ non est. *Sed contra*, quia relatio, quam dicit materia ad formam, non est de essentia eius; nec relatio intellectus ad intellectionem est de essentia intellectus, & tamen secundum omnes sunt transcendentales: ergo. Probatur maior ex principio sæpius posito, quod respectus non possit esse de essentia absoluti.

Arriaga dicit relationem transcendentalem esse illam quæ est ita de essentia subiecti, vt sit ipsi adæquate identificata; prædicamentalem verò, quæ non est adæquate identificata: colligi autem potest ex ipsius doctrina an sit adæquate identificata, aut non, ex eo quod fundamentum possit esse sine illa, aut non possit: si potest, non erit adæquate identificata, si non potest, erit.

Hæc doctrina in primis supponit quod relatio prædicamentalis non sit distincta realiter ab extremis simul sumptis, si enim esset sic distincta, nec adæquate nec inadæquate, identificarentur fundamento, vt patet. *Deinde* secundum hanc sententiam actio non esset prædicamentalis, quia non esset adæquate identificata fundamento, quod tamen est falsum, cum sit relatio de prædicamento actionis.

5 Itaque existimo relationem transcendentalem esse eam, quæ identificatur realiter rei relatæ per ipsam, & prædicamentalem esse, quæ rei relatæ non identificatur: quare diuisio relationis in transcendentalem, & prædicamentalem coincidit cum illa prima, quam posui. Probatur hoc tum ex reiectione aliarum explicationum, tum quia p hoc sufficienter distinguuntur inter se: tum etiam qu ex hoc patet cur relationes transcendentales non ponan tur in eodem prædicamento cum prædicamentalibus, nec in aliquo determinato prædicamento; nam quia identificantur realiter suis fundamentis, debent reduci ad prædicamenta suorum fundamentorum, & non poni in aliquo alio: & hinc etiam congruentissime vocantur transcendentales, quia scilicet non ponuntur in aliquo prædicamento determinato, sed quædam ponuntur in prædicamento substantiæ, quædam ponuntur in prædicamento quantitatis, quædam in cæteris.

Dices: Hinc sequeretur quod omnis relatio non identificata fundamento, deberet esse prædicamentalis, & consequenter de prædicamento *Ad aliquid*: sed hoc est contra nos, quia relationes extrinsecus aduenientes non identificantur suis fundamentis, & tamen non pertinent ad prædicamentum illud.

Respondeo distinguendo sequelam: prædicamentalis, provt prædicamentalis opponitur transcendentali, concedo: provt capitur pro relatione tertij prædicamenti, nego sequelam. Itaque relatio prædicamentalis capitur dupliciter, primo pro omni relatione, quæ non est transcendentalis, & in hoc sensu comprehendit relationes tam intrinsecus quam extrinsecus aduenientes. Alio modo pro relatione pertinente ad tertium prædicamentum, & sic non comprehendit relationes extrinsecus aduenientes. Relati dicame capitur pliciter

6 *Alia diuisio* Relationis est in *relationes secundum dici*, & *relationes secundum esse*. Et in his etiam membris diuidentibus varij sunt modi dicendi. Sed breuiter nobis dicendum est, vel per relatiua secundum dici intelligi, quæ referuntur ad aliud per respectum rationis, aut denominationem extrinsecam, & non per aliquid reale intrinsecum, vt Deus refertur ad creaturas, & per relatiua secundum esse, intelligi, quæ referuntur per aliquid reale intrinsecum: vel certe per relatiua secundum dici intelligi illa, quæ referuntur relatione transcendentali, & per relatiua secundum esse intelligi, quæ referuntur relatione prædicamentali. Ideo autem relatiua transcendentaliter dicerentur relatiua secundum dici, quia non per aliquid realiter distinctum referrentur, relatiua vero prædicamentalia dicerentur secundum esse, quia per aliquid reale distinctum referrentur. Vel denique per relationes secundum dici intelligi possunt illa quæ licet sint absoluta, explicantur tamen per modum relatiuum, vt sunt potentia, pars, habitus, & similia; & per relationes secundum esse intelliguntur, quæ vere sunt relationes. In quibus omnibus acceptionibus non potest esse nisi quæstio de nomine: & quia non eodem modo omnes authores has relationes explicant, vt vitetur talis quæstio semper conueniendum est in acceptione nominis, quoties de re ipsa discurrere placuerit.

His suppositis modo indagandum restat, quid sit relatio prædicamentalis pertinens ad hoc tertium prædicamentum, quod communiter vocatur *Ad aliquid*. Philosophus reiecta veterum definitione, nimirum hac, *Relatiua dicuntur quæ eo ipso quod sunt, aliorum esse dicuntur*, quia conueniebat omnibus accidentibus, sunt enim entis entia, hoc est ex natura subordinata ad afficiendum substantiam, & ad inhærendum ipsi; statuit propriam definitionem, *Relatiua sunt, quorum totum esse est ad aliud se habere*, quæ definitio est bona, si explicetur ita vt habeat eundem sensum cum illa quam sequenti conclusione subiicio. Definitio relationis prædicamentalis assignata à Philosopho.

Conclusio.

7 *Bene definitur Relatio prædicamentalis de prædicamento* Ad aliquid *esse accidens reale intrinsecus adueniens: cuius totum esse est ad aliud se habere*, id est cuius totum esse consistit in ordinatione actuali alicuius realiter distincti ad aliud realiter distinctum. Quid est Relatio de prædicamento ad aliquid.

Probatur, quia omni & soli conuenit, & sufficientissime declarat naturam Relationis huius prædicamenti, vt distinguitur ab omnibus aliis, quæ non sunt huius prædicamenti, vt patebit ex eius explicatione. Dicitur *Accidens* ad excludendas omnes relationes substantiales, vt sunt

relationes diuinæ, & omnes illæ, quæ identificantur substantiæ realiter; quia tales, cum non sint aptæ natæ inhærere, non sunt accidentia prædicamentalia, licet possint esse accidentia, id est extra essentiam rei, cui conueniunt. Dicitur *reale* ad excludendas relationes relationis, quæ non collocantur in prædicamentis. Dicitur *intrinsecus adueniens* ad excludendas relationes extrinsecùs aduenientes, de quibus aliàs. Dicitur *cuius totum esse consistit in ordinatione actuali alicuius ad aliud*, vt excludantur accidentia realia absoluta, & vt significetur quod non possunt existere, quin actualiter ordinent vnum ad aliud, aut quod non habeant aliud munus quam actualiter ordinare vnum ad aliud; sicut similitudo non habet aliud munus quam facere aliquid actu simile alteri. Dicitur *alicuius realiter distincti*, vt excludantur relationes transcendentales, quæ identificantur realiter suis fundamentis.

8 *Dices* has relationes fuisse exclusas per particulam *Accidens*; nam relationes transcendentales, quas dicunt substantiæ quæcumque ad alias res, non possunt esse accidentia: ergo superflue ponitur hæc particula.

Respondeo non omnes relationes transcendentales fuisse exclusas per particulam *accidens*, sed illas, quæ identificantur substantiis, præter quas dantur aliæ transcendentales in accidentibus quæ sunt accidentia: quare vt omnes omnino excluderentur, addenda erat hæc particula; imo Philosophus ipse voluit eam significare hic, dum dixit totum esse relationis esse ad aliud: per quod intellexit totum esse reale; quo sensu non est verum, quod totum esse vllius relationis transcendentalis identificatæ vlli rei absolutæ, sit ad aliud, nam cum identificetur rei absolutæ, facit vnam rem cum ipsa, quæ res cum includat duo, absolutum scilicet, & respectiuum, non potest habere totum suum esse ad aliud, sicut nec habet totum suum esse ad se.

Cur exclusit Philosophus à prædicamento tertio relationes extrinsecus aduenientes.

9 *Si quæras*, vnde colligimus, quod Philosophus voluerit excludere relationes extrinsecus aduenientes (si dentur aliquæ huiusmodi, quæ non sunt relationes transcendentales) ab hoc prædicamento.

Respondeo ex duobus capitibus id colligi: *primò*, quia, vt postea docebimus, huiusmodi relationes ponuntur in aliis prædicamentis: *secundò*, quia ipse dixit, ad relationes à se definitas non dari per se motum, hoc est non produci eas per actionem ad se immediate terminatam, sed eas sequi ad productionem alicuius alterius, sed hoc non est verum de relationibus extrinsecus aduenientibus, quia multæ ex illis per actionem ad se immediate terminatam producuntur, vt vnio materiæ cum forma, vbi intrinsecum &c. ergo non voluit eas comprehendi sub sua definitione, & consequenter voluit eas excludere.

10 *Obiicies* contra illud, quod totum esse relationis sit ad aliud se habere: Relatio intrinsecus adueniens est accidens, ergo totum eius esse non est ad aliud se habere. Probatur consequentia, quia accidentis esse est inesse subiecto: & quidem hoc est maxime verum de accidente respectiuo, quod nullo modo potest esse absque subiecto.

Confirmatur: quia relatio includit essentialiter illam formalitatem, quam dicit accidens vt sic: sed illa formalitas non est aliud, vt patet: ergo totum esse accidentis non est ad aliud.

Respondeo distinguendo consequens: totum esse particulare ipsius non est ad aliud se habere, id est nihil facit circa suum subiectum, quam ordinare ipsum ad alterum, nego: ita vt non sit natum inesse subiecto, concedo consequentiam: & per hoc patet ad probationem consequentiæ.

Ad confirmationem distinguo etiam consequens: totum esse particulare, quatenus distinguitur à cætris accidentibus, nego: totum esse quatenus cum illis conuenit, concedo; sed hoc non impedit bonitatem definitionis præmissæ.

QVÆSTIO II.

Quantum requiruntur, vt resultet Relatio prædicamentalis intrinsecus adueniens.

11 Hic breuiter subiungam aliqua, quę ad cognoscendam naturam relationum huius prædicamenti conducunt. Itaque vt sit relatio intrinsecus adueniens imprimis requiruntur duo extrema, quorum vnum per relationem formaliter referatur, & sine relatione non referretur nisi fundamentaliter tantum: vnum enim non potest referri realiter ad seipsum. Ex his extremis illud, quod refertur dicitur esse subiectum & fundamentum relationis, quia scilicet relatio subiectatur & fundatur in ipso; illud vero ad quod refertur, dicitur esse terminus relationis, quia ad illud tendit. Exemplum huius rei habemus in similitudine hominis ad equum, quæ habet pro extremis hominem & equum realiter distinctos, pro fundamento vero, ac subiecto hominem, & pro termino equum. Quia verò duo extrema aliquando possunt esse cum relatione aliquando sine, & quia etiam duo extrema possunt habere relationes oppositas ad se inuicem, nimirum similitudinem & dissimilitudinem, potest enim Petrus esse similis Paulo in doctrina & dissimilis in moribus; hinc præter extrema requiritur ad relationem ratio fundandi, hoc est illa ratio, ob quam habent inter se relationem; & hæc ratio fundandi vocatur ab aliquibus fundamentum proximum, verbi gratia homo & equus possunt esse & non esse similes in albedine: quia ergo albedo est ratio, ob quam habent similitudinem, propterea est ratio fundandi similitudinem inter hominem & equum.

Ad relationem intrinsecus aduenientem requiruntur duo extrema.

Et ratio fundandi.

12 *Aduertendum autem est*, hanc rationem fundandi non semper debere esse quid realiter distinctum ab extremis, quæ referuntur, vt patet in similitudine, quam habet homo cum bruto in animalitate, nam ista similitudo non exigit aliquam rationem fundandi in extremis distinctam realiter ab ipsis: & idem patet de æqualitate duarum quãtitatum, & de dissimilitudine albedinis & nigredinis. Quando autem est realiter distincta, tunc relatio habebit duo fundamenta quæ referuntur per ipsam, remotum & proximum; & proximum erit ipsa ratio fundandi, remotum erit illud, in quo reperitur. Hoc patet in similitudine, quæ est inter hominem & brutum in albedine, nam quia albedo, quæ est ratio fundandi ipsam, distinguitur ab homine, propterea ista similitudo habet duo fundamenta relata per ipsam; pro proximo quidem ipsam albedinem, quæ immediate dicitur similis albedini bruti; pro remoto vero ipsum hominem, qui non est similis hac similitudine nisi mediate, mediante scilicet forma realiter distincta. Quando vero ratio fundandi non est realiter distincta, tunc non debet habere duo fundamenta saltem realiter distincta, vt ex se patet; quia eatenus deberet, quatenus ratio fundandi esset realiter distincta ab extremo relato.

Ratio fundandi non semper distinguitur realiter à extremis.

Relatio à quando habet duo fundamenta, proximum & remotum.

13 *Dices*: Nunquam possunt aliqua habere relationem realem intrinsecus aduenientem; quin habeant simultatem existentiæ: sed simultas existentiæ inter res, quæ referuntur relatione realiter à seipsis distincta, est realiter distincta ab ipsis, vt patet inductione: ergo ratio fundandi relationem semper debet esse realiter distincta. Probatur consequentia, quia illa simultas est ratio fundandi relationem intrinsecùs aduenientem, quandoquidem semper & necessario præsupponatur ipsi, eaque posita necessario sequatur relatio illa.

Respondeo, negando consequentiam: ad cuius probationem dico, quod illa simultas, licet necessario præsupponatur, non tamen est ratio fundandi, sed conditio necessario requisita ad relationem: & ratio huius est, quia res dissimiles, verbi gratia, dicuntur esse dissimiles in ratione fundandi; patet autem, quod non dicantur dissimiles in illa simultate existentiæ: ergo simultas non est ratio fundandi dissimilitudinem, sed tantum conditio necessariò requisita; eodem enim modo concurrit ad omnes relationes intrinsecus aduenientes, & consequenter sicut non est ratio fundandi respectum dissimilitudinis, ita neque respectum vllum.

Coëxistentia extremorum, non est ratio fundandi, sed conditio sine qua non.

Modo remanet discutiendum vtrum relatio realis petat habere terminum realiter existentem: & licet principaliter hoc quæramus de relatione intrinsecus adueniente, tamen videmus etiam quid dicendum sit de relatione transcendentali & extrinsecus adueniente.

Conclvsio I.

14 *Relatio transcendentalis non petit terminum realiter existentem, sed sufficit existere fundamentum, & posse existere terminum eius.* Hæc est communis, *& patet evidenter*, quia huiusmodi relationes identificantur realiter suis fundamentis, & consequenter, si fundamenta existunt sine terminis, relationes etiam transcendentales ipsis identificatæ existent.

Confirmatur, quia relatio transcendentalis quam dicit materia ad formam, quatenus scilicet est apta ipsam recipere, est in materia ad formam non existentem, sed possibilem existere, & idem est de relatione, quam dicit potentia vtilitatis, verbi gratia intellectus ad intellectionem, quatenus est natus eam producere: ergo non requiritur existentia realis termini ad existentiam realem relationis transcendentalis.

Conclvsio II.

15 *Relatio realis intrinsecus adueniens non potest existere, quin terminus eius existat realiter.* Hæc etiam est communis cum *Scoto in 4. dist. 6. quæst. 10.*

Probatur, quia huiusmodi relationes oriuntur ex fundamento, & termino per resultantiam: ergo vt sint, debent existere fundamentum & terminus.

Confirmatur: homo albus non dicitur actu similis homini non albo, quamvis possit esse albus: ergo vt dicatur similis, debet terminus esse actu albus. Similiter nemo dicitur pater respectu eius, qui potest esse filius, sed oportet vt sit filius; non potest autem esse filius, nisi actu existat: ergo similitudo & paternitas, & idem est de reliquis intrinsecus aduenientibus, debet habere terminum actu existentem.

Dices per hæc probari, quod non possit resultare relatio intrinsecus adueniens, quin existat terminus eius; sed non probatur quin ex suppositione, quod semel resultent, conseruari possint, quamvis terminus non existeret.

Contra, quia est eadem ratio cur relatio debeat in fieri & conseruari habere terminum actu existentem. *Confirmatur* quia non potest aliquid referi actu ad id, quod actu non est: ergo vt aliquid realiter referatur actu per relationem realem, debet existere actu id, ad quod refertur.

16 *Dices*: Intellectus refertur actu ad obiectum cognitum, quamvis actu non existat: ergo confirmatio est nulla.

Respondeo distinguendo antecedens: quamvis actu non existat in se ipso secundum realem existentiam sui ipsius, transeat; quamvis actu non existat neque secundum esse reale suum, neque secundum esse repræsentatum seu secundum speciem realem sui, nego, sed de hoc alias.

Obiicies: Homo est dissimilis negationi albedinis per relationem veram & realem; sed illa negatio non est quid reale: ergo potest dari relatio realis ad terminum non realem.

Respondeo distinguendo consequens: ad terminum non realem, id est ad terminum actu non existentem, nego; ad terminum non realem, id est non positiuum, quamvis sit realis, id est actu existens & non rationis, concedo. Itaque negatio albedinis, cui actu dissimilis est homo, debet & potest esse realiter existens, licet non debeat esse quid reale positiuum.

Conclvsio III.

17 *Probabile est relationem extrinsecus aduenientem requirere terminum realiter existentem, & non sufficere, quod possit existere præsertim nisi ex ratione sua formali excludat terminum à coëxistentia cum fundamento.* Hæc est communis apud eos qui concedunt huiusmodi relationes, *& Probatur*, quia omnis relatio realiter separabilis est ordinatio actualis subiecti ad terminum: sed non potest subiectum realiter ordinari ad illud, quod non est realiter.

Confirmatur, quia si posset existere vlla relatio extrinsecus adueniens sine termino realiter existente, posset quęcumque, est enim eadem ratio: sed hoc est falsum. Probatur minor, quia posset esse vnio in materia ad formam, quæ non existeret, & sic esset vnita, & non esset vnita. Deinde si materia esset in India, & forma in Hibernia, posset materia habere vnionem ad ipsam, quia si posset habere vnionem ad formam non existentem, multo magis ad formam existentem, sed non præsentem localiter. Dixi autem, nisi excludat terminum à coëxistentia cum subiecto, propter relationem successionis, (si tamen detur talis realiter distincta à re succedente ad rem cui succedit) quæ est inter partes motus; nam relatio illa, si detur, est realis, & non coëxistit terminus eius, quando ipsa existit; hoc tamen ideo accidit, quia cum sit relatio, mediante qua aliud succedat termino non habenti esse permanens ex ratione sua formali, excludit terminum à coëxistentia cum suo fundamento. Sed de hac re alias, hoc modo sufficiat.

Qvæstio III.

Vtrum dentur Relationes reales realiter distinctæ ab extremis.

18 *Aliqua* ad se inuicem referri, & ordinari res est clarissima: nam certum est parietem album referri per modum similis ad alium parietem album, & per modum dissimilis ad alium parietem nigrum; similiter non est dubium, quin ille homo, qui generat alium hominem, referatur ad ipsum per modum patris & producentis, sicut homo generatus refertur ad generantem per modum generati & producti. Sed maxima controuersia est & difficultas, à quo habeant res referri ad se inuicem, verbi gratia à quanam forma paries albus denominetur similis, aut dissimilis aliis rebus; & potissimum, an illa forma, à qua sic denominatur, sit realiter distincta ab ipsomet pariete albo, vt albus est. Intelligo autem hic per distinctionem realem, talem distinctionem, quam habent illa, quorum vnum possit existere sine altero, siue alterum possit vicissim sine illo priori existere siue non; vnde si similitudo sit aliquid, sine quo possit esse paries albus, quamvis ipsa non possit esse absque pariete albo, similitudo, à qua denominatur paries albus est similis, erit in hoc sensu quid realiter distinctum ab ipso pariete. Quod aduertendum necessario erat, quia aliqui Authores, qui dicunt relationes non esse realiter distinctas à fundamentis quæ denominant, sed tantum ex natura rei, non vtuntur distinctione reali in hac acceptione iam præmissa, sed pro illa distinctione, quam habent res, quæ mutuo possunt esse sine se inuicem, qualis est inter Petrum & Paulum; & per distinctionem ex natura rei non intelligunt illam, quam Scotistæ vocant formalem, quæ est inter ea, quę identificantur realiter, sed illam, quam habent ea, quorum vnum tantum potest esse sine altero, alterum vero sine ipso esse non potest; vnde in re hi Authores licet negent distinctionem realem similitudinis à re, quæ est similis, & asserant solum distinctionem ex natura rei inter illa, non dissentiunt à Scotistis & aliis authoribus, qui dicunt similitudinem distingui realiter à re, quæ dicitur similis: sed solum differunt in modo loquendi & habent inter se quæstionem de nomine solummodo, quæ semper quantum fieri potest vitanda est, dum agendum est de re ipsa.

19 *Prima sententia* est, res omnes, quæ referuntur ad se inuicem, referri per relationem rationis, non verò per aliquid reale. Hæc tribuitur aliquibus antiquis, quos videtur sequi noster *Aureolus in 1. disp. 30.*

Secunda sententia est, dari quidem relationes tales, sed eas non esse formas realiter distinctas, etiam in sensu præmisso, à fundamento & termino ac ratione fundandi. Hanc tenent *Nominales* communiter, quos sequitur *Suarez disp. 47. Metaphys. sect. 2 Ogna* hic *quæst. 1. Lorinus quæst. 4. Conimbricenses quæst. 1. art. 4. Hurtad. disp. 15. Metaphys. sect. 2.* & alij plures, etiam ex *Thomistis*, quos citant hic *Complutenses*. Diuersimode autem explicant hi authores hanc sententiam. *Quidam* enim dicunt relationem realem consistere in duabus rebus aliorum prædicamentorum simul existentibus, vt in duabus albedinibus, duobus hominibus, homine & albedine, quantitate & actione, &c. ita vt vtraque res sit de essentia

relationis; illa tamen dicatur fundamentum, quæ concipitur in recto, & illa terminus, quæ concipitur in obliquo, ita *Arriaga hic num.* 41. Vnde similitudo albi ad album non est aliud, quam vnum album existens connotans coëxistentiam alterius albi: & hinc dicunt hi Authores terminum esse de essentia relationis prædicamentalis. *Alij* vero cum *Suario* explicant illam sententiam alio modo dicentes terminum non esse de essentia relationis, sed relationem esse ipsum fundamentum realiter & solum ratione ratiocinata eam ab ipso distingui.

Tertia denique sententia communissima inter *Scotistas* cum *Doctore in* 2. *dist.* 1. *quæst.* 4. & *Thomistas* cum *D. Thoma* 1. *par. quæst.* 28. quos sequuntur recentiores magis communiter; est quod relationes prædicamentales, de quibus hic agimus distinguantur ita realiter à fundamentis, vt fundamenta possint esse sine ipsis, licet ipsæ non possint existere sine fundamentis, & propterea non sint res proprie dictæ, sed potius modi, & consequenter possit dici, quod non distinguantur realiter, provt distinguitur res à re; sed modaliter, provt distinguitur modus rei à re.

CONCLVSIO I.

Dantur relationes reales prædicamentales.

20 *Dantur relationes reales à parte rei independenter ab omni operatione intellectus, aut potentiæ vllius vitalis cognitiuæ, aut collatiuæ.* Hæc est authorum secundæ & tertiæ sententiæ contra primam sententiam.

Probari solet primò, quia de fide est dari relationes reales in Deo; paternitatis, verbi gratia, filiationis, & spirationis passiuæ: ergo etiam debent admitti in creaturis relationes reales, quandoquidem similes denominationes reperiuntur in creaturis denominationibus illis, quæ reperiuntur in Deo, & proueniunt formaliter à relationibus, vt patet ex eo, quod vna creatura producat alteram & sit pater eius, & altera ab ipsa producatur, & sit filius eius.

Probari solet secundò, quia certum est res aliquas applicari sibi inuicem à parte rei independenter ab omni tali potentia, vt ignis applicatur ligno, & non minus certum est materiam à parte rei vniri formæ, & partes integrantes continuas vniri sibi inuicem: sed approximationes, & vniones huiusmodi sunt relationes reales: ergo dantur relationes reales à parte rei independenter ab intellectu & omni tali potentia.

21 *Sed quamvis* hæ duæ probationes, supposita minori huius secundæ probationis, quæ mihi certa est propter dicenda de sex vltimis prædicamentis, efficacissime conuincant dari aliquas reales relationes in creaturis, quibus sibi inuicem referatur; reuera tamen non videntur sufficere ad probandum, quod dentur relationes reales prædicamentales, provt prædicamentales dicuntur illæ, quæ spectant ad hoc prædicamentum. Ratio autem est, quia approximationes & vniones illæ, de quibus fit mentio in secundo argumento, sunt relationes extrinsecus aduenientes, de quibus postea, & non pertinent ad hoc prædicamentum, quia non conuenit ipsis definitio relationis huius prædicamenti supra assignata: ergo ex eo, quod dentur illæ relationes, non sequitur quod dentur relationes reales huius prædicamenti, & non solum non sequitur formaliter, sed nec sequitur etiam à paritate rationis; quia est maxima disparitas inter vtrasque relationes, ratione cuius disparitatis posset fieri, quod quamvis darentur vnæ, non darentur alteræ.

Prima etiam probatio de relationibus diuinis non probat dari relationes prædicamentales huius prædicamenti, quia relationes huius prædicamenti sunt accidentia, relationes autem diuinæ nõ sunt accidentia; vnde ex eo, quod dentur diuinæ, non videtur sequi quod dentur creatæ.

Deinde à multis Thomistis non concedunt in diuinis aliæ relationes reales, quàm productiones actiuæ & passiuæ, & speciatim negant dari in diuinis relationes reales similitudinis, aut æqualitatis: ergo ex eo, quod dentur relationes in diuinis, non sequitur dari relationes similitudinis & æqualitatis huius prædicamenti secundum Thomistas.

Confirmatur: quia satis probabile est relationes producentis & producti in creatis esse relationes extrinsecus aduenientes: ergo ex eo quod dentur relationes tales in diuinis, & denominationes in creaturis similes illis denominationibus, quæ proueniunt à relationibus illis diuinis, non sequitur dari relationem prædicamentalem realem huius prædicamenti.

22 *Probari posset tertio conclusio*, quia entia rationis non ponuntur in prædicamento: sed relationes huius prædicamenti ponuntur in hoc prædicamento: ergo non sunt entia rationis. *Hæc probatio valet* contra admittentes authoritatẽ Aristotelis. Sed si quis eam negaret, & diceret, vel male assignari hoc prædicamentum ab Aristotele, vel entia rationis spectare ad prædicamenta, nihil vrgeret.

Probatur ergo melius, quia reuera à parte rei dantur aliqua, quæ sunt sibi inuicem similia & dissimilia, æqualia & inæqualia independenter ab omni operatione intellectus, vt patet de duobus albis, albo & nigro, duabus quantitatibus palmaribus; vna quantitate palmari, & alia bipalmari: ergo dantur à parte rei realiter illa, à quibus proueniunt istæ denominationes: sed illa sunt, quæ vocamus relationes prædicamentales: ergo dantur à parte rei relationes prædicamentales huius prædicamenti.

23 *Dices* posse dari aliquos respectus rationis à parte rei, hoc est independenter ab omni actu intellectus, nam secundum multos Scotistas resultat in obiectis visis relatio relationis, posita visione in oculo independenter ab omni actu intellectus; & idem est dicendum de obiectis perceptis à quacumque potentia sensitiua. *Deinde* secundum alios Scotistas resultat in Verbo diuino respectus rationis vnionis passiuæ, à qua dicitur intrinsece vniri humanitati assumptę; qui respectus est independens non solũ ab omni actu intellectus, sed ab omni actu cuiuscumque potentiæ siue collatiuæ siue sensitiuæ: ergo quamvis daretur à parte rei independenter ab omni actu talis potentiæ illud, à quo haberet vnus paries esse similis, vel dissimilis alteri, inde tamen non sequeretur quod illud esset quid reale, & non rationis; nec consequenter sequeretur quod daretur respectus realis huius prædicamenti à parte rei.

Contra primò, quia falsum est dari vllos respectus rationis, qui non dependeant vel à potentia intellectiua, vel ab aliqua alia vitali; & qui hoc negaret, facile posset dicere, quod similitudines essent respectus rationis; vnde illi Scotistæ, ac authores, qui asserunt dari tales respectus, difficulter poterunt impugnare hanc replicam, aut probare dari huiusmodi respectus reales, vt vel ex eo ipso capite improbabilitas eorum sententiæ improbetur.

Contra secundò, quia illi authores, contra quos est præsens conclusio, intelligunt per relationem rationis relationem, quæ sequitur cum dependentia à consideratione aliqua intellectus: ergo contra eos valet prædicta nostra probatio, quod modo nobis sufficit, quia eos tantum impugnamus hic.

24 *Obiicies primò*, secundum Philosophum: Ad relationem huius prædicamenti non datur per se motus, nec per illam aliquid mutatur; dicit enim 5. *Physic. tex.* 10. *Altero subeunte mutationem alterum mutationem non subiens vere dici potest ad aliquid*: quod etiam patet, quia hic paries albus, qui modò non est similis parieti nigro, si mutetur iste paries niger ad albedinem, fit ipsi similis absque vlla prorsus mutatione facta in illo pariete, qui fuit ante albus: sed si relatio esset aliquid reale, quandoquidem adueniat de nouo, vere daretur ad ipsam mutatio, & illud, cui aduenirет, vere mutaretur per illam: ergo secundum Philosophum non est aliquid reale, sed rationis.

Respondeo primò, hoc argumentum non concludere aliquid contra eos, qui admittentes relationem realem similitudinis, verbi gratia, dicunt ipsam non distingui à fundamento & termino simul existentibus; quandoquidem in hac sententia non deberet mutari fundamentum intrinsece, nec aliquid in eo intrinsece produci.

Respondeo secundò, in sententia eorum, qui dicunt relationem distingui realiter à fundamento, Philosophum sic intelligendum, quod non detur per se motus ad relationem, tanquam ad aliquid absolutum, eo modo quo datur motus ad albedinem & alias qualitates: & quod subiectum non mutetur per se per illum mutatione proprie dicta, qualis est mutatio, quæ fit per formam absolutam

Posse

Posset etiam dici, quod non detur motus per se ad illam, quia non intenditur directe ab agente, nec producitur per actionem ad se immediate terminatam; sed emanat necessario ab aliquo, ex suppositione, quod producatur illud alterum, & ponantur aliæ conditiones, de quo postea.

CONCLVSIO II.

Relatio prædicamentalis non consistit in vno extremo in recto & altero in obliquo.

25 *Relatio realis prædicamentalis huius prædicamenti non consistit in duobus extremis*, verbi gratia *in duobus albis, quæ ad se inuicem per relationem referuntur, ita vt vnum dicat in recto, & alterum in obliquo, & vtrumque sit de essentia eius.* Hæc est communior authorum tertiæ sententiæ contra primum modum explicandi secundam sententiam.

Probatur primò, quia totum esse relationis est ad aliud se habere, secundum Philosophi definitionem ab omnibus admissam: ergo terminus relationis, qui est illud aliud, non potest esse de essentia relationis, sed aliud aliquid à relatione distinctum. *Confirmatur*: nihil potest referri realiter ad se: ergo terminus non est de essentia relationis. Probatur consequentia, quia si terminus esset de essentia relationis, quandoquidem totum esse relationis sit ad aliud referri, terminus, qui est de essentia eius, deberet ad aliud referri, & consequenter ad se, quia ipsemet terminus est illud aliud, verbi gratia relatio paternitatis refertur secundum totam suam essentiam ad filium, qui est terminus, & filius est illud, ad quod se habet tota essentia istius relationis: ergo si ipsemet filius sit de essentia paternitatis, filius refertur ad se, & præterea filius esset aliud à paternitate: & non esset aliud; esset ex hypothesi, quandoquidem sit terminus ipsius; non esset autem, quia esset de essentia ipsius.

Arriaga respondet, terminum relationis prædicamentalis non distingui ab ipsa, quia in rigore non est relatio: neque enim, inquit, quia paries est albus, ego habeo ad illum respectum, vel ordinem. Quod si similitudo dicatur relatio, ideo est, quia non potest concipi simile, vt simile, quin concipiatur aliud extremum, cui dicitur simile, non quia vnum extremum respiciat alterum, sed quia simile dicit vtrumque; vtrumque autem nequit intelligi sine vtroque: exemplificat hoc de Petro & Paulo, quatenus constituunt binarium, vt constituunt binarium non respiciunt se mutuo, nec dicunt ordinem ad inuicem; & tamen vt constituunt binarium, vnus nequit concipi sine altero, quia binarius dicit vtrumque.

26 *Contra hanc doctrinam primò*, quia tollit suppositum controuersiæ, nempe dari relationes veras prædicamentales, de quibus hic quæritur, an ex suppositione, quod dentur, sint distinctæ à fundamento & termino, nec ne.

Contra secundò, quia si quis non diceret ordinem aliquem ad album potius quam ad nigrum ante intellectum, non potius deberet dici similis albo, quam nigro: ergo si vere dicatur similis, debet dicere talem ordinem. *Deinde*, si relatio realis in rigore secundum ipsum nihil aliud sit quam duæ albedines, verbi gratia simul existentes, quandoquidem dentur tales in rigore, debet etiam dari relatio in rigore.

Contra tertiò, quia si vnum quid, quod dicitur simile, non possit concipi sine alio, cui sit simile, ideo hoc fit, quia dicit ordinem aliquem ad illum, qualem non dicit ad alterum, cui non est simile, & non ex eo, quod similitudo dicit vtrumque, vt patet ex eo, quod vtrumque non prædicetur de eo, quod dicitur simile. Et per hoc patet, exemplum ipsius non esse ad propositum, quia binarius ex eo, quod dicit vtrumque constituentem ipsum simul sumptos, nõ potest prædicari de vllo ex ipsis; neque enim ex duobus constituentibus binariũ vllus dicitur binarius. Sed similitudo dicitur de vno ex extremis, ergo non potest includere vtrumque extremum. Vnde etiam manifeste patet quod idem author subiungit, esse falsum, nempe similitudinem non esse aliud quam binarium albedinum, verbi gratia, nam si hoc esset verum, quemadmodum de vno ex illis albis diceretur, quod esset similis, diceretur etiam quod esset binarius, aut binarium, quod est absurdum.

27 *Probatur secundò*: quia relatio similitudinis, verbi gratia, prædicatur de vno albo ex duobus, dicitur enim: hoc album est simile alteri albo: sed duo alba existentia simul non prædicantur de ipso: neque enim dicitur: hoc album est duo alba simul existentia, aut habens duo alba simul existentia: ergo simile non est idem ac duo alba simul existentia, nec similitudo est idem ac duæ albedines simul existentes.

Confirmatur, quia si vtrumque album esset de essentia relationis, non potius deberet relatio dicere vnam in recto, quàm alteram, ergo vel vtrumque dicit in recto, vel neutrum, & sic falsa est sententia aduersariorum. Probatur antecedens, quia vtrumque album à parte rei est eiusdem omnino rationis, imo nec possunt denominare intellectum potius ad concipiendum vnum in recto, quam alterum.

Dices: in re vtrumque eodem modo esse de essentia relationis: sed quando concipitur Petrus, vt similis Paulo, tum concipitur Petrus in recto, & Paulus in obliquo: & propter hoc dicitur similitudo Petri dicere Petrum in recto, & Paulum in obliquo.

Contra, quia nisi habeam aliud mihi propositum, quam Paulum & Petrum, & vterque æque primo inuoluatur à parte rei in similitudine, non potest concipi Petrus, vt similis Paulo; nec ille modus loquendi habet vllum prorsus sensum.

Confirmatur secundò, quia nisi Petrus se haberet aliter ad Paulum simul existentem, quam ad lapidem, non esset ipsi magis similis, quam lapidi: ergo habet aliquid in se, ratione cuius aliter se habeat & sit similis, sed illud est, vel natura ipsius, vel accidens aliquod, & non includit essentialiter Paulum, posset que vocari similitudo potius, quam Petrus & Paulus, ergo potius dicendum est quod tota similitudo reperiatur ex parte extremi similis, quam quod dicat vtrumque extremum essentialiter.

28 *Probatur tertiò*: Relatio prædicamentalis debet esse vnum per se completum, aliàs non directe collocaretur in vllo prædicamento contra Philosophum & aduersarios: sed non esset tale, si essentia ipsius consisteret in duobus extremis ita, vt vtrumque esset de essentia eius, verbi gratia relatio similitudinis in duobus albis, aut relatio dissimilitudinis in homine, & albedine: ergo non consistit in talibus. Probatur minor, quia ex duobus entibus diuersorum prædicamentorum completis & positis directe in ipsis, non fit vnum per se, sed tantum per accidens, imo nec ex duobus entibus vnius prædicamenti non vnitis præsertim vnione physica: sed homo & albedo sunt entia completa & directe posita in diuersis prædicamentis, homo quidem in prædicamento substantiæ, albedo vero in prædicamento qualitatis. Et rursus duo alba, quæ sunt similia, formaliter spectant ad vnum prædicamentum, suntque entia completa istius prædicamenti, nec vniuntur vnione physica, quandoquidem vnum posset esse in Hibernia, & alterum Romæ: ergo si essentia relationis consisteret in huiusmodi duobus non esset vnum per se.

29 *Probatur quartò*, quia relatio est accidens prædicamentale, sicut cætera octo prædicamenta, ergo est aptum natum inhærere: sed hoc esset falsum, si non esset quid realiter distinctum à fundamento & termino, aut si essentialiter consisteret in fundamento & termino; verbi gratia si dissimilitudo hominis ad brutum consisteret essentialiter in ipsomet homine & bruto, quandoquidem nec homo, nec brutum, nec vtrumque simul possit inhærere, relatio illa non posset inhærere, & consequenter non esset accidens prædicamentale. *Hæc probatio* non multum vrget aduersarios, quia negarent facile antecedens loquendo de accidente propriè dicto.

Probant aliqui quintò, quia sequeretur, quod Deus referretur de nouo relatione reali ad creaturas: sed hoc est absurdum; ergo & illud vnde sequitur. Probatur sequela, quia sicut Petrus de nouo dicitur dissimilis alicui equo, cui ante non erat dissimilis, ex eo quod producatur ille equus de nouo, absque eo quod vlla entitas adueniat de nouo ipsimet Petro, idem posset dici de Deo, quod esset de nouo dissimilis alicui rei de nouo productæ, absque

eo

eo quod adueniret ipsimet Deo aliquid nouum.

Sed hæc probatio parum vrget, possent enim aduersarij optime admittere sequelam,& negare minorem:quamvis enim esset absurdum, quod Deus referretur de nouo relatione reali, quæ esset forma aliqua intrinsece superaddita ipsi,quia inde sequeretur mutabilitas realis in ipso ad formam intrinsecam realem; tamen non esset absurdum, quod referretur de nouo relatione reali, si relatio illa realis non esset quid distinctum ab ipso Deo & creatura de nouo producta, neque enim inde sequeretur mutabilitas realis in Deo ad formam aliquam realem superadditam. Et certe quando authores communiter negant Deum referri relatione reali de nouo ad creaturam,ideo id negant, quia supponunt illam relationem realem, per quam de nouo referretur, esse aliquam formam realem, seu modum realem superadditum Deo, ac intrinsece in ipso receptum.

30 Vnde meo iudicio possent aduersarij sumere argumentum in confirmationem suæ doctrinæ ex eo, quod Deus sit dissimilis de nouo creaturis, hoc modo:Deus est de nouo actu dissimilis Petro de nouo producto, & non fuit ipsi dissimilis actu, antequam Petrus actu extiterit,sicut nec album vnum est dissimile actualiter nigro, antequam existat nigrum;est enim eadem ratio dicendi, quod Deus sit de nouo dissimilis, ac quod album sit de nouo dissimile: sed Deus non est dissimilis de nouo per vllam formam rationis, neque per formam vllam realem superadditam ipsimet: ergo habet esse dissimilis, vel seipso solo, vel seipso, & creatura illa de nouo producta, cui est dissimilis, & consequenter relatio, per quam refertur,vel consistet in ipsomet Deo solo,realiter loquendo, vt dicitur in secundo modo explicandi secundam sententiam,de quo statim, vel consistet realiter in Deo, & creatura, vt dicit hic modus explicandi, quem iam impugnamus:ergo idem dici poterit de dissimilitudine hominis & equi, & de similitudine albi ad album. Quod sane argumentum est mihi valde vrgens contra tertiam, quæ est etiam nostra, sententiam postea proponendam.

31 *Respondetur tamen*, iam cum communi sententia, negando primam consequentiam,quia habet esse dissimilis de nouo à relatione dissimilitudinis, quæ est in creatura illa de nouo producta. Deinde negari potest vltima consequentia, quia licet Deus haberet seipso esse similis aut dissimilis, non tamen idem esset dicendum de creaturis,quia ideo diceretur Deus esse de nouo dissimilis, & non per aliquid superadditum, quia est immutabilis & incapax consequenter talis superadditi recipiendi; vnde si esset capax, non diceretur seipso dissimilis de nouo, sed per aliquid superadditum sicut dicitur de creaturis: creaturæ vero sunt capaces alicuius de nouo aduenientis, & propterea debet dici, quod fiant similes aut dissimiles de nouo per aliquid superadditum.

Confirmari solet hoc per exemplum de vnione hypostatica,quæ solum ponitur subiectiue inhærens in humanitate assumpta, & non ponitur,nec illa eadem ,nec altera ipsi correspondens intrinsece in Verbo, licet quando vnitur forma & materia, ponatur duplex vnio à Scotistis, vna ex parte formæ,& altera ex parte materię:ratio autem disparitatis cur ponatur duplex vnio ,quando & materia & forma vniuntur, non vero ponatur duplex vnio quando natura humana & Verbum diuinum vniuntur, est, quod Verbum non sit capax nouæ vnionis propter suam immutabilitatem;tam autem materia quam forma est capax vnionis ex parte sua. Itaque ad propositum,sicut non ponitur duplex vnio in Incarnatione in Verbo & natura humana vnitis ,quia Verbum est incapax talis; ponitur autem duplex vnio, vnitis materia & forma,quia vtraque est capax vnionis; ita quamvis non poneretur aliqua relatio distincta in Deo, per quam referretur ad creaturas, quia non est capax ,non propterea non debet poni aliqua relatio distincta ab albo, per quam referatur, quandoquidem album sit capax talis relationis, sed de hoc alias.

CONCLVSIO III.

Relatio prædicamentalis

32 *Relatio prædicamentalis non est identificata realiter ipsimet fundamento sic, vt essentia eius consistat in fundamento solo, & terminus non sit de essentia eius, sed conditio necessario requisita; vt denominet fundamentum ipsum referendo ad terminum.* Hæc est etiam communior contra secundum modum explicandi secundam sententiam,qui sane modus est longe melior altero ante impugnato.

non est solum fundamentum essentialiter.

Probatur autem, quia, vt paulo ante dixi, sequeretur quod relatio non esset accidens prædicamentale, quia similitudo hominis,si sit identificata realiter homini, non est apta nata inhærere homini, vt est euidens.

Sed aduersarij concedunt sequelam,neque id existimant inconueniens, nec sane probari potest oppositum, nisi probetur aliunde quod relatio sit aliquid distinctum à fundamento.

Probatur secundò, quia totum esse relationis non esset ad aliud se habere, quia totum esse Petri, qui est fundamentum similitudinis, nec totum esse albedinis est ad aliud se habere, cum sit quid absolutum.

Dices totum esse formale ipsius est ad aliud se habere, licet totum esse reale ipsius non sit ad aliud. *Contra*: sic non distingueretur relatio prædicamentalis à transcendentali, quantum ad habendum totum suum esse ad aliud,quia totum esse formale relationis transcendentalis est ad aliud se habere tam bene,quam totum esse formale relationis prædicamentalis.

Hoc etiam non multum vrget, quia si non distinguantur relationes transcendentales à prædicamentalibus,nisi per identitatem cum fundamento, concederetur esset, quod essent transcendentales aut quod transcendentales essent prædicamentales.Quod si sit alia differentia,illa sufficiet ad eas distinguendas, quamvis conueniant in identitate ad fundamentum. In rei autem veritate differentia posset assignari,quod relationes transcendentales non dependerent à coëxistentia termini ad dandum denominationem suam,prædicamentales verò sic;vnde materia prima dicitur apta ad recipiendam formam,quamvis forma non existat; Petrus vero non dicitur similis Paulo, nisi Paulus existat.

33 *Probatur tertiò*: potest relatio alicuius fundamenti crescere sine eo,quod ipsum fundamentum mutetur in se vllo modo per receptionem alicuius,nisi dicatur,quod relatio distinguatur realiter, aut modaliter ab ipso: sed hoc videtur absurdum: ergo debet dici, quod relatio sic distinguatur, & consequenter, quod non identificetur fundamento. Probatur sequela maioris; quia album, vt quatuor, est simile albo, vt octo; & si remittatur aliquid de albedine vt octo, erit magis simile absque vlla variatione ex parte sui,nisi dicatur relatio variari in ipso:quod dici nequit,nisi distinguatur ab ipso realiter: ergo crescit in ipso illa relatio similitudinis.

Dices in tali casu non crescere relationem, sed denominationem eius. *Contra*, quia non videtur denominationem crescere posse, nisi varietur aut crescat forma à qua prouenit.

Dices posse bene variari denominationem propter variationem termini. *Contra*, si varietas in denominatione prouenire possit à variatione termini:ergo ipsamet denominatio poterit ab ipso termino prouenire,quia est eadem ratio;& sic denominatio similis, quam habet vnum album, proueniet formaliter ab albo,cui est similis,& consequenter erit denominatio extrinseca, quod est contra aduersarios.

Dices,non posse totam illam denominationem prouenire à termino,quia si terminus maneret idem,modo variaretur albedo fundamenti, denominatio variaretur:ergo non potest denominatio similis haberi à termino absque dependentia ab intensione,aut extensione albedinis fundamenti; quod si dependeat illa denominatio; quæ est in fundamento,ab aliqua conditione fundamenti, licet etiam dependeat ab aliqua cõditione termini,& non proueniat essentialiter æque primo ab vtraque conditione, tanquam à causa formali, sed ab vna, tanquam à causa formali, & ab altera, tanquam à conditione sine qua non,potius sine dubiò debet dici prouenire à conditione fundamenti, tanquam à causa formali, & à conditione termini,

termini, tanquam à conditione sine qua non, quam è contra.

Hæc sane responsio mihi satis est probabilis, nec occurrit mihi quid contra bene replicem, vnde neque in hac probatione conclusionis multum esse fidendum censeo.

34 *Probatur quarto*, quia, si similitudo identificaretur fundamento, non posset fundamentum existere absque similitudine, nec consequenter quin esset simile, quia nihil aliud requiritur ad denominandum ipsum formaliter simile, quàm quod habeat sibi communicatam formam similitudinis: sed potest existere fundamentum, quin sit simile, vt si destruatur terminus ad quem refertur, aut si non producatur vlla ratione; neque enim aliquid actualiter dicitur simile alicui rei non existenti, ergo relatio non identificatur ipsi.

Ad hanc probationem respondere solent aduersarij negando consequentiam, quia ad hoc vt aliquid sit simile, non sufficit quod habeat formam, à qua sic potest denominari, sed requiritur vt ponatur conditio omnis essentialiter requisita ad hoc quod sic denominetur, vna autem ex conditionibus, vt album denominetur à seipso seu ab aliqua formalitate sibi identificata realiter, est, vt detur aliud existens, cui sit simile, vnde donec hoc detur non erit simile, quamvis habeat formam, qua sic posset denominari.

Hanc responsionem fuse conatur improbare *Arriaga*, tum directe, tum ad hominem: sed neutro modo assequitur intentum, vt facile esset ostendere, nisi superfluitati cauendum esset. Nec sane hæc responsio impugnari potest, nisi ostendi possit, quod nulla forma inexistens subiecto possit dependere, quantum ad denominandum à conditione sine qua non extrinseca, & sine qua posset ipsa forma existere in subiecto; hoc autem valde difficile est ostendere. *Imo videtur* posse ostendi, quod sic in sententia ipsorum Authorum, qui propter hoc argumentum probare nituntur relationem distingui debere à fundamento & termino simul sumptis, quia terminus relationis à seipso habet formaliter terminare relationem, & tamen non potest terminare ipsam, nisi sit ipsa relatio. Deinde ipsum fundamentum relationis, supposito quod relatio distinguatur realiter à fundamento, est similis aut dissimilis illi relationi, & non est similis aut dissimilis illi per aliam relationem, alias daretur processus in infinitum: ergo est similis seipso, ergo habet sibi identificatam relationem, qua dicatur similis: sed tamen illa relatio non potest denominare ipsum simile aut dissimile, antequam existat illa relatio, cui dicatur simile aut dissimile.

Itaque impugnatio huius responsionis, & probatio consequentiæ conclusionis desumenda sunt ex dicendis circa conclusionem sequentem; ex quibus etiam responderi debet ad fundamenta aduersariorum huius ac conclusionis præcedentis, consistunt enim in obiectionibus proponendis contra sequentem conclusionem.

Conclvsio IV.

Relatio prædicamentalis distingui realiter à fundamento.

35 *Relatio prædicamentalis est forma accidentalis distincta realiter à fundamento, ipsique inhærens.* Hæc est eorum, qui tenent tertiam sententiam contra duas primas sententias.

Probatur primo ex dictis, quia si detur relatio prædicamentalis realis, vt probatum est contra primam sententiam, & nõ identificetur realiter fundamento & termino, nec soli fundamento, nec etiam soli termino à paritate rationis, vt probatum est contra secundam sententiam, sequitur quod debeat esse realiter distincta à fundamento, & termino, & consequenter quod sit forma accidentalis apta inhærere fundamento.

Posset probari hæc conclusio ex Scoto supra *num.* 6. quia si relatio non distingueretur realiter à fundamento, sine qua posset esse fundamentum, sequeretur non dari Incarnationem; nec separationem accidentium vt in Eucharistia; nec compositionem, nec causalitatem in rebus: quæ omnia sunt absurda: sequelam probat Doctor fuse & clare ibidem.

Verum hæc probatio licet efficaciter probet aliquas relationes reales distingui à fundamento, nimirum vnionem hypostaticam, inhærentiam actualem, vnionem materiæ & formæ, approximationem, de quibus agit ibi Doctor; tamen non probat relationes reales prædicamentales huius prædicamenti, quia illæ relationes sunt intrinsecus aduenientes, de quibus nõ est eadem ratio, ac de extrinsecis, quia extrema extrinsecarũ possunt esse absque relationibus simul existentia: intrinsecarũ verò non possũt.

36 *Posset etiam probari* ex eodem *num.* 8. Nihil finitum continet secundum perfectam continentiam formalem & virtualem opposita formaliter: sed æqualitas & inæqualitas, similitudo & dissimilitudo sunt opposita formaliter: ergo non possunt identificari eidem fundamento, quia si identificarentur ipsi, continerentur in ipso secundum perfectam continentiam formalem aut virtualem: ergo distinguuntur realiter ab ipso.

Hoc argumentum solum probat distingui relationem à fundamento remoto, verbi gratia similitudinem fundatam in albedine, tanquam in ratione fundandi, à pariete; sed non probat distingui à fundamento illo vt subest rationi fundandi, seu à fundamento proximo: quod probo manifeste, quia idem fundamentum proximum non potest, nec simul, nec successiue esse simile ac dissimile respectu eiusdem termini proximi secundum eandem rationem: similitudo autem ac dissimilitudo non sunt opposita in eodem fundamento, nisi respectu eiusdem termini; certum enim est idem subiectum posse esse simul simile vni termino, & dissimile alteri, imo potest esse simile eidem termino secundum vnam rationem, & dissimile secundum alteram: ergo non sequitur quod idem fundamentum proximum contineret per identitatem relationes formaliter oppositas, quamvis relationes omnes identificarentur fundamento.

37 *Rursus* posset probari ex eodem, *eodem numero*: Idem non continet realiter plura eiusdem rationis: sed eadem albedo fundat plures similitudines ad diuersos terminos: ergo similitudines non identificarentur parieti.

Confirmatur primo: continens aliquid per identitatem si est perfectius, concludit etiam contentum in eo esse perfectius, hinc enim anima perfectior habet perfectiorem intellectum: sed fundamentum perfectius non continet semper perfectiorem relationem, quia non omne albius est similius.

Confirmatur secundo: contenta in aliquibus per identitatem non minus differunt in continentibus magis distinctis; sed relationes fundatæ in duobus generibus, verbi gratia in quantitate & qualitate, minus differunt, quam relationes aliquæ fundatæ in re eiusdem generis; æqualitas enim fundata in quantitate, & similitudo in qualitate, cum spectent ad primum modum relatiuorum, minus differunt quam similitudo & productio actiua, quæ fundantur in eodem calore, quandoquidem similitudo spectat ad relationes primi modi, & productio illa ad relationes secundi modi.

Ad hanc etiam probationem, licet satis subtilem responderi potest, similitudines eiusdem albi ad diuersos terminos non esse omnino eiusdem rationis, quandoquidem habeant diuersa munera, & neutra possit supplere defectum alterius. Sicut autem non est inconueniens, quod duæ similitudines, non obstante quod sint eiusdem rationis, possint simul haberi in eodem fundamento, si essent realiter distinctæ; ita nec esse debet inconueniens quod identificentur fundamento quantum ad hoc, quod si non possent esse simul, si realiter non identificarentur, propter superfluitatem, aut aliunde, nec etiam ob eandem rationem possent identificari eidem fundamento.

38 *Ad primam confirmationem Respondeo*, ea ratione, qua perfectior res debet continere per identitatem rem perfectiorem, etiam perfectiorem rem debere causare perfectiorem rem: quod si non semper perfectior res causatur aut emanat à re perfectiori, neque etiam quod identificatur realiter rei perfectiori debet esse perfectius; ergo si perfectiori albo similitudo identificata deberet esse perfectior, etiam similitudo emanans à perfectiori albo deberet essa perfectior; aut si hæc non debet esse perfectior,

neque illa etiam. Quæro ergo an similitudo perfectionis albi, distincta ab ipso realiter, sit perfectior, nec ne; & quidquid respondebitur ab asserentibus illam distinctionem, poterit similiter responderi ab asserentibus identitatem. In rei autem veritate credo similitudinem illam esse perfectionem, licet non sit maior; non enim omnis maior similitudo est perfectior similitudo, loquendo de perfectione virtutis de qua hic agitur; vnde in forma negari potest minor cum consequentia probationis: neque enim, vt dixi, ex eo, quod esset similior relatio ipsius, posset esse imperfectior, si terminus esset imperfectior; vnde si album vt duo esset imperfectius quam album vt quatuor, illud quod esset album, vt quatuor redderetur imperfectius, si haberet maiorem similitudinem cum albo vt duo, quam de facto habet; quia inde sequeretur quod diminueretur aliquid de sua albedine, quod est imperfectionis.

39 *Ad secundam confirmationem Respondeo* eodem modo, quod quemadmodum res diuersorum prædicamentorum possunt per emanationem causare relationes magis similes distinctas realiter, quam res vnius prædicamenti; ita possent continere per realem identitatem relationes magis similes. Sed primum potest accidere secundum Scotistas, vt patet in ipsismet exemplis confirmationis: ergo & secundum quantum ad hoc. Et sicut res diuersorum prædicamentorum possunt habere maiorem proportionem inter se, quam res vnius prædicamenti, in aliquibus rebus aut formalitatibus, v.g. albedo & quantitas habent maiorem proportionem inter se in ratione producibilis per causam secundam, quam ignis & Angelus; ita non esset inconueniens quod possent habere sibi identificatas formalitates minus differentes, quam formalitates aliquæ, quæ identificarentur rebus eiusdem prædicamenti.

Itaque has rationes proposuit *Scotus*, non tanquam conuincentes, sed tanquam topicas; neque est necesse vt omnes rationes eius, tanquam conuincentes à Scotistis, defendantur. Et sicut in ipsismet Conciliis generalibus, quibus legitime congregatis assistit Spiritus sanctus, licet conclusiones definitæ tenendæ sint de fide, tamen adhibentur quandoque rationes, quæ non sunt de fide, nec certæ, vt Theologi communiter tenent; ita non est necesse vt omnes rationes quas Scotus affert, teneantur à Scotistis tanquam conuincentes; sed abunde suo muneri satisfacient si tueantur eius conclusiones.

40 *Probatur ergo conclusio melius ex eodem Scoto*, quia paries potest esse sine similitudine fundata in albedine, sicut potest esse sine ipsa albedine, ergo distinguitur realiter ab illa similitudine. *Sed hæc probatio* tantum probat distinctionem realem relationis à fundamento remoto, quod nemo negat. Probatur ergo etiam de fundamento proximo: Omnis denominatio noua, positiua, & realis debet prouenire à forma noua & reali; sed denominatio similis, qua denominatur subiectum album simile alteri albo, quod de nouo producitur, est denominatio noua & realis; noua quidem, quia non erat antecedenter ad productionem alterius albi; realis autem, quia antecedenter ad fictionem aut operationem vllam intellectus, & etiam quia est inter extrema realia ob rationem fundandi realem repertam in fundamento, quod denominatur: ergo debet esset aliqua forma de nouo, à qua proueniat.

Dices, illam denominationem prouenire ab albedine formaliter: quamvis enim albedo fuerit in illo subiecto, & non denominauerit ipsum, hoc tamen propterea accidit, quia deficit connotatio termini existentis, quæ connotatio adest quando terminus producitur. Itaque similitudo albi non est aliud quam albedo connotans aliud album existens simul.

41 *Contra primò*, quia sic totum esse relationis non esset ad aliud, contra Philosophum.

Contra secundò, quia illa connotatio est quid realiter distinctum ab albedine, quandoquidem possit esse albedo sine illa; sed illa connotatio, vt distinguitur ab aliis connotationibus, non est aliud quam ipsa similitudo: ergo similitudo distinguitur realiter. Præterea si ipsa albedo est realiter forma denominans simile, hoc est ipsa similitudo, sequitur quod album sit simile, antequam sit productus terminus. Probatur sequela: esse simile nihil aliud est, quam habere similitudinam: sed album haberet similitudinem, antequam produceretur aliud album, quia haberet albedinem, quæ est ipsa similitudo.

Respondetur ad hoc negando sequelam, & ad probationem dicitur, quod simile non sit illud, quod habet similitudinem realiter, sed illud quod habet similitudinem formaliter: album autem, non producto alio albo, non haberet similitudinem formaliter, sed tantum realiter, quia habere ipsam formaliter est habere ipsam denominátem; non autem esset denominans simile, antequam existeret terminus eius. Itaque vt denominetur album simile, requiritur existentia termini, non quod terminus sit de essentia relationis propter illa quæ diximus contra primum modum explicandi secundam sententiam; sed quod sit conditio necessariò requisita vt albedo tribuat denominationem similis.

42 *Sed contra*, quia si vt habeatur denominatio similis, requiratur aliquid ita distinctum ab albedine, vt possit esse albedo sine ipso, nimirum coëxistentia albi similis cum altero albo, non potest assignari ratio, cur ista coëxistentia non esset ratio constituens simile formaliter; quod si hoc admittatur, habemus intentum, vt patet.

Confirmatur hoc, quia controuersia realis huius rei est, vtrum, vt fundamentum proximum similitudinis, verbi gratia albedo, sit simile alteri albedini, requiratur aliquid distinctum ab vtraque albedine, & sine quo quælibet ex ipsis possit existere; qua in re nos tenemus partem affirmatiuam: ergo si requiratur simultas existentiæ vtriusque albedinis, seu aliqua connotatio, sine qua quælibet ex illis albedinibus esse posset, habemus intentum. Dicere autem quod requiratur quidem, sed quod non sit ratio formalis constitutiua in esse similis, sed conditio sine qua non, est excitare quæstionem de nomine.

43 *Verum*, vt habeamus intentum contra aduersarios per hactenus dicta, remanet tamen vna grauissima difficultas, de qua non solet fieri mentio. Videtur enim quod similitudo duorum alborum non sit distincta realiter à coëxistẽtia eorum: sed illa coëxistentia est relatio extrinsecus adueniens: ergo non datur relatio intrinsecus adueniens distincta realiter à relatione extrinsecus adueniẽte. Minor patet, quia illa coëxistẽtia non præsupponit aliquid ex parte fundamenti aut termini, ad quod necessario sequatur: ergo non est relatio intrinsecus adueniens. Consequentia est euidens: probatur maior, in qua sola videtur esse difficultas, quia non est vllum signum distinctionis realis inter ipsa: neque enim possũt esse sine se inuicem; neq; vnum est causa aut principium alterius; neq; subiectantur in subiectis distinctis realiter, vt patet: ergo.

Mayronius, & aliqui alij facile euadere possunt in sua sententia hanc difficultatem, quia existimant duo alba per potentiam Dei absolutam posse esse simul existentia sine similitudine, & consequenter dicere debent quod simultas & similitudo distinguuntur realiter. Quam sententiam nuper amplexus est quidam recens *Scotista*.

44 Verum incidunt in aliam difficultatem æque magnam; nam nunquam possunt ostendere, vnde colligant hoc posse fieri. Si enim dicant, quia distinguuntur realiter, manifeste petunt principium. *Deinde* si Deus potest destruere de facto omnes similitudines, manentibus suis fundamentis & terminis simul existentibus, quomodo sciunt quod de facto ita non fecerit? *Dicent*, quia res connaturaliter exigũt illas similitudines. *Contra*, quia hoc gratissime dicitur, nulla enim est ratio vnde colligatur quod exigãt relationes realiter distinctas, si possũt esse sine illis.

Dicent: Colligitur manifeste, quia vna res petit aliter se habere ad vnam rem quàm ad aliam, aliter enim petit albedo se habere ad aliam albedinem quàm ad nigredinem.

Sed contra, quia si Deus destrueret similitudinem albedinis ad albedinem, adhuc aliter se haberet ad albedinem quam ad nigredinem: ergo vt aliter se haberet, non requireret similitudinem realiter distinctam.

Dices: Tum se aliter haberet tantum fundamentaliter.

Contra

Contra iterum, quia hoc gratis dicitur; vnde enim colligitur quod non aliter se habet formaliter?

45 *Dices*, quia non habet formam. *Sed contra* quia hoc est petere principium iterum. *Deinde*, si non habet formam aliquam, à qua haberet se aliter formaliter, non potest dari ratio vnde colligatur, quod debeat aliter se habere formaliter, aut quod exigat sic se aliter habere. Melius ergo tenetur cum *Lycheto quodl.* 11. *Bargio in* 1. *d.* 28. *q.* 3. *& aliis Scotistis* communiter, non posse conseruari duo alba simul existentia absque relatione similitudinis, si detur talis.

Et confirmatur hoc, quia secundum *Scotum* non datur actio per se immediate terminata ad relationes intrinsecus aduenientes, & per hoc distinguit ipsas à relationibus extrinsecus aduenientibus: sed certe si Deus posset conseruare duo alba simul existentia absque similitudine formali, daretur actio immediate terminata ad illam relationem; nam eatenus Deus posset non conseruare illas, quatenus suspenderet actionem conseruatiuam earum: nec alio modo potest concipi quomodo posset illas non conseruare, aut quomodo posset ipsas de nouo producere, nisi habendo actionem nouam, per quam illas produceret: ergo in sententia Scoti, non possunt conseruari extrema relationum simul absque relationibus intrinsecus aduenientibus.

Itaque respondeo aliter, propter hoc argumentum mihi esse probabilissimum quod non detur vlla relatio intrinsecus adueniens, quæ sit distincta realiter à coëxistentia duorum extremorum, licet sit distincta realiter ab extremis, quæ coëxistunt, & per eam referuntur. Neque hoc esset contra Scotum, qui supra tenet dari relationes intrinsecus aduenientes distinctas realiter à suo fundamento; quia bene stat quod distinguantur realiter à fundamento quod refertur per illas, licet non distinguantur à coëxistentia eius ad terminum. Imo plurimæ ex rationibus Scoti, quibus probat dari relationes distinctas realiter à fundamento procedunt de relationibus extrinsecus aduenientibus, & non de relationibus intrinsecus aduenientibus; ex quo colligi potest quod Scotus tantum voluerit probare, quod aliquæ relationes distinguerentur à suis fundamentis; siue essent intrinsecus aduenientes, siue non. Attamen tenendo communiorem Scotistarum sententiam, & quod ipsi etiam supra posuimus, prædicamenta scilicet distingui realiter, quod non esset verum, si relatio intrinsecus adueniens non distingueretur realiter à relatione quacumque extrinsecus adueniente.

46 *Respondeo secundò* aliter negando maiorem: quamvis enim coëxistentia duorum, verbi gratia alborum, nõ possit esse quin sit similitudo, nec similitudo etiam quin sit coëxistentia aliqua illorum, tamen potest esse similitudo sine vlla determinata coëxistentia. Quamvis enim varietur coëxistentia; quia est quid successiuum, nam dicit ordinem ad tempus, quod est quid successiuũ; tamen non variatur similitudo, sicut nec albedo quæ est fundamentum proximum eius, duo enim alba eadem numero similitudine semper referuntur ad se inuicem, non autem eadem numero duratione semper durant, dum durant; neque eadem etiam coëxistentia propter eandem rationem coëxistunt.

Dices: Si coëxistentia duorum alborum, v. g. esset distincta realiter ab eorum similitudine, posset Deus conseruare pro quocumque instanti aut coëxistentiam sine similitudine, aut similitudinem sine coëxistentia: sed hoc est falsum, quia pro instanti illo, pro quo est ipsamet coëxistentia, nequit esse aut similitudo illa sine coëxistentia, aut coëxistentia illa sine similitudine, vt patet: ergo non distinguuntur realiter. Probatur sequela maioris, quia nulla est ratio, ob quã haberent tam necessariã connexionem inter se pro vllo instãti determinato, si distinguerentur realiter.

Respondeo negando sequelam maioris cum sua probatione: ratio autem necessariæ connexionis est, quod, posita coëxistentia illa, vltime disponatur fundamentum ad hoc quod emanet ab ipso relatio, & consequenter relatio debet necessario pullulare, nec eius pullulatio potest à Deo impediri, quandoquidem non indigeat concursu immediato eius.

Soluuntur Obiectiones.

47 *Obiicies primò*: Nihil reale potest esse absque causa reali: quidquid enim de nouo est, debet esse ab alio: nam non potest esse à se de nouo, quia quidquid est à se, necessario est semper & ab æterno: sed similitudo, quæ de nouo produceretur in albedine, non habet aliquam causam realem: ergo non datur talis similitudo distincta realiter ab albedine seu albo. Probatur minor, quia non potest assignari, quænam sit illa causa.

Respondeo breuiter, omissis aliis responsionibus, negando minorem cum sua probatione; causa enim producens illam relationem est ipsum fundamentum proximum, à quo per resultantiam necessario pullular relatio, quando ponitur terminus.

Dices: Omnis causa naturalis productiua alicuius effectus necessario producit talem effectum, quando passum est debite applicatum: sed album est causa naturalis, & in ordine ad producendum effectum in seipso est sibi debite applicatum: ergo omnem effectum, quem potest producere in seipso, necessario producit, si Deus miraculosè non impediat: sed manifestum est album existere posse naturaliter, quin similitudinem habeat in se productam, tum scilicet quando terminus non existeret: ergo album non est causa productiua similitudinis in seipso.

Respondeo distinguendo maiorem: si omnes conditiones necessario requisitæ adsint, concedo, si non adsint, nego. Et similiter distinguo minorem & consequens; distinguo etiam subsumptum: quando adsunt conditiones necessario requisitæ, nego; quando non adsunt, concedo subsumptum, & nego consequentiam; nam coëxistentia cum termino est necessario requisita ad hoc vt resultet relatio.

48 *Dices*: Posset fieri quod terminus relationis albi existentis in Hibernia produceretur in India: ergo hoc album non habet pro conditione necessario requisita positionem termini. Probatur consequentia, quia sicut omne agens habet determinatam sphæram actiuitatis: ita etiam videtur quod ad positionem conditionis alicuius in quacumque distantia non potest agere.

Confirmatur; quia quomodo paries existens in Hibernia potest aduertere quod terminus ponatur in Indiis, verbi gratia?

Respondeo negando consequentiam, & ad probationem dico quod causa, quæ est productiua per naturalem emanationem alicuius effectus, qui exigit aliquam conditionem, ad hoc vt tribuat subiecto denominationem, non requirit maiorem applicationem istius conditionis, quam quæ sufficit vt tribuere possit illam denominationem; vnde si ponatur in quacumque distantia, emanabit ille effectus, si eo ipso, quod producatur in quacumque distantia, res emanans potest tribuere suo fundamento effectum suum formalem: quare quandoquidem similitudo possit facere parietem Romanum similem parieti producto in Indiis, eo ipso quod producetur paries in Indiis, resultabit similitudo in pariete Romano.

Qualem applicationem conditionis requirit causa.

Ad confirmationem dico quod non est necessarium vt agens naturale aduertat positionem conditionis, sed sufficit quod ponatur conditio, vt patet in igne, qui non aduertit applicationem suam ad passum, & tamen agit quando applicatur.

Causa naturalis non debet aduertere positionem conditionis.

49 *Obiicies secundò*: Si relatio esset ens reale, quando de nouo produceretur, daretur motus ad ipsam, seu noua actio: sed hoc est expresse contra Philosophum, ergo.

Respondeo negando maiorem, nam non debet dari actio productiua ad illud, quod sequitur necessario per resultantiam seu per emanationem, præsertim si taliter emanet, vt non possit impediri quin emanet, positis prærequisitis ad emanationem.

Et si quæras, vnde colligitur, si sit noua entitas distincta à fundamento, quod non producatur per veram actionem terminatam immediate ad seipsam.

Respondeo id colligi tum authoritate Philosophi, tum etiam ratione, quia nulla causa secunda potest aliquid producere actione aliqua, quin Deus immediate concurrat cum ipsa. Vnde si album per actionem aliquam produceret in se relationem, non posset hoc facere, quin

Deus immediate concurreret cum ipsa; Deus autem libere agit, & consequenter posset non concurrere, & sic, si vellet, quamvis essent duo alba coëxistentia, posset impedire ne esset relatio: sed hoc est absurdum, vt probatum est supra *num.* 44. ergo absurdum est, quod relatio intrinsecus adueniens producatur per actionem ad se immediate terminatam. Quod si Deus posset impedire resultantiam relationis, vt tenet *Mayronius* noster, profecto difficile esset ostendere, quod non produceretur per actionem ad se immediate terminatam; vnde vel ex hoc etiam capite apparet improbabilitas illius sententiæ.

50 *Obiicies tertiò*: Secundum Philosophum relatio aduenit subiecto sine sui mutatione: sed hoc esset falsum, si esset entitas realis distincta ab ipso.

Respondeo, distinguendo maiorem: sine mutatione proprie dicta, quæ est illa, qua aliquid mutatur ad formam non productam per resultantiam, sed per actionem veram & realem, concedo maiorem: improprie dictam, quæ est illa, qua subiectum aliter se habet, quam ante per receptionem formæ resultantis, nego maiorem, & similiter distinguo minorem, & nego consequentiam.

Obiicies quartò: Deus de nouo dicitur similis posita de nouo creatura, quamvis non recipiat in se aliquam nouam entitatem: ergo similiter creatura posset dici de nouo similis, quando poneretur de nouo terminus.

Respondeo, negando consequentiam, quia Deus est incapax nouæ entitatis propter suam infinitatem; secus autem est de creatura: & propterea quamvis negetur positio nouæ formæ in Deo, non tamen debet hoc negari in creatura.

Confirmatur, quia Deus dicitur de nouo volens sine productione nouæ entitatis in ipso, & tamen non dicitur creatura de nouo volens sine positione nouæ entitatis in ipsa: ergo quamvis dicatur Deus de nouo similis sine positione nouæ entitatis in ipso, non debet idem dici de creatura respectu alterius creaturæ. Itaque ex illimitatione & infinita perfectione Dei prouenit, quod possit habere denominationes nouas sine forma noua in ipso recepta, quæ illimitatio & infinitas non est in creatura, & propterea non debet dici recipere denominationes nouas sine formis nouis, à quibus prouenjant.

51 *Obiicies quintò*: Si darentur relationes superadditæ realiter fundamento, sequeretur dari in continuo infinitas relationes actu.

Confirmatur ex Arriaga, quia sequeretur in Angelo esse infinitos simpliciter modos similitudinis ad omnia puncta, ac partes proportionales continui, qui modi sunt infiniti simpliciter, quia non sunt inter se communicantes, nec indeterminati.

Respondeo, eo modo quo habet infinitas partes, non esse absurdum, quod habeat infinitas relationes: non sequeretur autem, quod alio modo haberet illas.

Ad confirmationem respondeo negando sequelam, non possent enim Angeli habere plures modos ad partes continui, quam sunt partes ipsius continui, nec modi eius possunt esse magis determinati quam termini eorum: & sane miror nihil aliud potuisse venire Arriagæ in mentem.

52 *Obiicies sextò*: Idem est constitutiuum hominis, & distinctiuum eius: sed rationalitas est constitutiua hominis, ergo est distinctiua eius, & consequenter homo non habet relationem distinctionis realiter à se distinctam: quod si illam non habeat, nec aliam habebit, quia est eadem ratio.

Respondeo, distinguendo maiorem: idem est constitutiuum distinctiuum formale, nego; idem est constitutiuum & distinctiuum fundamentale, concedo; & concessa minori distinguo similiter consequens: ergo rationalitas est distinctiua eius fundamentaliter, concedo; formaliter, nego.

Dices: Homo ab equo substantialiter differt: ergo non differunt per relationem, quæ est accidens. *Respondeo* negando consequentiam; nam non ideo dicuntur substantialiter differre, quod substantia sit ratio formalis ipsos distinguendi, sed quod ipsorum substantia sit ratio, ad quam sequitur relatio, quæ est ratio formalis referendi ipsos, vt distinctos. Itaque vt distinguatur relatio distinctionis quæ est inter aliqua ratione alicuius accidentis, à relatione distinctionis, quæ sequitur inter illa ratione suæ substantiæ seu essentiæ, illa vocatur accidentalis, hæc substantialis seu essentialis.

Quod si quæras, quare homo non habeat esse formaliter distinctum per rationalitatem, sed tantum fundamentaliter. *Respondeo*, rationem esse, quia potest esse, & habere rationalitatem sine eo quod habeat esse formaliter distinctum, quando scilicet non esset brutum: ergo rationalitas non est ratio formalis ipsum distinguens.

53 *Obiicies septimò*: Æqualitas est relatio realis, & tamen non distinguitur realiter à re æquali, verbi gratia à quantitate bipalmari, ergo. Probatur minor, quia si esset distincta, deberet subiectari in illa quantitate, & vel esset tota in tota quantitate, & tota in qualibet parte ipsius, vel esset tota in tota quantitate, & pars in parte eius: non primum, quia sic esset spiritale accidens; non secundum, quia sic quælibet pars istius quantitatis esset æqualis alteri quantitati, quod est absurdum.

Respondeo, negando minorem; ad cuius probationem concedo antecedens, & consequentiam pro secunda parte: nego tamen quod quælibet pars esset æqualis alteri, quia illud non dicitur æquale alteri, quod habet partem relationis æqualitatis; sed quod habet ipsam totam.

54 *Obiicies octauò*: Multæ denominationes nouæ saluantur sine forma superaddita fundamento: ergo denominationes relatiuæ possunt sic saluari, & consequenter frustra ponuntur formæ in fundamentis, à quibus istæ denominationes proueniant.

Respondeo, distinguendo antecedens: multæ denominationes intrinsecæ, nego: extrinsecæ, concedo; similiter distinguo primum consequens: denominationes relatiuæ extrinsecæ, transeat; intrinsecæ, negatur. Distinguo etiam secundum consequens, à quibus denominationes intrinsecæ proueniant, nego: extrinsecæ, concedo.

Quod si quæratur, vnde colligamus denominationes similis, æqualis, &c. esse extrinsecas.

Respondendum est, hoc colligi ex fundamentis nostræ conclusionis, & ex impugnatione aliorum modorum dicendi, & particulariter colligitur ex eo quod non sit potior ratio, cur essent denominationes extrinsecæ, quam intrinsecæ, verbi gratia non est potior ratio, cur non album esset simile isti albo per denominationem desumptam ab illo albo, quam à seipso, & ab aliquo in se recepto.

Confirmatur; quotiescumque dicitur aliquid denominari tale per denominationem extrinsecam, tunc datur aliqua forma in aliquo extrinseco, à qua prouenit illa denominatio; qualis forma non habetur in re sic denominata; vnde quia esse visum realiter est denominatio extrinseca, datur visio in oculo, à qua prouenit, qualis visio non datur in ipsa re, quæ videtur verbi gratia in pariete, & ita discurrendo de omnibus, quæ extrinsece denominantur, semper inuenietur contingere: ergo, si hic paries diceretur similis illi parieti per denominationem extrinsecam, deberet in illo pariete dari aliqua forma, à qua proueniret ista denominatio, qualis forma non esset in ipso pariete, qui denominatur similis; hoc autem est falsum, vt patet: ergo denominatio similis non est denominatio extrinsecus adueniens.

55 *Dices*: Etiam dantur denominationes intrinsecæ nouæ absque noua forma superaddita: ergo ex denominatione noua similis nõ sequitur dari formam nouam intrinsecam superadditam; sed ex illa denominatione potissimum colligitur, quod dentur relationes nouæ superadditæ fundamentis: ergo non sufficienter colligitur. Probatur antecedens, in quo solo est difficultas huius discursus: fundamentum similitudinis, verbi gratia album, est in instanti, in quo ponitur terminus, proxime dispositum, vt emanet relatio; & ante non erat sic proxime dispositum, aliàs ante existentiam termini emanaret illa relatio: sed illa denominatio proxime dispositi ad emanationem est denominatio intrinseca, tam bene, quam denominatio similis, vt patet ex discursu nostro paulo ante præmisso, quia non datur aliqua forma extrinseca, à qua proueniret; & præterea non

non prouenit ab vlla forma intrinseca noua, quia non potest assignari quænam illa sit, & quia daretur processus in infinitum: ergo datur denominatio intrinseca noua absque vlla forma intrinseca.

Hæc replica est satis bona, & vrgens contra nostram sententiam. *Sed respondetur tamen* negando antecedens, & minorem suæ probationis pro secunda parte: quandoquidem illa denominatio prouenit à coëxistentia fundamenti cum termino, quæ coëxistentia est forma intrinseca fundamento.

56 *Obiicies nono:* Ex iis quæ realiter distinguuntur, potest Deus saltem illud, quod est prius, conseruare sine posteriori: hinc enim inferimus nos cum *Scoto* contra *D. Thomam*, quod materia quæ prius est forma, & distincta realiter ab ipsa, possit conseruari sine forma, nec ipsimet *Thomistæ* videntur hoc negare de quacũque forma determinata, licet existiment materiam non posse conseruari absque aliqua forma indeterminate: sed relatio similitudinis, qua hic paries refertur in hoc instanti ad alium parietem, est distincta realiter à duobus parietibus coëxistentibus pro illo instanti, & parietes illi duo coëxistentes, etiam vt coëxistentes, sunt distincti realiter ab illa relatione, & etiam priores illa, vt fatentur omnes, qui tenent nostram conclusionem: ergo Deus posset conseruare illos duos parietes coëxistentes, etiam vt coëxistentes, seu simul cum coëxistentia, absque illa relatione.

Responderi debet ad hanc difficultatem conformiter ad dicta supra de emanatione relationis, distinguendo maiorem: si posterius non sequatur per emanationem necessariam à priori sine actione aliqua reali terminata ad ipsum, concedo maiorem; si sic, nego maiorem, & concessa minori, nego consequentiam.

57 *Obiicies decimo:* Non sunt multiplicanda entia sine necessitate; sed nulla est necessitas distinguendi relationem realiter, aut modaliter à fundamento, & termino & coëxistentia: ergo non debet ab ipsis distingui. Probatur minor, quia si esset aliqua necessitas, maxime ad saluandam denominationem nouam similis, verbi gratia, in pariete albo ad alium parietem album: sed si intelligatur per simile aliquid relatum per aliquam relationem superadditum, non est ratio vlla, vnde colligatur quod paries sit de nouo similis, aut habeat illam denominationem de nouo: ergo nulla est necessitas ponendi aliquam similitudinem in pariete distinctam realiter à pariete illo, & alio pariete coëxistente.

Confirmatur hoc, quia si non habuissemus hoc nomen *simile*, nec aliquis diceret nobis, quod daretur aliqua forma superaddita albo, quando produceretur aliud album, non potuissemus vllo discursu colligere, quod daretur talis forma superaddita, nec habuissemus occasionem vllam imponendi nomen similitudinis ad significandum illam formam in abstracto, nec nomen similis ad significandam illam in concreto; ergo nulla assignari potest necessitas rationis ad ponendam illam formam superadditam, quæ significaretur per nomen simile, aut similitudinem.

58 *Dices:* Videremus vnum parietem album se aliter habere ad alium parietem album, quam ad parietem nigrum: ergo habuissemus fundamentum colligendi, quod haberet aliquam formam, per quam sic se haberet.

Contra, quia si intelligatur in antecedenti, quod videremus ipsum aliter se habere per formam aliquam superadditam, certũ est quod non videremus ex terminis ipsum habere se aliter ad vnum potius quam ad alterum, neque enim illa forma superaddita intuitiue videtur ab intellectu, aut percipitur ab vllo sensu externo; vnde si videatur inesse, debet videri per discursum aliquem: sed non possunt assignari principia vlla, ex quibus discursiue colligatur, quod insit aliqua forma superaddita parieti, per quam aliter se habeat ad alium parietem, distincta ab albedine & coëxistentia eius cum alio pariete albo. Si autem intelligatur quod aliter se habeat ad vnum parietem, quam ad alium, quia habet albedinem, quæ est repræsentabilis per eandem speciem, per quam repræsentari potest forma inëxistens parieti albo, & non habet formam, quæ repræsentari possit per eandem speciem, per quam repræsentari posset forma inëxistens parieti nigro, verum est, quod aliter se habeat ad parietem album quàm ad nigrum; sed non sequitur inde, quod habeat aliquam formam, quæ sit superaddita albedini & coëxistentiæ.

59 Hic discursus examinat fundamentum principale nostræ sententiæ, & reddit mihi sententiam negantem relationes intrinsecus aduenientes distinctas realiter aut modaliter ab extremis coëxistentibus valde probabilem.

Responderi tamen potest negando minorem cum minori suæ probationis, ratio autem constabit ex dicendis ad confirmationem.

Ad quam respondetur, negando antecedens: ratio enim discursus, vnde colligeremus vnum album dicere aliquem respectum ad aliud album, qualem non diceret ad nigrum, est quod esset repræsentabilis per speciem, per quam posset repræsentari aliud album, & quod nigrum non possit repræsentari per eam; nam ex hoc saltem probabiliter apparet, quod dicat aliquem ordinem & respectum actualem ad album, distinctum à respectu quem dicit ad nigrum; & illum ordinem vocamus similitudinem, & rem habentem illum ordinem, vt est habens illum, vocamus simile.

60 *Obiicies vndecimo*, ex Arriaga *numero* 20. Duo alba essent similia, quamvis per impossibile non poneretur modus distinctus quo redderentur similia: ergo vt sint similes, non debet superaddi ille modus. Consequentia est euidens; probatur antecedens, quia Petrum esse similem albo, nihil aliud est, quam Petrum esse album, & Paulum esse album.

Confirmatur, quia modus superadditus non facit Petrum & Paulum esse eiusdem naturæ humanæ: ergo non facit ipsos esse similes natura, quia ab eo habent esse sic similes, à quo habent esse eiusdem naturæ, cum nihil aliud sit eos esse similes in natura, quam esse eiusdem naturæ.

Confirmatur secundò, quia album, & nigrum sunt seipsis differentia absque vllo modo superaddito; neque enim modus superadditus addit illis differentias.

Respondetur breuiter negando antecedens obiectionis & vtriusque confirmationis, & probationem antecedentis obiectionis. Ad probationem autem consequentis secundæ confirmationis *Respondeo*, modum superaddere illud, à quo habent differre, licet non superaddat differentiam, in qua differunt.

QVÆSTIO IV.

De tribus Modis Relatiuorum assignatis à Philosopho.

Relationes mutuæ & non mutuæ.

61 ADuertendum, ex relationibus quasdam esse mutuas, illas scilicet, quarum quando vna resultat in vno extremo, altera etiam in altero extremo resultat; & tales sunt similitudines creaturarum inter se: Quasdam autem non mutuas, illas scilicet, quarum vna resultante in vno extremo, altera non resultat in altero, & tales sunt relationes cognoscentis ad cognitum, quædam etiam relationes sunt æquiparantiæ, illæ scilicet quæ, cum sint correlationes, similem habent denominationem in vtroque extremo, vt similitudines; quædam autem sunt disquiparantiæ, scilicet correlationes illæ, quæ non habent similem denominationem, vt paternitas & filiatio.

Porro Philosophus omnes relationes reduxit ad tres species, seu tria genera, de quibus hic agimus. *Prima species* est earum, quæ sunt inter res, quæ habent inter se vnitatem, aut diuersitatem in aliqua re, seu formalitate. Hæc species continet sub se multas species, nam si res habent conuenientiam in aliqua ratione prædicabili de ipsis in quid, siue illa ratio sit substantia, vel accidens, relatio quam habent ad inuicem, vocatur identitas; si vero non habent conuenientiam in tali ratione, relatio vocatur diuersitas: verbi gratia, quia homo & brutum conueniunt in animali, & animal est prædicabile de ipsis in quid, propterea habent relationem idẽtitatis inter se; quia verò non

conueniunt in ratione ſpecifica bruti aut hominis, propterea habent relationem diuerſitatis inter ſe in ratione ſpecifica.

Relationes ſimilitudinis & diſſimilitudinis.

62 Quod ſi duæ res habeant conuenientiam in aliqua ratione prædicabili in quale quid, ſiue ſit eſſentialis ſiue accidentalis, tunc dicuntur habere relationem ſimilitudinis inter ſe; & ſi diſconueniant in tali ratione, dicuntur habere relationem diſſimilitudinis. Sic dudo parietes albi, quia conueniunt in albedine, dicuntur ſimiles; duo verò parietes, quorum vnus ſit albus, & alter niger, dicuntur diſſimiles.

Denique ſi duæ res habeant conuenientiam in quantitate ſiue molis, ſiue perfectionis, aut virtutis, id eſt ſi conueniant in aliquo prædicato quantitatiuo (prædicatum autem quantitatiuum eſt illud, per quod apte reſponderi poteſt quærenti quanta ſit res, verbi gratia quia quærenti quantæ longitudinis ſit aliqua res, aut quantæ virtutis; reſponderi poteſt: eſt tricubita, aut eſt tantæ virtutis, vt poſſet ſuperare centum homines, propterea eſſe tricubitum, & eſſe tantæ virtutis, ſunt prædicata quantitatiua) relatio quam habent, vocatur æqualitas; & ſi non conueniant in tali prædicato, relatio, quam habent, vocatur inæqualitas. Sic Petrus, & Paulus dicuntur eſſe æquales in perfectione eſſentiali, Petrus verò & Bucephalus dicuntur inæquales. Similiter duo ligna tricubita dicuntur æqualia in mole, lignum verò tricubitum, & lignum duorum cubitorum inæqualia.

Sex ſpecies relationum primi generis.

63 Ex quibus habemus, quod relationum primi generis ſeu primæ ſpeciei, ſeu primi modi aſſignati ab Ariſtotele ſint ſex ſpecies *Identitas, diuerſitas, ſimilitudo, diſſimilitudo, æqualitas, & inæqualitas*. Et hæ relationes dicuntur communiter fundari in vnitate, & multitudine; in vnitate quidem tres, *identitas, ſimilitudo, & æqualitas*; in multitudine verò aliæ tres, vt *diuerſitas, diſſimilitudo, & inæqualitas*; & propterea vnitas & multitudo dicitur eſſe ratio proxima fundandi has relationes. Sed, vt aduertimus aliàs, Philoſophus non dixit eas fundari in vnitate, aut multitudine, ſed tantum dixit illa eſſe eadem, ſimilia & æqualia, quorum extrema ſunt vna; diuerſa vero, diſſimilia, inæqualia, quorum extrema non ſunt vna, ſed multa.

Dices: Secundum nos non datur aliqua vnitas inter Petrum & Paulum in humanitate, niſi vnitas ſimilitudinis; ergo relatio, quam habent inter ſe, non eſt identitas, ſed ſimilitudo.

Reſpondeo diſtinguendo antecedens: vnitas ſimilitudinis large loquendo, concedo; ſtricte loquendo, nego. Itaque ſimilitudo eſt duplex, vna largo modo, & eſt quæcumque conuenientia aliquorum in prædicato prædicabili, ſiue in quid, ſiue in quale; alia ſtricto modo, & eſt conuenientia in prædicato prædicabili in quale; & eodem modo de diſſimilitudine eſt diſcurrendum. Vnde licet Petrus & Paulus non habeant aliam vnitatem in natura, quam ſimililitudinis; tamen non ſequitur, quod illa ſimilitudo non ſit identitas: quia non eſt ſimilitudo ſtricta fundata in ſolo prædicato prædicabili in quale quid, ſed eſt fundata in ſola natura ſpecifica, quæ prædicabilis eſt de illis in quid.

Aduertendum autem hic, quod quando dicuntur habere ſolam vnitatem ſimilitudinis, id non intelligendum ſit de ſimilitudine formali, quæ ſit reſpectus, ſed de ſimilitudine fundamentali; vnde concedi poteſt, quod ſimilitudo formalis ipſorum ſit fundata in vnitate, tanquam in ratione fundandi.

Probabile eſt inter producẽs & productũ non dari alias relationes præter actionem & paſſionem.

64 *Secunda ſpecies* eſt earum, quæ intercedunt inter producens, & productum, & hæ dicuntur fundari in actione & paſſione, vel quia actio & paſſio ſunt rationes fundandi ipſas, vt volunt aliqui, vel quia ſunt conditiones neceſſario requiſitæ, vt volunt alij. Sed, vt verum fatear, non exiſtimo inter producens & productum dari aliquam relationem diſtinctam ab ipſa actione productiua & paſſione ipſi in producto correſpondente. Adducor ad hoc ſentiendum duabus potiſſimum rationibus. *Prima* eſt, quod nulla poſſit aſſignari neceſſitas alterius alicuius relationis, præter ipſam generationem, ſeu productionem actualem: omnis enim denominatio, quam habet producens ad productum, verbi gratia pater ad filium, poteſt prouenire ab ipſa generatione actuali.

Dices aliquem eſſe patrem actu, tum quando non exiſtit generatio actualis ipſius, aut vllus influxus in filium: ergo illa denominatio patris non poteſt prouenire formaliter à generatione actuali. Probatur conſequentia, quia ſi prouenit ab ipſa formaliter, non poſſet eſſe actu pater, quin eſſet iſta generatio actu.

Reſpondeo diſtinguendo antecedens: ſi per eſſe actu patrem intelligitur eſſe habentem paternitatem actu, nego, quia non poteſt aſſignari vlla neceſſitas ponendi vllam paternitatem actu in ipſo, nec eſt vlla ratio per quam illud colligatur; ſi per eſſe patrem actu intelligatur eſſe illud indiuiduum actu, quod generauit aliud indiuiduum, ſiue ſit ipſius paternitas actu, ſiue non, concedo antecedens, & ſimiliter diſtinguo conſequens; ſi intelligatur primo modo, nego; ſi ſecundo modo, concedo. Itaque eſſe patrem non eſt aliud, quam eſſe illum hominem actu qui generat, vel generauit filium.

65 *Dices:* Si nihil aliud eſt eſſe patrem actu, quam eſſe actu illam ſubſtantiam viuentem, quæ producit aliam ſubſtantiam viuentem in ſimilitudinem naturæ, aliquis eſſet pater actu, quamvis non haberet actu filios, quod eſt contra communem modum dicendi omnium fere.

Reſpondeo primò, quamvis hoc totum concederetur, nihil inde ſequi abſurdi: communis enim ille modus loquendi fundatur in illa ſententia, quod detur paternitas diſtincta à generatione: à qua ſententia, qui recedit, debet etiam recedere à communi illo dicendi modo.

Reſpondeo ſecundò negando ſequelam, quia illa generatio præterita non denominat hominem patrem, niſi dum exiſtit filius. Et ſi petatur vnde hoc colligatur, reſpondeo quod ex illo communi modo loquendi.

Confirmatur, quia ſi velit aliquis explicare quid ſit eſſe patrem, non poteſt id aliter explicare, quam dicendo quod ſit ille, qui generauit filium: ergo ſignum eſt quod paternitas nihil aliud ſit, quam iſta generatio filij.

Secunda ratio, quæ me mouet, eſt quod paternitas in diuinis ſit ipſamet generatio actualis filij æterni: ergo paternitas creata eſt ipſamet generatio filij creati. Probatur conſequentia, quia vna ex præcipuis rationibus, quibus probatur relationes dari in creaturis, & maxime paternitatem, eſt quod detur relatio paternitatis in diuinis: ergo quandoquidem paternitas diuina non ſit diſtincta à generatione, debet dici quod etiam paternitas creata non ſit diſtincta à generatione ſaltem realiter.

66 *Obiicies*: Philoſophus numerat relationes producentis ad productum inter relationes intrinſecus aduenientes: ſed ſi non diſtinguerentur à generationibus, hoc eſſet falſum, quia eſſent extrinſecus aduenientes, ſicut generationes illæ.

Confirmatur; quia *Scotus* tenet etiam dari relationem intrinſecus aduenientem inter producens & productum.

Reſpondeo primò, valde probabile eſſe, quod quamvis Philoſophus, dum ageret de relatione intrinſecus aduenente, agat etiam de relationibus producentis ad productum, non tamen ſenſerit illas eſſe intrinſecus aduenientes, aut pertinere per ſe ad pædicamentum tertium Ad aliquid. Et iuxta hoc dicendum eſſet quod tres ſpecies, quas aſſignauit, non ſint tres ſpecies relationis intrinſecus aduenientis; & ita multi authores explicant illum. Quod ſi poſuerit illas tanquam ſpecies relationis intrinſecus aduenientis, dicendum eſt quod hoc non fecerit, quaſi ita ipſemet ſenſerit, ſed quod ita communiter reputabatur; nec eſt mirum quod ita explicetur, quia ſicut poſuit tanquam ſpecies quantitatis aliquas, quæ reuera non ſunt ſpecies eius, propterea quod communiter reputarentur eſſe ſpecies eius, quid mirum eſt ſi ita feciſſe dicatur de relationibus?

Ad confirmationem dico, Scotum non ita ex propoſito tenuiſſe, ſed ſuppoſuiſſe id cum Philoſopho, ſiue ita eſſet, ſiue non. Cui non placet hoc, ſatisfaciat meis rationibus, & teneat oppoſitum, præſertim propter authoritatem Philoſophi & Scoti.

67 *Obiicies secundò :* Hæ relationes dicuntur fundari in actione & passione:ergo distinguuntur ab illis. *Respondeo* distinguendo antecedens : si dentur, concedo; si non dentur, nego.

An actio & passio sint rationes fundandi relationes secundi generis.

Et si quæras ex suppositione quod dentur, an actio & passio sint rationes fundandi ipsas, an vero conditiones sine quibus non. *Respondeo* probabile esse quod sint tantum conditiones sine quibus non,quia videtur quod relatio realis requirens rationem fundandi,non possit esse sine ratione fundandi actu existente:sed paternitas, si esset distincta à generatione,daretur actu, generatione non existente : ergo non habet pro ratione fundandi generationem,sed tantum pro conditione sine qua non;ratio autem fundandi ipsam erit potentia generatiua. Quod si tamen aliquis vellet dicere,quod omnis relatio non petat habere rationem fundandi actu existentem vt sic, difficulter posset impugnari:quare altera sententia, quæ tenet actionem esse rationem fundandi has relationes, satis est probabilis.

Tertium genus relatiuorum.

68 *Tertia species* relationum est illarum, quæ non sunt mutuæ, id est quæ non habent correlationes à se distinctas; & huiusmodi sunt relationes scientiæ ad scibile,seu ad id, quod scitur : quamvis enim scientia dicatur per aliquid sibi intrinsecum actualis scientia alicuius obiecti, & esse illud, quo actualiter intellectus denominatur cognoscens; tamen obiectum non dicitur esse scitum aut cognitum per aliquid sibi intrinsecum, sed solum habet esse cognitum per hoc, quod terminet scientiam, & propterea cognoscens dicitur habere relationem ad cognitũ, cognitum autem non dicitur habere relationem aliam ad cognoscentem præsertim, quæ sit realis. Huiusmodi autem relationes,non mutuæ,vocantur relationes mensurabilis ad mensuram,propterea quod obiecta,quæ sunt earum termini, mensurant nobis perfectionem actuum, ad quos sequuntur huiusmodi relationes : ex eo enim quod actus potentiæ intellectiuæ possit versari circa Deum, & actus potentiæ visiuæ non possit, colligo actus potentiæ intellectiuæ esse perfectiores quam potentiæ visiuæ, & propterea obiecta istorum actuum mensurant,id est, certificant nobis perfectionem istorum actuum. Quod vniuersaliter est verum, quoties ex alio capite non occurret aliqua alia ratio aliunde desumpta, ex qua possit colligi oppositum, de quo suo loco.

Relationes tertij generis sunt transcendentales probabiliter.

69 *Sed si quæratur*, vnde colligatur quod detur aliqua relatio realiter distincta ab ipsa scientia,qua referatur sciens seu cognoscens ad rem scitam seu cognitam, *reuera difficulter poterit assignari.* Quare non improbabiliter tenetur ab aliquibus, huiusmodi relationes tertij generis esse transcendentales,& non prædicamentales. Aristoteles autem, qui eas videtur, vt prædicamentales, numerare, exponendus esset, vt supra. Si cui tamen magis communis opinio placet, dicat colligi posse distinctionem relationum huiusmodi ab actibus, ad quos sequuntur, quia posset esse scientia in aliquo intellectu sine eo quod intellectus intelligeret illud obiectum; vt si Deus destrueret obiectum & speciem eius, conseruata scientia, tunc enim certum est quod intellectus non cognosceret nec sciret illud obiectum,quamvis non haberet scientiam illius, sed si relatio tendentiæ actualis ad obiectum esset realiter identificata scientiæ, hoc non posset facere:ergo signum est quod illa relatio distinguatur realiter ab actu scientiæ.

Et si quæratur, vnde colligatur quod Deus destructo obiecto & specie eius, possit conseruare scientiam in intellectu. *Respondeo*,ex eo quod quandoquidem scientia sit quid absolutum,pertinet enim secundum omnes ad prædicamentum qualitatis,non apparet ratio tam necessariæ connexionis inter ipsam,& obiectum, vt Deus non posset illa conseruare sine se inuicem : sed de hoc etiam agemus alias in libris de anima, Deo volente.

70 *Obiicies primò* contra hunc tertium modum:Obiectum est causa scientiæ:ergo referuntur ad se inuicem per relationes secundi generis : ergo non per relationes tertij generis.

Respondeo, negando consequentiam, possunt enim aliqua referri ad se inuicem per diuersas specie relationes, vt patet in patre & filio, qui referuntur ad se per relationem similitudinis & productionis.

Obiicies secundò : Relationes creaturæ ad Deum sunt non mutuæ, & tamen non sunt tertij generis, sed potius secundi generis.

Respondeo, relationes creaturæ ad Deum non esse prædicamentales, & consequenter non esse vllius generis relationum prædicamentalium. *Deinde* respondeo creaturas,si referrentur ad Deum vlla relatione prædicamentali, etiam referri per relationem tertij generis, & non solum secundi generis aut primi : tum tamen dicendum esset quod non omnis relatio non mutua esset tertij generis, sed solum relationes non mutuæ mensurabilis ad mensuram.

QVÆSTIO V.

A quo sumat Relatio suam specificationem.

Specificatio relationis adæquatè sumenda est ex fundamento & termino.

71 NOn quæritur, à quo formaliter, & intrinsece sumat specificationem, quia certum est,quod omnis relatio sic sumat specificationem à sua differentia specifica,in ipsa essentialiter & intrinsece inclusa, sicut homo sumit specificationem suam à rationalitate. Sed quæritur, vnde sumat specificationem suam extrinsecam,hoc est dicere, vnde nos colligamus vnam relationem esse distinctam specie ab alia relatione:nam cum essentiam relationis non videamus in se,oportet vt habeamus aliqua indicia,vnde colligamus vnam esse distinctã specie ab altera.

Hac de re *Complutenses* enumerant tres diuersas *Thomistarum* sententias. *Prima* asserit sumi specificationem relationis à fundamento & ratione fundandi, non vero à termino : ita *Flandria*, *Nazar. Caiet. Bannes.*

Secunda sententia tenet specificari adæquate à solo termino, & non à fundamento : sic *Soncinas*, *Arauxo*, & alij.

Tertia denique est media, dicitque relationem specificari tum ex termino, tum ex fundamento,non secundum rationes materiales, sed secundum rationes fundandi & terminandi. Hanc præferunt ipsimet *Complutenses*,& pro ea citant multos authores,& est sine dubio *Scoti in 2. dist.1.quæst.5.& in 4.dist.12.quæst.1.*

CONCLVSIO I.

72 *Specificatio relationis adæquate sumenda est ex fundamento & termino proximo ac formali ita,vt quotiescumque aliquæ relationes habent fundamenta, & terminos formales eiusdem rationis, possit optime colligi quod relationes sint eiusdem rationis.* Intelligo autem per fundamentum proximum & formale illam formam vel formalitatem, ratione cuius ad rem, quæ per relationem refertur, sequitur relatio seu conuenit ipsi:& per terminum formalem proximum intelligo ipsammet formam seu formalitatem, ratione cuius conuenit rei, quæ terminat relationem, ipsam terminare : verbi gratia, quia similitudo parietis albi ad alium parietem album conuenit illi parieti ratione albedinis, propterea albedo est fundamentum formale & proximum, seu quod idem est, ratio fundandi istam similitudinem, & quia albedo existens in altero pariete est ratio, ob quam terminat illam similitudinem, propterea vocatur terminus formalis & proximus istius relationis, & ratio terminandi ipsam. Similiter, quia animalitas hominis est ratio,cur homo dicat similitudinem essentialem ad brutum, & animalitas bruti est ratio, cur terminet illa similitudinem, animalitas hominis est fundamentum formale, & animalitas bruti terminus formalis istius similitudinis.

Hoc supposito patet conclusio, quia non potest colligi, vnde haberent relationes conuenientes in fundamento proximo & termino formali distinctionem specificam: ergo debet dici quod habeant adæquate suam specificationem ex fundamento huiusmodi & termino.

Confirmatur,quia si essent aliquæ relationes,quæ conuenirent in solo fundamento,aut in solo termino : eo ipso colligerentur esse distinctæ speciei, quia vna respiceret essentialiter aliquid,quod non respiceretur ab altero:verbi gratia dissimilitudo albi ad nigrũ,& similitudo albi ad

album distinguuntur specie, quia licet conueniant in fundamento formali, v.g. in albedine, vna tamen respicit essentialiter nigrum, & altera ipsum non respicit, sed aliud album. *Deinde* à paritate rationis, si essent duæ relationes, quæ respicerent eundem terminum formalem, verbi gratia albedinem (vt similitudo albi ad album, & dissimilitudo nigri ad album respiciunt albedinem istius albi, ad quod referunt sua subiecta) quamvis conuenirent in termino formali, seu in ratione formali terminatiua, tamen quia vna ex ipsis respicit essentialiter albedinem in fundamento, quod refertur, quam albedinem non respicit altera, nimirum dissimilitudo, sed potius nigredinem; hinc optimè colligitur quod distinguantur specie.

Conclusio II.

Potest specificatio relationis desumi vel à solo termino, vel à solo fundamento in aliquo sensu.

73 *Specificatio relationum potest desumi vel à termino formali solo, vel à fundamento formali solo in hoc sensu, quod eo ipso, quod aliqua relatio habeat terminum formalem distinctæ rationis à termino formali alterius rationis, colligi debeat quod vtraque relatio sit distinctæ rationis, non recurrendo ad fundamentum; & eo ipso quod aliqua relatio habet fundamentum proximum distinctæ rationis à fundamento proximo alterius relationis, vtraque relatio debeat dici esse distinctæ speciei.*

Probatur, quia si non possit colligi quod duæ relationes sint eiusdem rationis, nisi cognoscantur conuenire in fundamento & termino, vt diximus conclusione præcedenti, sequitur manifeste sufficere vel diuersitatem solius fundamenti; vel solius termini ad diuersitatem relationum.

Probatur secundò, quia eo ipso quod aliquid respicit essentialiter aliquid distinctæ rationis, quod non respicitur ab alio, debet necessario esse distinctæ rationis ab illo; si enim esset eiusdem rationis, ab vtroque respiceretur, vt videtur manifestum: sed ex relationibus habentibus fundamenta proxima distinctæ rationis vna respicit aliquid essentialiter, quod non respicitur ab altera, & idem est de relationibus respicientibus diuersos terminos: ergo eo ipso quod habent diuersa specie fũdamenta, aut diuersos specie terminos, erunt distinctæ rationis, quamvis in cæteris conuenirent.

74 *Obiicies contra primam conclusionem*, Relatio, quam dicit causa ad calorem instantaneè productum & relatio quam dicit ad eundem successiuè productum, sunt distinctæ rationis, & tamen terminus formalis & fundamentum formale sunt eiusdem rationis: ergo vnitas specifica relationum non desumitur adæquate ex fundamento & termino modo explicato in prima conclusione. Simile argumentum potest fieri de relatione, quam dicit causa ad effectum libere productum, & eundem vel similem effectum naturaliter productum.

Respondeo; si istæ relationes sunt distinctæ speciei, vt supponitur, negando consequentiam, quia terminus formalis relationis, quam dicit causa ad calorem instantaneè productum, non est calor quomodocumque, sed calor quoad partes omnes simul existentes cum ordine ad non esse immediate præcedens in qualibet parte ex illo pro vno instanti; terminus verò relationis, quam dicit causa ad calorem successiuè productum, non est calor quomodocumque, sed calor constans partibus, quæ simul non producuntur, & de quorum qualibet non est verum dicere pro vno vllo instanti, quod immediate præcesserit non esse ipsius.

Similiter respectus, quem dicit causa ad effectum libere productum, habet pro fundamento proximo potentiam liberam; respectus autem, quem dicit causa ad effectum naturaliter productum, habet pro fundamento potentiam naturaliter productiuam; quæ duæ potentiæ sunt distinctæ rationis: vnde illi duo respectus, quidquid sit an conueniant in termino, non conueniunt in fundamento.

Dixi initio huius responsionis, *si respectus seu relationes illæ sint diuersæ rationis*, quia fortassis productio instantanea, & productio successiua eiusdem caloris sunt eiusdem rationis intrinsecæ, & solũ accidentaliter distinctæ, per hoc scilicet, quod vna productio, nimirum instantanea, integretur ex pluribus productionibus partialibus simul habentibus primum sui esse: altera vero integretur ex pluribus productionibus non habentibus simul primum sui esse. Vnde eodem modo videntur distingui, quo plures homines successiue producti, & plures homines simul producti, certum autem videtur quod inter illos hos homines non sit nisi distinctio accidentalis. Hoc tamen parum facit ad præsens.

75 *Obiicies secundò contra vtramque conclusionem*: Relatio sumit suam specificationem à solo fundamento: ergo terminus nihil facit nec ad vnitatem duarum relationum, & sic falsa est prima conclusio; nec ad distinctionem duarum relationum, & sic falsa est secunda conclusio. Probatur antecedens, quia quod dat esse, dat specificationem: sed fundamentum solum dat esse rei: ergo dat ipsi specificationem.

Respondeo negando antecedens, ad cuius probationem distinguo maiorem: quod dat esse, dat specificationem, hoc est dat ipsi prædicata sua intrinseca, & essentialia, concedo maiorem; impossibile est enim quod det esse, non dando illa, ex quibus constituitur illud esse: quod dat esse dat specificationem sic, vt ex illo solo debeat colligi quod illa res, cui dat esse, sit talis vel talis speciei distinctæ ab omnibus aliis rebus, nego maiorem: nam Deus dat esse omnibus rebus, & posset se solo producere omnia absoluta, aut saltem plurima absoluta distinctæ rationis: quorum tamen distinctio specifica non potest colligi per ordinem ad Deum, vt manifestum est. *Similiter* vna causa creata potest dare esse pluribus effectibus distinctæ rationis, quorum distinctio non potest colligi per ordinem ad illã causam, vnde ista causa non potest specificare illas res sic, vt ex ea possit colligi ipsorum distinctio, quamvis det ipsis suum esse, & speciem. *Rursus* ex risu proueniente ab aliquo & non potente prouenire ab alio, colligo optime illud, à quo prouenit, esse distinctæ speciei ab illo alio, à quo non potest prouenire, & specificat propterea illam rem, à quo prouenit, & tamen risus non dat esse in vllo genere causæ, proprie loquendo, ipsimet homini, verbi gratia à quo prouenit, sed potius recipit esse ab homine: ergo non omne quod specificat rem, debet dare esse proprie loquendo rei, quam specificat, & consequenter quãvis terminus non daret esse relationi, proprie loquendo, adhuc posset specificare ipsam.

Quomodo dans esse dat specificationem.

76 Quod si velit aliquis dicere quod quidquid specificat aliquam rem, det ipsi speciem & esse aliquo modo, quia dare speciem aliquo modo potest esse deducere in cognitionem, quod res sit talis vel talis speciei, erit quæstio de nomine; & id admittendo, negari debet minor, nempe quod solum fundamentum det esse & speciem relationi in hoc sensu: nam ex probationibus nostris patet, quod ex termino etiam colligatur non minus quam ex fundamento, relationem esse talis vel talis speciei.

Itaque vno verbo, quando dicitur, quod illud solum det specificationem, seu deducat in cognitionem quod res sit talis vel talis speciei, quod dat esse; si intelligatur hoc de dare esse proprie in genere efficientis, aut materialis, aut formalis intrinsecæ, aut finalis, falsum est; si vero intelligatur quod illud solum det specificationem, quod dat esse, quatenus per ordinem ad ipsum potest cognosci quod res sit talis vel talis speciei, verissimum est, sed non præiudicat nobis: quia non solum fundamentum dat esse hoc modo, sed etiam terminus; nec solum terminus, sed etiam fundamentum.

77 *Obiicies tertiò contra vtramque conclusionem*: Totum esse relationis est ad aliud se habere, quod est ad terminum: ergo solus terminus potest specificare, & nullo modo fundamentum, nec partialiter, nec totaliter.

Quomodo totum relationis ad aliud habere.

Respondeo distinguendo antecedens; totum esse ipsius est ad aliud ita, vt nihil respiciat essentialiter præter terminum, nego antecedens; quia certum est quod essentialiter fundamentum respiciat sic, vt non possit esse sine ipso, magis quam sine termino: ita vt nullum effectum tribuat fundamento, quam referre ipsum ad terminum, concedo antecedens; & nego consequentiam: quia hoc non obstante potest accipere specificationem ab ipso fundamento, quam

quandoquidem essentialiter ordinetur ad referendum ipsum terminum sic, vt non possit ex natura sua referre aliud fundamentum distinctæ rationis ad eundem terminum, nec ad alium.

Pro complemento huius quæstionis *aduertendum*, quod quando dicimus posse colligi distinctionem relationum ex terminis, non sit sensus, quod vna & eadem relatio nõ possit habere plures terminos distinctissimæ rationis: nam, vt alias dicemus, quotiescumque fundamentum ita se haberet, vt non posset referri ad vnum terminum, quin necessario deberet referri ad alterum, nec è contra, posset vnica relatione reali referri ad vtrumque. Vnde sensus est, quod quotiescumque aliqua vna relatio realiter distincta ab alia relatione habet terminum distinctæ speciei ab alio termino, oporteat istas relationes distingui specie, & quod distinctio specifica ipsorum possit colligi ex terminis.

QVÆSTIO VI.

Vtrum multiplicatis numero terminis multiplicentur numero Relationes.

Relationes subiectatæ in diuersis numero subiectis distinguuntur numero.

78 *Ostendimus* quæstione præcedenti, quomodo possimus colligere, quænam relationes ex illis, quæ realiter distinguuntur inter se comparatæ, sint eiusdem vel diuersæ speciei: nunc ostendere conabimur, quænam relationes inter se numero distinguantur. Et in primis supponunt omnes, relationes reales simplices, quæ subiectantur in diuersis numero subiectis, esse diuersas numero, quia naturaliter idem numero accidens nequit esse simul in diuersis subiectis: & quamvis ex accidentibus absolutis plurima saltem possint esse, successiue quidem sine dubio; simul autem probabiliter, vt diximus supra de potentia Dei absoluta in subiectis diuersis; tamen accidentia relatiua, quæ seipsis inhærent subiectis suis, & sunt essentialiter actuales determinationes eorum, nequeunt esse nec successiue, nec simul etiam de potentia absoluta in pluribus subiectis. Vnde patet, quod eo ipso, quod cognoscimus hoc numero album habere similitudinem ad aliud album, & aliud album habere similitudinem ad idem album, possimus colligere, illas duas similitudines esse distinctas numero, quare diuersitas fundamenti se solo sufficit ad colligendam distinctionem numericam relationum in illis diuersis fundamentis subiectarum.

Supponunt præterea omnes, idem reale fundamentum posse fundare plures relationes distinctas numero, & distinctæ etiam speciei, ad diuersos scilicet specie terminos; idem enim album refertur per similitudinem ad vnum album, & per dissimilitudinem ad nigrum: & istæ duæ relationes similitudinis & dissimilitudinis, sicut sunt distinctæ speciei, ita sunt secundum omnes distinctæ numero, & hinc ad colligendũ, aliquas duas relationes esse distinctas numero, non requiritur quod cognoscantur esse in diuersis subiectis; nec ad colligendum quod sint eadem numero, sufficit quod colligantur esse in eodem subiecto.

79 *Difficultas ergo est*, an quando subiectum idem refertur ad terminos plures eiusdem rationis, vt vnum album ad plura alba; vnus pater ad plures filios, sit eadem numero relatio, qua refertur ad omnes; an vero tot sint relationes distinctæ numero in ipso, quot sunt termini distincti numero, ad quos refertur: si enim sint tot numero relationes quot termini, multiplicatis terminis, multiplicantur numero relationes in eodem fundamento, & non poterit ex vnitate fundamenti colligi vnitas numerica relationum eiusdem etiam speciei, sicut non potest colligi ex vnitate eius vnitas numerica relationum distinctæ speciei. Si vero non tot numero relationes, sed vnica tantum, qua refertur ad omnes, tum non multiplicabuntur relationes in eodem fundamento ad multiplicationem terminorum & ex identitate fundamenti colligi poterit identitas relationum eiusdem speciei, vt patet.

80 *Prima sententia* tenet non multiplicari relationes ad multiplicationem terminorum eiusdem speciei, & colligi propterea vnitatem numericam relationum eiusdem speciei, verbi gratia similitudinum ad plura alba, & paternitatem ad plures filios ex vnitate fundamenti. Hanc tenet *D. Thomas tertia distinct. 8. quæst. 1. & 3. part. quæst. 35. art. 5.* quem sequuntur *Thomistæ* communiter, *Cajetanus, Medina, Capreolus, Ferrar.* quos citat & sequitur Cursus *Complutensis disp. 14. quæst. 7. §. 4. Toletus hic q. 2. Ruuius q. 8. Ioannes à Sancto Thoma q. 27. art. 6. & alij.*

Secunda sententia extreme opposita est, ad multiplicationem terminorum multiplicari in eodem fundamento relationes, quibus refertur ad illos terminos. Ita *Scotus in 3. dist. 8. quæst. vn. quodl. 11. & 5. Met. qu. 7.* quem præter suos omnes sequuntur *Suar. 5. sect. 8. Fonseca ibid. c. 10. q. 1. sect. 3. Molina 1. par. q. 1. art. 2. Amicus hic tract. q. 7. dub. 8. art. 2.*

Tertia sententia media est, quandocumque fundamentum ita refertur ad plures terminos, ad quorum vnum nequit referri, quin referatur ad aliquos, non multiplicari in ipso relationes numero distinctas realiter ad illos terminos, sed vnica numero reali relatione ipsum referri ad illos terminos, sed quando refertur ad plures terminos, ad quorum vnum potest actu referri, quin ad cæteros actu referatur, tum multiplicari in ipso relationes pro multiplicatione terminorum.

Hæc videtur mihi non esse vllo modo contra authores secundæ sententiæ; nam quamvis dicant absolute relationes distingui, ad distinctionem terminorum, tamen sine dubio intelligendi sunt de relationibus illis, de quibus exemplificabant suam doctrinam, & similibus, non autem de aliis diuersæ rationis; sed istæ relationes sunt relationes, quibus refertur fundamentum ad terminos, ad quorum singulos actu referri possit, quin ad alios referri debeat actu: & in hoc sensu habeant controuersiam cum *D. Thoma*, qui negabat plures relationes etiam ad tales terminos, vt plures similitudines in vno albo ad plura alba, & plures paternitates ad plures filios in eodem patre: ergo de huiusmodi relationibus intelligendi sunt, & non de relationibus, quibus refertur fundamentum ad plures terminos, ad quorum vnum non possunt referri, quin necessario debeat referri ad reliquos. Adde esse expresse sententiam *Amici* supra.

CONCLVSIO I.

Quando nequit subiectum referri ad vnum terminum, quin referatur ad alterum, vnica relatio sufficit.

81 *Quando subiectum refertur ad plures terminos sic, vt non possit referri ad vnum, quin referatur ad reliquos, non multiplicantur in ipso relationes reales numero ad multiplicationem terminorum, sed vnica relatione reali ad omnes refertur.* Hæc est iuxta tertiam sententiam.

Probatur autem conclusio breuiter, quia nõ est necessitas multiplicãdi relationes in illo casu; & præterea, quia relatio qua referretur ad vnũ ex ipsis terminis, nõ esset causa relationis qua referretur ad alterũ, nec è contra; nec esset subiectata in distincto fundamento; nec posset esse sine illa altera, aut è contra, vt suppono: ergo non esset vllũ principiũ colligendi distinctionẽ realẽ ipsarum. Quæ sane ratio mihi conuincit hanc conclusionem. *Adde*, fundamenta conclusionis sequentis non posse improbare hanc conclusionem: sed alia non sunt, quibus impugnetur: ergo tenenda est.

Si quæratur autem aliquod fundamentum, quo hoc modo referatur ad plures terminos.

Respondeo nõ esse necesse, vt nos illud afferamus quia non dicimus dari tale; sed si detur, relationes in ipso non esse multiplicãdas, si tamen effectus dicat relationẽ intrinsecus adueniẽtẽ ad suas causas, totũ physicũ quod distinguitur realiter à suis partibus in sentẽtia Scotistarum cõmuniori, dicet vnicã relationem ad partes intrinsecas & essentiales v. g. materiam & formam; & idem est de intellectione producta per intellectum & speciem, non enim dicit necessario duas relationes numero distinctas ad illa duo.

Aliud exemplum potest afferri de dissimilitudine quã habet similitudo parietis albi cum alio albo ad vtrũq; albũ, neq; enim habet duas dissimilitudines ad illa; sed vnã, siue illa vna sit realiter distincta, siue non ab illa similitudine.

CONCLVSIO II.

82 *Multiplicatis terminis, qui possunt esse sine se inuicem, multiplicantur numero relationes.* Hæc est authorum secundæ & tertiæ sententiæ contra primam sententiam.

Probatur primò, quia falsum est fundamentum aduersariorum, nempe accidentia indiuiduari per subiectum, vt supra ostendimus.

Deinde

Deinde, quamvis esset verum, non sequeretur ipsorum intentum nimirum plura accidentia eiusdem speciei non posse esse in eodem subiecto: sicut enim plura accidentia diuersæ speciei, quamvis indiuiduentur secundum ipsos per sua subiecta, possunt esse in eodem subiecto: quare non possent esse plura accidentia eiusdem speciei in eodem subiecto, quamvis indiuiduarentur ab ipso?

Præterea, quamvis albedines indiuiduarentur à subiecto secundum ipsos, tamen plures albedines successiuæ possunt esse in eodem subiecto: ergo nulla est ratio cur plures relationes, quamvis indiuiduarentur à subiecto, non possent esse simul in eodem subiecto. *Probatur* consequentia, quia si indiuiduatio à subiecto prohiberet nę plura accidentia eiusdem rationis simul essent in eodem subiecto, prohiberet etiam ne successiue essent in ipso.

Denique, quamvis plura accidentia eiusdem omnino rationis non possint esse naturaliter in eodem subiecto, quia scilicet superflueret vnum ex ipsis, tamen quoties est inter accidentia aliqua diuersitas sic, vt munus vnius non expleatur per alterum, non potest esse dubium, quin possit esse in eodem subiecto etiam naturaliter; sed sic contingit in nostro proposito; nam est tanta diuersitas inter duas paternitates, aut similitudines, vt vna sit nata respicere vnum terminum, altera alterum sic, vt vna non possit alterius vicem supplere: ergo bene poterunt esse simul in eodem subiecto, etiam naturaliter.

83 *Probatur secundò*: quando producitur de nouo vnum album, in albo prius existente, resultat relatio similitudinis ad ipsum, tanquam ad terminum: ergo quando producitur aliud album, resultabit alia relatio similitudinis ad alterum illud album tanquam ad terminum. Probatur consequentia, quia non est maior ratio quare resultaret relatio ad positionem primi albi, quam ad positionem alterius albi.

Dicunt, esse maiorem rationem, quia quando ponitur primum album, nisi resultaret relatio, nõ esset forma, à qua denominaretur album præëxistens simile, & consequenter debet tum necessariò resultare relatio; sed posito secundo albo esset forma, à qua denominaretur simile illi, nimirum illa similitudo, quæ resultabat ad positionem primi albi.

Contra primò; quia colligitur non fuisse formam, qua referretur ad primum albũ, nisi resultaret relatio, ex eo, quod non posset habere denominationem nouam intrinsecã sine forma noua intrinsece recepta: sed ex hoc ipso colligitur non esse formam, à qua referretur ad secundum album, nisi resultaret noua relatio: ergo responsio nulla. Probatur minor, quia de nouo est similis intrinsece secundo albo: ergo si non potest esse denominatio noua intrinseca sine noua forma, nisi resultet noua relatio ad secundum album, non erit forma, à qua denominaretur simile secundo albo.

Contra secundò, quia similitudo non potest referri nisi ad suum terminum: sed secundum album non est terminus similitudinis terminatæ ad primũ album: ergo illa similitudo non est forma potens referre ad secundum albũ. Probatur minor, quia relatio intrinsecus adueniens non potest esse sine suo termino: sed illa similitudo, vt patet, erat sine secundo albo: ergo secundum albũ non est terminus ipsius.

Confirmatur hoc, quia relatio dependet essentialiter à termino: ergo quandoquidem relatio similitudinis ad primum album fuerit ante secundum album, sequitur, quod non dependeat à secundo albo, & consequenter quod non habeat secundum album pro termino.

84 *Respondet Ioannes à S. Thom.* relationẽ dependere per se à termino formali, nõ tamẽ à termino materiali; vnde licet multiplicẽtur termini materialiter, tamen si formaliter nõ multiplicẽtur, manebit eadẽ relatio. In proposito autem plures filij habẽt rationẽ vnius termini formalis, licet sint plures termini materialiter. Exẽplificat hãc doctrinã in lapide tracto à pluribus; nã dicit solã vnã relationẽ ad illos plures, quia licet sint plures materialiter, formaliter tamen sunt vnus terminus adæquatus istius relationis: & quemadmodũ lapis ille tractus à decẽ hominibus, & respiciẽs illos, vt vnũ trahentẽ, posset eadẽ relatione respicere viginti, si à viginti traheretur, quia illa multiplicatio est multiplicatio materialis, & nõ formalis termini; ita licet possit vna paternitas sufficienter terminari ad vnũ filiũ, tamẽ potest terminari etiã ad viginti, quia illi viginti cõuenirẽt in vna ratione termini formalis, & solum materialiter essent distincti.

Contra hanc doctrinam sic arguo: In primo filio est vna ratio sufficiens ad terminandã istã relationem non solũ materialiter, sed formaliter, & actu terminat ipsam sufficienter: sed in secundo filio sunt æquales rationes tam materiales, quàm formales ad terminandã relationem talem: ergo in casu nostro non solum multiplicantur termini materialiter, sed formaliter, quandoquidem sit alia & alia numero distincta ratio terminandi in vtroque filio, quarũ quælibet, si seorsim poneretur, terminaret relationem. Ad aliud autem exemplum de lapide tracto à pluribus, dico non esse vllo modo simile, quia quando plures trahunt, vnus adæquatè non trahit, sed partialiter tantum; vnde per tractionẽ partialẽ cuiusque non traheretur lapis tali tractione, quali trahitur à pluribus, hoc est tam cito aut velociter; imò fortassis vnus solus non posset trahere vlla ratione lapidem: sed in casu nostro vnus solus filius adæquate terminaret filiationẽ independẽter ab vllo alio: ergo non est idẽ dicendum in vtroq; casu. *Deinde* falsũ est quod eadẽ tractione traheretur lapis à decẽ & à viginti: si enim eadẽ tractione traheretur ab ipsis, nõ posset trahi ab illis decẽ, quin traheretur à viginti, præsertim si existerẽt isti viginti, quod est absurdũ.

85 *Respondent alij* relationem dependere à termino adæquato, & sine illo non posse esse, non tamen dependere à termino inadæquato, & propterea posse esse absque illo; relationẽ autem similitudinis in albedine habere pro termino adæquato album, vt sic; pro termino vero inadæquato albũ in particulari, & propterea licet non possit esse sine albo vt sic, posse esse sine quocumque albo particulari.

Contra: quod est terminus adæquatus & primarius similitudinis vt sic, non est terminus adęquatus similitudinis in particulari: sed album vt sic est terminus adæquatus similitudinis albi vt sic: ergo non potest esse terminus adæquatus albi in particulari, & consequenter similitudo in particulari debet habere pro termino adæquato & primario album particulare.

Confirmatur hoc, quia ille terminus est censendus primarius, & adæquatus relationis quo posito poneretur, & quo non posito non poneretur: sed non posito albo primo non poneretur illa relatio similitudinis, quãvis poneretur aliud quodcumque albũ, & eo posito, nullo alio posito, poneretur, ergo album primũ est terminus adæquatus relationis. Probatur minor, quia destructo albo primo, destruitur illa relatio, vt certum est; & si produceretur aliud album ante illud primum, non resultaret illa similitudo numero, sed alia similitudo, vt fatentur aduersarij, ergo posito primo albo ponitur, & non posito non ponitur illa similitudo.

Dices, quod nõ sequatur illa relatio ad positionẽ albi particularis, vt particularis est, sed vt includit rationẽ albi vt sic.

Contra, quia si hoc esset verum, sequeretur illa relatio ad positionem cuiuscumque albi, quia ratio albi, vt sic, includitur in quocumque albo tam bene, quam in illo albo.

86 *Probatur tertiò*: quia eodẽ modo quo defenditur relationem posse referri ad plures terminos numero distinctos, posset defendi, quod referatur ad plures terminos distinctæ speciei; sed consequens est absurdum, vt fatentur aduersarij: ergo & antecedens. Probatur sequela, quia nullum est principium colligendi pluralitatem illarum relationum, nisi ob pluralitatem terminorum, & ex eo quod daretur relatio ad vnum terminum ex ipsis, quamvis alter non existeret: sed hoc nihil probaret secundum aduersarios; posset enim dici, quod colligatur distinctio & pluralitas relationum ex pluralitate terminorum primariorum & non secundariorum, & quod isti plures termini non essent termini adæquati & primarij, sed tantum termini inadæquati & secundarij.

Probatur quartò: non minus intrinsece denominatur album simile secundo albo, quod producitur, quam primo: sed denominatur simile denominatione totaliter intrinseca respectu primi albi: ergo & respectu secundi: sed hoc esset falsum in sententia aduersariorũ: ergo illa sententia est falsa. Probatur subsumptum, quia denominatio non debet dici totaliter intrinseca, quæ non potest haberi ab vlla forma intrinseca, quantumvis ponatur sine hoc quod ponatur aliquod intrinsecũ: sed denominatio similis respectu secũdi albi nõ habetur ab vlla forma intrinseca posita nisi etiã

pona

ponatur secũdum album: ergo non est totaliter intrinseca.

Confirmatur hoc, quia probabiliter nulla forma existens in subiecto potest dare nouam denominationem intrinsecam physicam subiecto, nisi aliter se habeat intrinsece respectu illius: sed similitudo, quæ oritur ad positionem primi albi, non aliter se habet intrinsece respectu albi similis, quando ponitur secundum album: ergo tunc non dat nouam determinationem intrinsecam, & consequenter noua denominatio similis, quam habet album simile ad secundum album, non erit totaliter saltem intrinseca.

87 *Responderi posset* ad hoc, iuxta principia Thomistarum apud *Complutenses hic quæst.* 7 quod licet relatio, qua refertur pater ad primum filium, non posset referre ipsum ad secundum absque noua extensione, bene tamen posset hoc facere mediante extensione, sicut per scientiam habitualem, qua facilitatur quis ad vnam conclusionem, potest facilitari ad alteram mediante extensione eius.

Contra, quia, præterquam quod exemplum illud de scientia habituali sit æque difficile & falsum, hoc quod dicunt de relatione: præter hoc, inquam, quæro quid sit noua illa extensio? Si sit aliquid reale de nouo adueniens, quandoquidem eo posito referatur pater ad secundum filium, & non posito non referatur, nihil impedit, quominus sit relatio noua, & sic habetur intentum.

Deinde, quemadmodum pater, qui non erat ante pater secundi filij, fit de nouo pater eius per illam nouam extensionem, quæ non esset relatio: ita posset dici de nouo pater primi filij per aliquam extensionem, quæ non esset relatio. Si non sit quid reale nouum: ergo manet difficultas argumenti integre.

Quod si dicatur esse respectus rationis, provt significant Complutenses. *Contra*, quia nullo intellectu cogitante pater fit de nouo realiter pater secundi filii: ergo non habet esse talis mediante extensione, quæ esset ens rationis, vt est euidens.

88 *Probatur quintò*, plures filii habent plures correlationes ad patrem, scilicet plures filiationes: ergo pater habet plures paternitates ad ipsas. Antecedens conceditur ab aduersariis: & est manifestum, quia vna numero relatio non potest subiectari in subiectis realiter distinctis, præsertim taliter, vt possit remanere destructo quocumque ex ipsis. Probatur consequentia, quia correlationes debent esse simul tempore secundum Philosophum, & omnes: sed si non essent plures paternitates in patre, non essent simul tempore correlationes, nam prius tempore posset esse paternitas vlla vna, quæ esset in patre, quam esset filiatio secundi filii, qui posterius produceretur.

Dices correlationes adęquatas esse simul tempore, nõ verò correlationes inadęquatas; illas autem filiationes filiorum plurium non esse, nisi correlationes inadęquatas paternitatis.

Contra, quia paternitas vna est adæquata correlatio vnius filiationis: ergo filiatio vna est adæquata correlatio vnius paternitatis, & consequenter responsio est falsa. *Præterea* contra hanc responsionem faciunt ea, quæ supra diximus in probatione secunda & tertia.

89 *Probatur vltimò*, quia sicut actio est essentialiter modus, per quem aliquid dicitur producere terminum: ita similitudo est essentialiter modus, per quem aliquid refertur vt simile: ergo sicut implicat quod actio sit, & non producatur per eam omnis terminus natus produci per ipsã, ita implicat poni relationem in subiecto, & non referri subiectum ad omnem terminum, ad quem nata est illa similitudo ipsũ referre; ergo similitudo qua refertur paries ad primum album, non est nata ipsum referre ad secundum album: quandoquidem possit existere sine secundo albo.

90 *Obiicies primò*: Si multiplicarentur similitudines ad multiplicationem terminorum in vno pariete, aut paternitates in vno patre, sequeretur quod vnus paries non esset vnum simile, sed plura similia, & vnus homo plures patres, & non vnus pater: si enim ab vna similitudine paries habet esse vnum simile, quare à duabus similitudinibus non haberet esse duo similia?

Respondeo negando consequentiam, quia ad multiplicationem formarum accidentalium non est necesse vt multiplicentur concreta, vt patet exemplis. Si enim quis haberet plures scientias, Logicam scilicet, Metaphysicam, & Theologicam, non diceretur esse plures scientes, sed vnus sciens; deinde Sol producens diuersis actionibus, v.g. liquefaciens & obdurans, non dicitur plura agentia, sed vnum agens; & vt maneamus in proposito, paries relatus per similitudinem ad alium parietem, & per dissimilitudinem ad alium, quamvis, secundum aduersarios etiam haberet plures relationes, non diceretur plura relata, sed vnum relatum. Itaque ad probationem dico, quod non ab vna similitudine præcise habeat paries esse vnum simile, sed etiam ex eo quod ipse sit vnus: nam si poneretur vna relatio in pluribus parietibus, essent plura similia, & non vnum tantum simile, & similiter non à pluribus similitudinibus præcise habentur plura similia, sed requiritur necessario pluralitas subiectorum seu fundamentorum.

91 *Obiicies secundò*: Vna numero potentia potest respicere plura obiecta & plures actus: ergo vna relatio potest respicere plures terminos numero distinctos etiam tales, quorum vnum possit respicere non respiciendo alterum.

Respondeo primò, hoc argumentum, etiam posse vrgeri contra aduersarios, quia si quid valet, æque probat vnam relationem posse referre ad plures terminos distinctæ speciei, nam vna potentia potest tendere in obiecta & actus distinctæ speciei, voluntas enim potest producere amorem & odium, intellectus apprehensionem & iudicium, assensum & dissensum, oculus visionem coloris & nigredinis: ergo si idem sit de relatione & potentia, vna relatio poterit respicere plures specie terminos.

Respondeo secundò directe, negando consequentiam: & disparitas est quod relatio dependeat in esse & conseruari à termino, quem respicit, quia essentia ipsius consistit in actuali determinatione fundamenti ad illum terminum, & consequenter nequit respicere terminum, à quo ita non dependet: sed si respiceret plures terminos, quorum vnum posset respicere actu, non respiciendo actu alterum, non ita dependeret ab omni termino quem respicit, vt patet: ergo nequit respicere tales terminos: potentia vero non dependet nec in fieri, nec in conseruari ab illis actibus, & obiectis, quæ respicit, & propterea non est inconueniens, quod respiciat plura talia.

Disparitas inter potentiam & relationẽ quantum ad respiciendum plures terminos.

Præterea potentia respicit plura, quatenus est potens producere plures actus, & per illos tendere in obiecta; relatio verò respicit terminos per modum actualis determinationis fundamenti ad illos; facilius autem est sine dubio alicui respicere plura in actu primo per modum potentis, quam in actu secundo per modum facientis aut producentis; vnde fit vt vna res habeat simul potentiam ad contradictoria, verbi gratia ad amandum, & non amandum, cum tamen contradictoria non possint esse simul in illo.

Adde ad hæc, non esse rationes vllas, vnde colligatur quod eadem potentia non possit respicere plures actus, & obiecta; imo experientiam & rationem docere contrarium; esse vero rationes, ex quibus colligatur eandem relationem non posse versari circa plures terminos sic, vt possit actu terminari ad vnum, & non terminari actu ad alterum.

QVÆSTIO VII.

Vtrum Relatio terminetur ad absolutum, an ad respectiuum.

92 NOn quęritur hic, an relatio possit terminari ad aliam relationem; nam in sententia admittente vnam relationem fundari in alia, verbi gratia in paternitate similitudinem ad aliam paternitatem, certum est illam relationem similitudinis terminari ad alteram paternitatẽ cui paternitas illa, in qua fundatur ista similitudo, est similis.

Verus ergo sensus huius controuersiæ est, an quando aliqua res refertur relatione ad aliam rem, relatio, qua refertur, terminetur ad correlationem, quæ est in illa alia re; an vero ad ipsam aliam rem, in qua est illa correlatio, secundùm se & rationem illam, secundum quam subiectat istam correlationem; verbi gratia, an relatio similitudinis, qua album refertur ad aliud album terminetur ad istud aliud album vt album, an vero terminetur ad correlationem similitudinis, quæ est in illo alio albo, aut ad aliud illud album, vt habet istam correlationem. Si terminetur ad fundamentum correlationis secundum se,

vt

vt abstrahit à correlatione, tum relatio terminatur ad absolutum, siue istud fundamentum sit relatio, siue non, quia capimus hic absolutum pro fundamento correlationis; si autem terminetur ad correlationem, seu ad fundamentum quatenus afficitur correlatione formaliter, tum terminabitur ad relatiuum. Hic est verus sensus huius quæstionis, & in hoc sensu.

Prima sententia est, quod relatio prædicamentalis omnis terminetur ad relatiuum formaliter. Hanc tenet *Diuus Thomas* 1. *par. quæst.* 13. *art.* 7. & cum eo *Caietanus, Bannez, Nazarius, Zumel, Flandria, Arauxo, Sanchez*, quos citant & sequuntur *Complutenses hic quæst.* 6. qui addunt eam esse procul dubio Aristotelis, & congruentiorem Christianæ Philosophiæ ac Theologiæ, inuitantes scilicet, hoc specioso encomio ad eam amplectendam, quos rationibus adducere nequeunt.

Secunda sententia est omnem relationem terminari ad absolutum, & non ad relatiuum formaliter. Ita *Scotus in* 1. *dist.* 26. *quæst.* 1. *& distinct.* 30 *quæst.* 1. ac eius discipuli, quos sequuntur *Vasquez* 1. *par. disputat.* 159. *cap.* 6. *Suar. disput.* 46. *Met. sect.* 26. *Hurtad. disput.* 15. *sect.* 7. *Ogna. Lorinus*, *Valbius*, & ex Thomistis *Capreolus, Soncinas, Sotus.*

Tertia sententia distinguit inter relationes prædicamentales mutuas, & non mutuas, & asserit non mutuas terminari ad absolutum, & non ad relatiuum, quandoquidem non sit relatio in termino, ad quam referantur; dicit autem mutuas relationes terminari ad relatiuum, & non ad absolutum. Ita *Ferrar.* 2. *contra gentes c.* 11. *Mas. hic quæst.* 3. *Gallego contr.* 29. *Ruuius quæst.* 7. *Vallius* 2. *par. quæst.* 13. *& Fonseca.*

Conclusio I.

Relationes non mutuæ terminantur ad absolutum.

93 *Relationes non mutuæ, id est quæ non habent correlationem sibi correspondentem in termino, terminantur ad absolutum, & non ad relatiuum.* Hæc est secundæ & tertiæ sententiæ contra primam.

Probatur efficaciter, quia non est vlla relatio in termino ratione cuius posset dici quod terminarentur ad relatiuum: ergo non possunt terminari ad illud. Huius rationis vis magis patebit in exemplo. Itaque vt hic supponi debet, scientia dicit relationem tertii generis ad scibile, scibile autem non dicit relationem prædicamentalem ad scientiam; propterea relatio illa scientiæ dicitur non mutua: quandoquidem ergo in scibili, ad quod terminatur illa relatio scientiæ, non detur relatio alia correspondens relationi illi scientiæ, sequitur relationem scientiæ non terminari ad scibile, vt afficitur alia relatione, & consequenter illam relationem non terminari ad relatiuum, sed ad absolutum.

Respondet ad hanc rationem *Fonseca* relationes tertii generis quæ sunt non mutuæ, non habere quidem in termino relationem realem sibi correspondentem, habere tamen relationem rationis, verbi gratia in scibili, ad quod refertur relatio scientiæ, non datur alia relatio realis, qua referatur ad scientiam; bene tamen datur in eo relatio rationis, quod sufficit ad propositum, quia scientia referretur ad scibile, non vt relatum relatione reali, sed vt relatum relatione rationis.

Contra quia hic non quærimus de termino rationis, ad quem posset quis imaginari quod referretur relatio, sed de termino reali ipsius. *Deinde* terminus formalis & materialis *vt quod* & *vt quo* relationis realis debet esse realis: ergo non sufficit aliquid rationis pro tali termino ipsius.

Contra secundò, quia quando oculus, verbi gratia videt actu parietem, non est necesse vt fingatur vllus respectus rationis in pariete viso, & tamen tum visio refertur actu ad parietem, & relatio visionis vere tum terminatur ad aliquid; non ad ens rationis, cum nullum sit tum, vt suppono: ergo ad aliquid reale: sed non ad relationem realem, quandoquidem non detur, ergo ad ipsum absolutum.

94 *Respondent Complutenses* cum *Caietano*, *Nazario*, *& aliis*, negando consequentiam: quia quamvis non detur alia relatio in termino relationis non mutuæ, tamen ille terminus habet denominationem relatiuam ab ipsamet relatione non mutua: verbi gratia, scibile refertur ad scientiam per ipsammet relationem, quæ est in scientia, & terminatur ad scibile, & vt sic scibile denominatur, & habet esse relatiuum, terminat relationem scientiæ: & idem est de reliquis huiusmodi.

Hæc doctrina proponitur supra à Complutensibus fuse satis, sed nullo modo satisfacit. *Primò*, quia sequeretur relationem esse terminum formalem sui ipsius, & eam consequenter ad se terminari; quo nihil absurdius excogitari potest. *Secundò*, quia ideo scibile, verbi gratia, denominatur à relatione scientiæ, quia terminat illam: ergo prius est natura quod illam terminet, quam quod denominetur per ipsam, & consequenter pro illo priori relatio habet terminum sufficientem: sed non habet relatiuum tum: ergo non determinatur formaliter, & per se ad relatiuum. *Tertiò*, quia quamvis non consideraremus colorem, vt visibile formaliter, seu vt denominatum per relationem visionis, potuissemus bene intelligere quod terminaret relationem visionis, ergo non est dicendum quod terminet, vt sic denominatur. Probatur consequentia, quia ideo potissimum id diceretur, quia non posset concipi, quomodo terminaret, nisi vt sic denominetur.

Probatur secundò hæc conclusio, quia relationes mutuæ non terminantur ad relationem, seu relatiuum: ergo nec non mutuæ. Consequentia patet à fortiori: & admittitur ab omnibus; antecedens patebit ex probationibus conclusionis sequentis.

Conclusio II.

Relationes mutuæ terminantur ad absolutum.

95 *Relationes mutuæ, v. g. similitudines, paternitates, æqualitates, terminantur ad absolutum, & non ad relatiuum.* Hæc est iuxta secundam sententiam contra primam & tertiam.

Probatur primò contra tertiam sententiam specialiter, quia relationes non mutuæ terminantur ad absolutum: ergo & mutuæ. Admittunt aduersarii antecedens. Probatur consequentia, quia eadem prorsus est ratio: nam licet in termino mutuarum relationum sit alia relatio, & non sit in termino relationum non mutuarum; tamen illa relatio est impertinentissima ad terminandum relationem mutuam: tum quia si per impossibile non esset, tam bene posset relatio mutua terminari ad fundamentum eius, quam relatio non mutua terminatur de facto absque relatione; tum quia ipsum absolutum fundamentum istius relationis habet sufficientissimam rationem terminandi ipsam; tum quia non ponitur illa correlatio ad hoc vt possit mutua terminari, sed ad hoc vt terminus referatur intrinsece ad subiectum relationis mutuæ, verbi gratia filiatio non ponitur, vt substantia filij terminet paternitatem, sed vt illa substantia referatur intrinsece ad substantiam patris.

Probatur secundò absolute: terminus ponitur in definitione relationum mutuarum tanquam additum: ergo & cognitio ipsius requiritur ad cognoscendam naturam vnius relationis, quatenus distinguitur ab omni relatione: si quis enim velit cognoscere, an duæ aliquæ relationes, quæ sunt in eodem fundamento, sint eiusdem vel diuersæ rationis, debet necessario recurrere ad terminum formalem, ad quem terminatur ralatio: ergo ille terminus formalis, ad quem terminatur relatio, est prior relatione terminata: sed altera correlatio non est prior illa, nec relatiuum formaliter constitutum per illam, vt sic constitutum est; nam secundum omnes, correlationes mutuæ sunt simul natura.

Confirmatur hoc, quia relatio mutua præëxigit fundamentum, & terminum, ex quorum positione sequitur necessariò per emanationem; sed non præëxigit correlationem, nec correlatiuum formaliter, vt est euidens: ergo terminus illius non est correlatiuum.

96 *Respondent aduersarij*, & speciatim *Complutenses* ex *Nazario*, terminum qui specificat relationem, quæ præëxigitur ipsi, esse terminum radicalem & materialem, non vero formalem.

Contra, quia gratis & sine fundamento vllo dicunt, illum terminum, qui ponitur in definitione relationis, & requiritur ad eius specificationem, & ex cuius positione sequitur relatio, non esse terminum formalem relationis; sed radicalam.

Deinde

Deinde ille est terminus formalis, qui sufficeret, si per impossibile tolleretur quodcumque aliud, ad terminandum relationem: sed ille terminus, quem ipsi vocant radicalem & materialem, v.g. substantia filij supposita generatione passiua, quamvis non haberet correlationem, vt si per possibile, aut impossibile tolleretur ab ipso filiatio, esset sine dubio sufficiens ad terminandam paternitatem, imò terminaret ipsam actu: ergo ille terminus est terminus formalissimus paternitatis, & ad rationem ipsius, vt talis est, impertinentissima est illa correlatio: & hinc dixi supra, quod sit eadem ratio de mutuis & non mutuis, quantum ad terminationem earum ad relatiuum.

Confirmatur hoc, quia non ideo ponimus correlationes mutuas, vt terminus possit terminare formaliter relationes mutuas, nam potuissemus dicere, quod isti termini terminarent illas absque correlatione mutua, sicut termini non mutuarum terminant illas: & hinc sane, si dicendum esset, quod relatio terminaretur ad relatiuum necessario, non tamen dicendum esset quod relatio mutua terminaretur ad relatiuum constitutum per relationem oppositam, sed ad relatiuum constitutum eo modo, quo relatiuum, quod est terminus relationis non mutuæ, constituitur, nimirum vel per respectum rationis; vt tenet *Fonseca*, vel per denominationem extrinsecam desumptam à relatione terminata, vt dicunt *Complutenses*.

Si autem quæras, quare ergo ponatur correlatio mutua? *Respondeo*, quod finis ponendi ipsam sit, vt terminus referatur intrinsece ad alterum extremum, quemadmodum alterum extremum intrinsece refertur ad illum. Ideo autem ponitur effectiue quoties ponitur altera relatio, quia toties applicatur causa sufficienter productiua, aut emanatiua, vt ita dicam, ipsius, non minus, quam applicatur causa productiua, seu emanatiua alterius relationis; vnde tam vna, quam altera debet poni simul, & si vna nequit impediri, altera etiam eadem ratione impediri nequit.

97 *Probatur tertiò, & confirmatur prædicta probatio:* fundamentum quod ponitur in definitione relationis, & ex cuius positione sequitur, est fundamentum formale, & non radicale, & non constituitur in esse tali per relationem vllam ex correlationibus: ergo terminus qui ponitur in definitione relationis, & ad cuius positionem sequitur, est terminus formalis, nec debet constitui per relationem. Antecedens videtur euidens. Probatur consequentia tum à paritate rationis; tum, quia eodem modo loquuntur absolute Philosophus, & alij Doctores de fundamento & termino: ergo si per fundamentum intelligant fundamentum formale, per terminum intelligunt terminum formalem; & sane satis æquiuoce & imperfecte procederent, si dum dicunt relationem oriri ex fundamento & termino, intelligerent per fundamentum, formale fundamentum, & per terminum, non formalem, sed fundamentalem terminum, seu radicalem.

Confirmatur, & fere recidit in idem, quia ante relationem debet fundamentum intelligi constitutum non solum radicaliter seu fundamentaliter, sed formaliter: ergo etiam ante ipsam debet terminus intelligi constitutus formaliter, & non sufficit, quod intelligatur constitutus radicaliter.

98 Assignant disparitatem *Complutenses*, quod relatio exigat fundamentum ex communi ratione accidentis, seu vt dicit esse *in*, & ideo comparatur ad fundamentum, vt ad causam, & debet præëxigere ipsum formaliter constitutum; comparatur verò ad terminum ex propria ratione particulari, quatenus relatio est, seu dicit esse *ad*: ex qua parte, inquiunt, relatio non habet esse in rerum natura formaliter loquendo, sed solum habet oppositionem ad correlatiuum, ac proinde non præëxigit terminum formaliter constitutum in ratione termini.

Hæc doctrina mihi difficilior videtur ipsamet sententia, ad quam defendendam adducitur. *Impugnatur primò*, quia non solum ex ratione accidentis, vt sic, præëxigit relatio fundamentum, sed ex ratione sua particulari; vnde si non daretur vlla ratio accidentis vt sic, cõmunior relatione, vt si non esset possibile vllum aliud accidens præter relatiuum, sed ens vt sic immediate contraheretur ad substantiam & ens relatiuum, profecto ens relatiuum præëxigeret fundamentum quatenus relatiuum est. *Deinde* non ex ratione accidentis, vt sic, præëxigit fundamentum, ex quo necessario emanet posito termino, quia aliàs omnia accidentia deberent sic emanare ex suis fundamentis, quod falsum est; sed ex ratione sua particulari id exigit, ergo falsum est, quod ex sola ratione accidentis, vt sic, præëxigat fundamentum.

Ratio non exigit fundamentum ex ratione accidentis, vt sic.

99 *Impugnatur secundò*, quia falsum est, quod relatio quatenus dicit *esse ad*, non sit quid reale existens in rerum natura, quia ipsa relatio secundum esse suum proprium distinctum ab esse absoluto & ab esse entis vt sic, communi enti absoluto & respectiuo, est quid reale existens in rerum natura; similitudo enim, vt similitudo, existit in re simili, & paternitas in patre: ergo existunt realiter prædicata constitutiua eius: sed *esse ad* est prædicatum constitutiuum eius non minus, quam rationalitas est constitutiuum hominis, ergo etiam in quantum dicit *esse ad*, est quid reale existens in rerum natura. Nec sane capere possum, quid sibi velint prædicti authores, dum hoc negant: & licet citent pro se sanctum Thomam, vel exponendus sanctus Doctor ad aliquem alium sensum, vel certe doctrina ipsius hac in parte nequit subsistere.

Relatio quatenus dicit esse ad est quid reale.

Impugnatur tertiò, quia certum est, non minus debere præsupponi terminum aliquem ad relationem quàm fundamentum: ergo præsupponit terminum constitutum formaliter sub illa ratione, sub qua præsupponitur, non minus quam præsupponit fundamentum.

100 *Probatur quartò conclusio*, quia ideo album vt album non posset terminare relationem similitudinis fundatæ in altero albo, sed debet ipsam terminare sub conceptu relatiui, quia potest esse in rerum natura absque eo quod terminet, & quia eo ipso quod concipitur terminare aliud, concipitur modo relatiuo: sed fundamentum potest esse in rerum natura absque eo quod fundet, & eo ipso quod intelligitur fundare relationem ad aliud, intelligitur tam bene per modum relatiui, quam intelligitur terminus per modum relatiui, quando intelligitur terminare: ergo si hoc non obstante fundamentum fundat sub ratione absoluta, terminus etiam terminabit sub ratione absoluta, quæ ratio mihi videtur valde vrgere.

Probatur quintò, quia illud est formaliter terminus relationis, ad quod relatio refert fundamentum: sed refert ad absolutum: ergo absolutum est terminus formalis ipsius, & non relatiuum. Probatur minor, quia non dicitur pater esse pater filij, provt filius dicit formaliter relationem filiationis; nec album esse dissimile nigro, provt nigrum dicit dissimilitudinem ad ipsum; imo quantum ad hoc sunt similia, quia vtrumque dicit similitudinem: sed pater dicitur pater istius personæ, quæ habet filiationem illam, & album dicitur dissimile nigro, vt nigrum est.

Quod confirmatur, quia, vt supra dixi, referretur ad nigrum, quamvis non esset alia dissimilitudo in nigro.

101 *Obijcies primò*, pro Complutensibus, secundum Philosophum hic: Relatiua omnia dicuntur ad conuertentiam. Verba Philosophi sunt: *Amplius siquidem conuenienter assignatur ad quod dicitur, omnibus alijs sublatis, quæcumque accidentia sunt: relicto autem solo illo, ad quod assignatum est, conuenienter semper ad ipsum dicetur; vt si seruus ad hominem dicitur, circumscriptis omnibus, quæ accidentia sunt domino, vt esse bipedem vel hominem, relicto vero solo quod dominus est, semper seruus ad ipsum dicetur*, & paulo post: *Circumscribatur ab homine esse dominum, non sane amplius seruus ad dominum dicetur: cum enim dominus non sit, nec seruus dicitur.* Quibus verbis, inquiunt *Complutenses*, manifeste docet Aristoteles, quod sublata à termino relationis quacumque ratione absoluta si maneat relatiua denominatio, vere termina trelationem: ergo relatio terminatur ad relatiuum vniuersaliter: vniuersaliter enim loquitur Philosophus. Hoc videtur fundamentum *Complutensium* ad dicendum quod sua sententia sit conformior Aristoteli.

Sed facile respondetur concedendo, quod relatiue dicantur ad conuertentiam, quia quoties est verum, quod Petrus sit

dominus Pauli, certum est, quod Paulus sit seruus Petri, & si album sit dissimile nigro, nigrum erit dissimile albo, & si homo sit sciens conclusionem, conclusio erit scita ab homine; nec vllus de hoc dubitat. Concedo etiam, quod ablata quacumque ratione accidentali termino relatiui, præter denominationem relatiuam, relatiuum dicetur ad illum terminum. Sed nego hinc sequi, quod relatio terminetur ad terminum, vt habet istam denominationem relatiuam: sicut enim omnes concedent, quod fundamentum non fundaret actu relationem, nisi esset actu relatio, & posito quod sit relatio, necessario fundat ipsam circumscripto quocumque alio, & tamen hoc non obstante fundamentum non habet formaliter fundare ab ipsa relatione: ita quamvis non referretur pater ad filium, nisi filius haberet filiationem, & posita filiatione, circumscriptis quibuscumque aliis, referretur ad ipsum, non sequitur, quod filius formaliter terminet relationem patris, vt habet denominationem illam relatiuam. Solum ergo sequitur, quod ista denominatio relatiua sit concomitans, aut sequens necessario terminationem relationis sic, vt à posteriori possit ex ea colligi, quod relatiuum terminetur, vel non terminetur.

102 *Obiicies secundo*: Non potest intelligi relatio sine eo, quod intelligatur correlatio, correlationes enim ex Philosopho sunt simul natura & cognitione: sed hoc non esset verum, nisi vnum ex illis esset terminus alterius, vel formalis vel materialis.

Respondeo primò, negando maiorem: probabile enim est, quod quis posset cognoscere aliquem habere relationem paternitatis, antequam cognosceret alium aliquem habere relationem filiationis: quamvis enim deduceret ex noua denominatione patris debere esse paternitatem in illo, qui sic denominatur, non videtur adeo necessarium, quod talem discursum applicet statim ad inferendum, quod daretur similiter filiationis relatio in filio.

Quod confirmatur, quia sicut potest quis intelligere relationem tertij generis, non intelligendo correlationem, eodem modo posset etiam intelligere similitudinem albi ad album non intelligendo aliam similitudinem in altero albo; imo debet necessariò applicare alium discursum, ad colligendum, quod sit alia similitudo mutua. Ad probationem autem maioris dico non esse sensum Philosophi, quod relationes simul necessario cognoscantur, sed quod neutra ex natura sua præëxigat cognitionem alterius.

Respondeo secundò, supponendo veritatem maioris, negando minorem: quia ratio cur relatio non possit intelligi sine correlatione non est, quod correlatio esset terminus eius; sed quod causæ determinantes intellectum, ad intelligendam relationem, sunt sufficienter applicatæ ad determinandum ipsum ad intelligendam correlationem, & propterea, cum sint causæ naturales, necessario determinant ipsum.

103 *Obiicies tertiò*: In Diuinis paternitas habet pro termino filiationem, aut saltem filiatio est de ratione intrinsecè constitutiua termini ipsius: ergo similiter in creatis. Propter hanc obiectionem *Complutenses* videntur existimasse suam sententiam congruentiorem Christianæ Philosophiæ, & Theologiæ.

Respondeo negando consequentiam: & ratio disparitatis est, quod filiatio sit constitutiua filij in esse personæ realiter distinctæ à patre; & cum terminus debeat esse realiter distinctus à re relata, hinc filiatio intrinsecè ingreditur constitutionem termini paternitatis: in creatis vero filiatio non est, quæ constituit rem, quæ est filius, in esse personæ realiter distinctæ, & propterea non est necessarium, ingrediatur constitutionem termini paternitatis. Falsum autem est, quod dicunt *Complutenses*, ex ratione relationis vt sic, oriri, vt terminent se inuicem, tum ex dictis; tum etiam quia si ex ratione relationis vt sic oriretur, vt relatiuum deberet referri ad aliud relatiuum constitutum per aliam relationem, quemadmodum refertur Pater diuinus ad Filium, sequeretur, quod relationes tertij generis, sic deberent referri, quod falsum est secundum omnes: nam licet referantur ad relatiuum secundum authores primæ sententiæ, tamen non referuntur ad relatiuum constitutum per aliam relationem, aliàs essent mutuæ relationes. Itaque, quod relationes diuinæ referantur ad se inuicem, non oritur etiam ex eo, quod sint diuinæ, & substantiales, vt aliqui dicunt, quia relatio similitudinis, quam dicit pater ad filium, non terminatur ad correlationem; & tamen est diuina, & substantialis, & infinita: oritur ergo ex ratione iam dicta, quia ipsæ sunt constitutiua intrinseca extremorum in esse realiter distinctorum; & consequenter, quandoquidem relatio omnis terminetur ad terminum realiter distinctum à suo fundamento, paternitas diuina debet terminare filiationem diuinam, per quam constituitur filius realiter distinctus à patre.

Confirmatur, quia relatio in diuinis constituit suum fundamentum in esse realiter distincto à termino, & non præsupponit fundamentum à termino realiter distinctum, quamvis relatio creata hoc non habeat: ergo posset relatio in diuinis terminari ad relatiuum; licet relatio creata sic non terminaretur.

104 *Obiicies quartò*, Sequeretur, quod Deus poneretur sub propria ratione absoluta in definitione creaturæ ordinis naturalis, & sic aliqua creatura ordinis naturalis esset naturaliter incognoscibilis; quia non posset cognosci, nisi cognito Deo sub illa ratione: sic autem nequit cognosci naturaliter.

Respondeo, sub quacumque ratione referatur creatura ad Deum, Deum debere poni in definitione creaturæ, & si illa ratio nequit naturaliter cognosci, nec creatura etiam vt sic relata, cognosci poterit, & vt sic etiam erit incomprehensibilis; quatenus tamen refertur ad Deum sub conceptibus, quos possumus habere naturaliter de ipso, sic poterit cognosci naturaliter.

Præterea hoc argumentum vrgeri potest contra *Complutenses* qui eo vtuntur: nam certum est, vt cognoscatur relatio aliqua, siue terminetur ad absolutum, vt nos tenemus, siue ad relatiuum, vt tenent aduersarij, debere necessario cognosci terminum, qui terminat ipsam non solum secundum esse relatiuum formaliter, sed secundum esse absolutum, quod denominatur relatiuum: verbi gratia vt cognoscatur similitudo fuudata in albo, debet necessario cognosci album, quod terminat ipsam: & non solum sufficit cognoscere, quod terminet; sed debet cognosci sub ratione albi, alias non sciemus illam relationem, quæ in albo fundatur, esse similitudinem potius, quam dissimilitudinem, vt est euidens: tunc sic: ergo si aliqua creatura dicat relationem ad Deum, debet cognosci Deus non solum sub denominatione relatiua, sed sub ratione illa, quæ præëxigitur in ipso, vt habeat illam denominationem, & sic corruit tota difficultas obiectionis, vt manifestum apparet.

105 *Obiicies quintò*: Illud est terminus relationis, quo posito ponitur, & quo ablato aufertur: sed posita correlatione ponitur, & ea ablata aufertur: ergo.

Respondeo, distinguendo maiorem: si sit aliquid prius, transeat, si non sit, nego maiorem: correlatio autem non est prior relatione.

Respondeo secundo, simpliciter negando maiorem, quia sic fundamentum proximum esset terminus, quia eo posito & ablato ponitur & aufertur relatio.

Obiicies sexto, Datur oppositio inter correlatiua, quà talia formaliter: ergo vnum correlatiuum formaliter terminatur ad alterum formaliter.

Respondeo, negando consequentiam, solum enim sequitur, quod vnum ex ipsis sit distinctum realiter ab altero, & quod terminetur ad aliquid, ad quod non terminatur alterum, & quod non possit esse in eodem fundamento cum altero, quod non est contra nos.

Respondeo tertio, distinguendo consequens, quatenus sunt opposita, transeat; quatenus referunt fundamenta sua alio modo, nego.

QVÆSTIO VIII.

Vtrum vna Relatio possit fundare aliam relationem.

106 SEnsus huius quæstionis est, an quemadmodum vnum albũ refertur ad aliud per relationem similitudinis, distinctam realiter aut modaliter ab extremis, ita etiam illa similitudo referatur per aliam relationem similitudnis

litudinis ad aliam similitudinem, aut per relationem dissimilitudinis ad paternitatem, aut alias relationes, quibus est dissimilis.

Prima sententia est negatiua. Ita *D. Thomas 1.p. quæst. 42.ar. 1. Caiet. Canariensis, Vasq. Molin. Ferrar. 4. contra gentes, Soncin. 5. Metaph. quæst. 29. Didacus à Iesu disp. 14. q. 3. & alii.*

Secundam sententiam extreme oppositam & affirmatiuam tenet *Doctor in 2.dist.1 q.4. & in 4.dist.6.q.10.* quem præter suos sequuntur *Suar.disp. 47. Metaph. sect.1. Ruuius quæst. 11.huius prædicamenti.*

CONCLVSIO.

Vna relatio fundatur in alia.

107 *Hæc secunda sententia, tenens vnam relationem posse fundare aliam relationem, est vera.*

Probatur primò, quia duæ paternitates sunt eiusdem speciei, & possunt esse sine se inuicem: ergo tam bene dicunt relationem similitudinis ad se inuicem, quam duo homines, vel duæ albedines. Probatur consequentia, quia ideo duæ albedines dicunt relationem similitudinis superadditam, quia sunt eiusdem speciei, & possunt esse sine se inuicem.

Respondent aliqui, duas paternitates non esse eiusdem speciei proprie loquendo. *Contra* quia sic posset dici, quod duæ albedines, aut duo homines non essent eiusdem speciei proprie loquendo; eadem enim est ratio de vtrisque.

Dices disparitatem esse, quia ex eo quod paternitates essent eiusdem speciei proprie loquendo, sequeretur inconueniens, nimirum processus in infinitum; hoc autem non sequeretur ex eo quod Petrus, & Paulus essent eiusdem speciei proprie loquendo.

Contra primò, quia falsum est sequi illud inconueniens, vt patebit ex solutione obiectionis.

Contra secundò, quia quidquid inconuenientis sequitur ex eo, quod relationes essent eiusdem speciei proprie loquendo, sequitur etiam ex eo, quod quæcunque alia indiuidua essent eiusdem speciei, est enim eadem ratio colligendi de vno, ac de aliis; & propterea si sequatur inconueniens ex eo quod aliqua ex illis sint eiusdem speciei, sequetur etiam ex eo quod vlla ex illis sint eiusdem speciei.

Confirmatur, quia qui soluet argumenta contra identitatem specificam relationum, potest argumenta soluere contra identitatem specificam hominum: ergo debet negare talem identitatem inter homines etiam.

Confirmatur secundò, quia non potest assignari quid sit esse eiusdem speciei proprie loquendo, nisi duæ paternitates sint eiusdem speciei proprie loquendo.

108 *Respondent ergo alii*, duas paternitates esse similes essentialiter, & dissimiles etiam aliis relationibus, non tamen per relationem à se realiter distinctam; & consequenter ex identitate, seu similitudine duarum relationum non colligi quod vna relatio possit fundare alteram à se realiter distinctam.

Ratio aliorum aliarum.

Contra hoc replicant aliqui *Scotistæ*, quod inde sequeretur eandem relationem esse primi, & secundi generis, esse similitudinem, & dissimilitudinem: sed hoc est absurdum, quia similitudo, & dissimilitudo sunt species completæ relationis essentialiter oppositæ: ergo non possunt identificari realiter, & consequenter vna relatio non potest esse realiter similitudo, & dissimilitudo primi, & secundi generis.

Verum hæc replica non videtur multum vrgere in sententia ipsiusmet Scoti, & horum Scotistarum, quia relatio similitudinis albi ad album est dissimilis ipsi albo, quod refert, & tamen non per aliam relationem, & consequenter est realiter similitudo, & dissimilitudo. Similiter relatio, in qua ponunt Scotistæ hi cum Scoto statum ita vt non possit fundare aliam relationem, est similis & dissimilis aliis relationibus, & tamen non per relationem à se realiter distinctam: ergo non est absurdum, quod eadem relatio sit realiter similitudo & dissimilitudo respectu diuersorum terminorum, aut quod sit relatio primi aut secundi generis. Ad id autem quod opponitur in replica nimirum similitudinem, & dissimilitudinem esse species completas relationis, vt sic, concedendum est de similitudine & dissimilitudine realiter distinctis, negandum vero de similitudine & dissimilitudine realiter identificatis; aut certe fatendum est species completas & distinctas posse identificari realiter.

Melior refutatio responsionis.

109 *Contra ergo illam solutionem aliter*: Quidquid est seipso tale, non potest esse quin sit tale: sed paternitas potest esse & non esse similis alteri paternitati, quando scilicet altera non existeret: ergo non est similis alteri paternitati seipsa, sed per similitudinem à se distinctam. Probatur maior à posteriori, quia colligimus aliquid non esse seipso tale ex eo, quod possit esse, quin sit tale: ergo quod potest esse quin sit tale, non est seipso tale. Probatur etiam à priori, quia quidquid habet necessario formam, à qua denominatur tale, necessario est tale semper: sed quidquid est seipso tale, habet necessario & semper formam à qua sic denominatur, nimirum suam entitatem: ergo necessario est semper tale.

Confirmatur hoc, quia eodem modo quo diceretur paternitas esse similis alteri seipsa, posset dici quod albedo esset similis seipsa: sed consequens est falsum secundum aduersarios: ergo & antecedens. Vt autem vis huius rationis nostræ melius capiatur, & tota hæc materia.

110 *Aduertendum est*, præcipuum, imo solum fundamentum asserendi, & probandi, quod dentur relationes realiter distinctæ à fundamento, esse nouam denominationem intrinsecam, quam possit res habere & non habet: illa enim noua denominatio, si sit ad aliud, erit relatiua, & consequenter proueniet à relatione, & si possit esse fundamentum sine tali denominatione, inde colligitur quod relatio, à qua prouenit, sit realiter distincta à fundamento. Quod si fundamentum non possit esse sine aliqua tali denominatione, etiam relatiua, quam habet, certe nullum superest fundamentum colligendi, quod relatio, à qua prouenit talis denominatio, sit realiter distincta ab illo fundamento: & hinc optime concludit Scotus, quod omnis relatio creaturæ ad Deum, sine qua nequit esse creatura, sit identificata realiter creaturæ.

Hoc bene animaduerso non erit difficile scire quænam relationes realiter identificentur suis fundamentis, & quæ non. Cum ergo paternitas possit esse sine denominatione similis ad aliam paternitatem, optime colligitur quod illa similitudo, à qua sic denominatur, sit realiter distincta ab ipsa, & consequenter quod vna relatio possit fundare aliam relationem.

111 *Obiicies primò*: Ideo in communi & vera sententia vnio materiæ ad formam non vnitur materiæ per aliam vnionem, quia ipsamet est ratio formalis vniendi, & similiter inhærentia actualis accidentis ad subiectum non inhæret accidenti per aliam inhærentiam, sed seipsa, quia est ratio formalis inhærendi, hoc est ratio, à qua formaliter habet accidens inhærere: ergo quandoquidem paternitas sit ratio formalis referendi patrem, non debet ipsa per aliam relationem referri.

Respondeo distinguendo consequens: ad patrem, seu ad filium, concedo consequentiam; ad aliquid aliud, nego consequentiam. Itaque ex hac obiectione solum habetur quod quemadmodum vnio materiæ ad formam non vnitur ipsi materiæ aut formæ per aliam vnionem, quia ipsa est ratio essentialis vniendi ipsa, ita etiam paternitas, quia est ratio essentialis referendi patrem ad filium non potest referri ad patrem aut filium per vllam aliam rationem: & totum hoc est verum, & fundatum in doctrina iam præmissa, quod scilicet non est necessarium, vt denominatio, sine qua subiectum nequit esse, proueniat à forma realiter distincta à subiecto. Hinc enim sequitur quod, quãdoquidem vnio nequeat esse quin sit vnita materiæ, & formæ, eo modo quo vnitur ipsis, non habeat denominationẽ vniti ad ipsa per aliam vnionem à se realiter distinctam: & idem de inhærentia accidentis ad subiectum, & de paternitate etiam comparata ad patrem & filium. Quod si vnio posset vniri alicui, sine quo posset esse, certe deberet vniri ipsi per aliquid aliud, & non seipsa, vnde si vniones partiales animæ ad corpus vniantur inter se, certe debent vniri per

vnionem superadditam ipsis, quia potest quælibet ex illis esse sine eo quod vniatur alteri, nimirum vnio partialis animæ ad caput potest esse sine vnione eius ad brachium. Cum ergo paternitas possit esse sine similitudine ad aliam paternitatem, sequitur quod, si sit similis ipsi, hoc habeat ab aliquo alio realiter distincto.

Cur vnio nequeat vniri per aliam vnionem, relatio vero possit referri alia relatione.

112 *Quod si quæras*, quare, si similitudo vna potest esse similis alteri similitudini per relationem distinctam, similiter vnio materiæ ad formam non possit vniri aliis extremis per aliam vnionem.

Respondeo solutionem huius non spectare ad propositum, quia ad propositum solum spectat scire, vtrum si vniretur, vniretur per formam à se distinctam, an seipsa; an autem possit vniri vel non possit, est alterius considerationis.

Confirmatur hoc, quia aduersarii fatentur vnam similitudinem esse similem alteri, licet non per similitudinem à se distinctam, & tamen non concederent vnionem materiæ ad formam esse posse vitam aliis extremis, nec per seipsam, nec per formam à se distinctam, ergo non ex eo quod relatio possit referri ad alia quam ad illa extrema, quæ refert, potest colligi quod vnio possit vniri aliis extremis, quam illis quæ vnit; ratio autem huius, vt dixi est alterius considerationis, & impertinens ad propositum.

Tamen vt hoc etiam sciatur, *Respondendum* est rationem esse, quod vnio habet ex natura non posse esse in aliquibus extremis, nisi vniat, quia hoc est officium & essentia eius vnire extrema, inter quæ reperitur; quare si vniretur aliis extremis quam materiæ & formæ, deberet vnire illa extrema: & consequenter esset ratio essentialis vniendi illa: sed hoc est falsum, quia sic non posset esse, quin reperiretur inter illa, & quin illa vniret, quod est absurdissimum.

113 *Obiicies secundò principaliter*: Si relatio fundaret relationem, sequeretur processus in infinitum, quia sicut vna fundaret vnam, sic alia alteram, & sic in infinitum; non est enim maior ratio, quare similitudo albi ad album esset similis alteri similitudini per similitudinem à se distinctam & in se fundatam, quam illa similitudo in ipsa fundata esset similis per alteram similitudinem, & sic in infinitum.

Respondent ad hoc, quod est fundamentum principale oppositæ sententiæ, quidam Scotistæ, quod non daretur processus in infinitum, quia cum fundamentum relationis debeat esse perfectius relatione in ipso fundata, aliquando deueniretur ad aliquam relationem, quæ esset tam exiguæ entitatis & perfectionis, vt non posset fundare aliam relationem.

Sed hæc responsio non placet, tum quia fundamentum rei subiectatæ non debet semper esse perfectius illa re, vt supponit responsio, nam qualitas secundum communem omnium sententiam est perfectior quantitate, & tamen subiectatur in ipsa; tum etiam & præcipue, quia si potest in illa relatione, quæ est tam exiguæ perfectionis, saluari noua denominatio sine noua forma, potest in quacumque alia re, & sicut soluerentur argumenta in vno, ita solucrentur in omnibus.

Confirmatur primò, quia si est tam exiguæ entitatis, vt non possit fundare aliam formam relatiuam: ergo non debet habere denominationem talis formæ, nhil enim debet habere denominationem formæ, cuius est incapax: hinc enim Angelus non potest habere denominationem quanti, quia non potest habere ipsam quantitatem molis, à qua prouenit talis denominatio.

Confirmatur secundò, quia si potest saluari denominatio noua absque noua forma, ex eo quod fundamentum sit iam exiguæ entitatis, vt non possit recipere nouam formam, posset dici quod prima relatio esset tã exiguæ perfectionis, vt non posset fundare alteram, & non est vlla ratio, quæ probaret oppositum, quia omne argumentum quod posset fieri ad probandum quod esset perfectio sufficiens in prima relatione, posset solui sicut soluereturab aduersariis de vltima relatione.

Confirmatur tertiò, quia satis probabile est nullam relationem dicere perfectionem aliquam præter perfectionem quæ est bonitas entis vt sic, quæ etiam reperiretur in quocumqne ente, atque adeo in vltima relatione, in qua esset status.

114 *Respondet ergo Suarez primò* non esse absurdum quod darentur infinitæ relationes actu; relationes enim sunt minimæ entitatis. *Sed reuera* contra infinitatem categorematicam relationum faciunt omnia argumenta, quæ probant non dari infinitum actu in multitudine: nam ad huiusmodi infinitum, vt tale, impertinens est perfectio aut imperfectio entitatum, ex quibus consistit. *Deinde* vt postea ostendemus, falsum est quod sequeretur ex conclusione dari istum processum in infinitum.

Respondent etiam secundò negando sequelam, quia licet vna relatio fundare possit aliam relationem dictinctæ denominationis, v. g. paternitas similitudinem, similitudo dissimilitudinem; tamen vna relatio nequit fundare aliam relationem eiusdem denominationis, v. g. similitudo nequit fundare aliam similitudinem, nec paternitas paternitatem: non dantur autem tot relationes diuersarum denominationum, quot sufficiunt ad processum in infinitum.

Verum neque hæc etiam solutio placet propter duo, *primum* est, quia si potest similitudo esse similis de nouo sine alia forma superaddita, quare etiam paternitas non posset esse similis de nouo sine forma superaddita.

Dices: Quia nihil potest dare denominationem similis nisi sit similitudo, vel habeat similitudinem: paternitas autem est similis: ergo cum non sit similitudo, debet habere similitudinem à qua sic denominetur: similitudo autem est similitudo, & propterea potest habere denominationem similis à seipsa.

Contra, quia vt supra dixi, implicat quod aliquid sit seipso tale, nisi sit necessario tale: ergo si similitudo non sit necessario similis alteri similitudini, sine qua potest esse, non erit seipsa similis ipsi. *Deinde* vnde colligitur, quod paternitas non sit realiter similitudo, non quæ denominat aliud simile, sed quæ denominet seipsam similem, si similitudo sit similitudo, à qua ipsa denominatur similis? Vt aduertatur autem vis huius vltimæ replicæ, aduertendum in sententia *Suarii*, similitudinem posse considerari dupliciter, & vt denominat aliud simile, & vt denominat seipsam similem, & secundum vtramque rationem est similitudo. Vis ergo replicæ consistit in hoc, quod non possit assignari ratio, cur paternitas non possit habere rationem similitudinis posteriori modo, licet non possit habere rationem similitudinis priori modo.

Secundum est, quod non saluat processum in infinitum, quia licet similitudo non possit fundare similitudinem, tamen potest fundare dissimilitudinem, & dissimilitudo illa potest fundare similitudinem alteram, & illa alia similitudo aliam dissimilitudinem, & sic in infinitum.

115 *Itaque Respondeo, aliter* ex principiis *Doctoris nostri* negando sequelam, quia, vt antea dixi, nulla res refertur ad aliam rem, sine qua nequit esse, per relationem à se realiter distinctam; non enim potest habere ad talem rem nouam denominationem; noua autem denominatio est vnica & potissima via colligendi relationem distinctam realiter à fundamento. In processu vero multarum relationum aliquando venietur ad relationem aliquam, quæ non habebit aliquem terminum, sine quo posset esse, ad quem referretur per relationem aliam à se realiter distinctam, & consequenter in illa relatione dabitur status, v.g. paternitas Ioannis est similis paternitati Petri similitudine à se realiter distincta, illa tamen similitudo non est similis similitudini, quæ fundatur in paternitate Petri per similitudinem à se distinctam, quia nequit esse similitudo paternitatis Ioannis ad Petri paternitatem, quin sit similitudo paternitatis Petri ad paternitatem Ioannis.

116 *Dices*: Hinc habetur, quod similitudo illa nõ possit per aliam referri ad similitudinem sibi correlatiue oppositam, sed non habetur quin possit referri aliquid aliud per relationem à se distinctam.

Respondeo posse referri ad quemcumque alium terminum, sine quo nequit esse, per relationem à se distinctam: sed non sunt infinita actu existentia, ad quæ sic referri possit, & consequenter non habebit infinitas relationes.

Dices adhuc: Sicut illa potest habere similitudinem ad illud

aliud, ita similitudo in ipsa fundata potest rursum ad aliud habere similitudinem.

Respondeo, semper hoc esse verum, antequam veniatur ad relationem illam, quæ non haberet aliquid, sine quo nequiret esse: quod autem aliquando veniretur ad talem, patet, quia semper in progrediendo debet assignari pro termino, ad quem referretur relatio, aliquid distinctum à terminis relationum præsuppositarum: nam nequit esse sine illis terminis, & consequenter ad illos non referretur per relationem à se distinctam; cum ergo non sint termini in infinitum actu distincti, non ibitur in infinitum in relationibus.

117 *Sed quæres, adhuc* quare saltem fundamentum vltimatum istius vltimæ relationis, nimirum Ioannes, aut Petrus, non referretur relatione reali ad illam vltimam relationem; videtur enim, quod possit sic referri, quia potest esse sine illa: quod si possit, sequitur de facto dari infinitas relationes, quia si Ioannes dicat relationem dissimilitudinis ad paternitatem, similiter dicet aliam relationem dissimilitudinis ad illam dissimilitudinem, & aliam ad illam, & sic in infinitum, quia potest esse sine omnibus illis.

Respondeo, nullum subiectum referri ad relationem in se subiectatam, siue mediate, siue immediate per relationem distinctam ab ipsa, quamvis possit esse sine ipsa: sicut enim relatio subiectata in subiecto potest referre ipsum ad alia, ita etiam potest ipsum referre ad seipsam; & hoc colligitur etiam vlterius ex eo, quod non esset signum aliquod distinctionis realis inter relationem qua referretur Ioannes ad paternitatem suam, & paternitatem: ergo non debet dici, quod refertur ad paternitatem per relationem realiter distinctam ab ipsa.

Deinde non ex denominatione noua quomodocumque colligitur relatio realis distincta ab extremis, quæ ad se inuicem denominantur, sed ex denominatione noua, quæ posset non esse, quamvis quodlibet ex extremis existeret. Cum ergo relatio subiectata in subiecto non possit existere, quin subiectum habeat necessario omnem illam denominationem, quam ad ipsam habet, optime colligitur, quod illa denominatio non proueniat ab aliquo realiter distincto ab illa relatione.

118 *Obicies vltimò*: Sequeretur, quod totum esse relationis non esset ad aliud se habere, quia scilicet præter hoc, quod est referre fundamentum, adhuc esset subiectum alterius relationis.

Respondeo breuiter negando sequelam, & ad probationem dico, quod esse subiectum alterius relationis duobus modis potest intelligi, actu scilicet, vel aptitudine: & quovis modo intelligitur, non est de essentia relationis; non si intelligatur actu, quia relatio potest esse sine eo, quod actu subiectet aliam relationem; non etiam si intelligatur aptitudine, quia illa aptitudo non est nisi proprietas relationis, proprietas autem non est de essentia rei. *Deinde* quando dicitur, quod relatio habet totum suum esse ad aliud, sensus est quod nihil aliud faciat circa subiectum suum, quàm actu ipsum referre, & quod non possit esse quin ita ipsum referat: hoc autem est verum, quamvis sit subiectum alterius relationis: ergo esse subiectum alterius relationis non tollit, quo minus tota eius essentia sit ad aliud se habere in sensu, in quo illud debet intelligi.

QVÆSTIO IX.

Quænam sit supremum genus Prædicamenti Ad aliquid; & quænam sint Proprietates Relationum.

HAnc difficultatem magis intricatam, quam vtilem, absque enumeratione modorum dicendi expediam.

CONCLVSIO.

119 *Summum genus huius prædicamenti est relatio intrinsecus adueniens realiter separabilis à fundamento, communis vniuoce omnibus talibus relationibus.* Hæc in re est communis. *Probatur*, quia aliquod debet assignari; nihil autem conuenientius assignari potest quam talis relatio.

Obicies: Non potest abstrahi ab omnibus relationibus huius prædicamenti aliqua ratio communis prædicamentalis: ergo non debet assignari aliquod vnum supremum genus huius prædicamenti. Probatur antecedens, quia non potest abstrahi ab omnibus fundamentis relationum particularium aliquod vnum fundamentum vniuocum ipsis: ergo neque potest abstrahi à relationibus illis particularibus aliqua relatio vna, ipsis vniuoca. Probatur consequentia, quia illa relatio deberet habere vnum fundamentum abstractum à fundamentis aliarum relationum.

Respondeo negando antecedens cum consequentia suæ probationis, & probatione eiusdem: quia cum relationes possint fundari in rebus primo diuersis, v. g. in rebus diuersorum prædicamentorum, quæ non conueniunt in aliquo conceptu communi prædicamentali, non est necesse vt relatio, vt sic, habeat fundamentum vnum prædicamentale; & eadem etiam ratione sequitur, quod non debeat habere aliquem vnum terminum prædicamentalem. Itaque fundamentum relationis vt sic non debet esse aliquod vnum determinatum, sed sufficit vt sit indeterminatum. Relatio vt sic non debet habere fundamentum vnum vt sic sibi correspondens.

Dices: Relationes sumunt speciem à fundamento & termino: ergo relatio vt sic, debet habere aliquem vnum terminum & aliquod vnum fundamentum. *Respondeo* distinguendo antecedens: relationes, quæ distinguuntur specie, aut numero ab aliis, transeat; quæ non sic distinguuntur, nego antecedens: relatio autem vt sic non distinguitur specie, aut numero ab aliis, quandoquidem includatur in omnibus illis essentialiter.

120 *Obicies secundò*: Relationi omni debet correspondere correlatio: ergo & relationi vt sic, & consequenter non datur vna aliqua relatio, quæ sit supremum genus huius prædicamenti. Probatur hæc consequentia, quia relatio, quæ est supremum genus, est communis omnibus aliis relationibus, & superior illis: sed relatio habens correlationem non est superior illa: ergo quandoquidem nulla possit dari relatio sine correlatione, non potest assignari relatio quæ sit supremum genus.

Respondeo negando antecedens, quia relationes tertij generis non habent correlationes secundum communem sententiam, ex quo patet manifeste quod relatio vt sic, quæ est supremum genus huius prædicamenti, correlationem non habeat: quia si haberet, necessario omnis relatio contenta sub ipsa, deberet habere correlationem. Relatio vt sic non debet habere correlationem.

Respondeo secundò distinguendo antecedens: relationi cuique particulari, transeat; relationi, vt sic, abstractæ ab omni relatione, nego antecedens.

121 Hæc de prima parte quæstionis sufficiant; quantum autem ad secundam, *Prima proprietas* relatiuorum est habere contrarium. Hæc autem, si de contrario proprie dicto intelligatur, non conuenit omnibus relatiuis, imo nullis formaliter vt talibus conuenit, sed solum ratione fundamenti; nunquam enim vna relatio potest formaliter ratione sui expellere aliam relationem; sed ex eo quod fundamentum proximum relationis vnius expellat formaliter fundamentum proximum alterius relationis, tanquam suum contrarium, dicitur etiam relatio, quæ sequitur ad ipsum, expellere relationem sequentem ad alterum fundamentum, quod expellitur; v.g. dissimilitudo, quam habent duo parietes in albedine & nigredine, dicitur habere pro contrario similitudinem in albedine aut nigredine, quia, si introducatur albedo in extremo nigro, aut nigredo in extremo albo, expelleretur illa dissimilitudo, & loco ipsius esset similitudo. Prima proprietas relatiuorum est habere contrarium.

Confirmatur hoc, quia *Philosophus* cap. de Quantitate dixit relationes non habere contrarium: ergo cum hic dicat quod habent contrarium, debet intelligi in sensu fundamentali, non formali, modo iam explicato.

122 *Secunda proprietas* est suscipere magis & minus: quod etiam intelligendum est fundamentaliter, seu ratione rationis fundandi, aut terminandi, nam similitudo intenditur aut remittitur non per se, sed ex remissione aut intensione albedinis, v.g. siue ex parte fundamenti, siue ex parte termini: & ratio huius est, quia sicut relationes huius prædicamenti non producuntur per se, hoc est, actione ad illas immediate terminata: ita neque intendi, neque remitti possunt per se, sed tantum ratione alterius. Sed controuertitur hic, vtrum quando intenditur similitudo v. g. acquiratur aliqua noua entitas relatiua; an vero prior Secunda proprietas est suscipere magis & minus.

ſimilitudo deſtruatur, & alia deſtructa ſuccedat ipſi. Qua in re nihil video certi, ſed vtrumque exiſtimo eſſe probabile, cum non ſit ratio vrgens contrarium; vtcumque tamen res eſt parui momenti. Magis tamen probabile puto quod non deſtruatur relatio præcedens quando intenſio fit per additionem gradus ad gradum in fundamento eius, v. g. in albedine: nam tum ſufficit pars ſimilitudinis ſubiectata in nouo gradu, in quo, ſi produceretur tota ſimilitudo de nouo, deberet pars eius ſubiectari; quando etiam ſimilitudo intēderetur per ablationem alicuius gradus fundamenti non deberet ſimiliter tota deſtrui, ſed pars correſpondens iſti gradui, nec vlla noua deberet produci. Si vero intendatur per deſtructionem totius rationis fundandi, aut rationis terminandi, & productionem nouæ, ſimilitudo totaliter deſtructur, & alia totalis ſuccedet.

Tertia proprietas, dici ad conuertentiam.

123 *Tertia proprietas* eſt quod dicantur ad conuertentiam, id eſt, quod ſicut vnum relatiuum dicitur ad alterum, ita alterum dicatur ad ipſum: ſic pater dicitur filij pater, & filius dicitur patris filius: & hoc etiam habet locum in relatiuis tertij generis, quia ſicut intelligens dicitur intelligens tale obiectum, ita obiectum dicitur obiectum talis intelligentis, quamvis non habeat relationem realem ad ipſum.

Quarta proprietas, eſſe ſimul natura.

Quarta proprietas eſt quod ſint ſimul natura, hoc eſt, quod illa correlatiua, quæ dicuntur ad conuertentiam, ſint talis naturæ, vt cum vnum non ſit cauſa, aut principium alterius, nec identificatum ipſi realiter, vnum tamen non poſſit exiſtere ſine altero, nec è contra. Nihil enim aliud denotat ſimultas naturæ correlatiuorum, quam hoc.

Dices patrem cauſare filium. *Reſpondeo* patrem formaliter non cauſare filium, ſed patrem fundamentaliter.

Quinta proprietas, eſſe ſimul cognitione.

Quinta proprietas eſt quod ſint ſimul cognitione, id eſt quod vnum ex natura ſua non petat cognoſci ante alterum, ſed æque vnius cognitio exigatur ad cognitionem alterius, ſicut alterius ad cognoſcendam ipſam.

Aduertendum autem, has non eſſe proprietates quarto modo: quædam enim non conueniunt omnibus, & quædam non conueniunt ſolis. Et hæc de Relatione.

DISPVTATIO XVI.

DE QVALITATE.

NON longius differendus Qualitatis tractatus, quæ, ſi perfectio conſideraretur, ſecundum locum poſt Subſtantiam occupare deberet.

QVÆSTIO I.

Quid ſit Qualitas, & vtrum ſit perfectior Quantitate.

1 NOn quæritur de Qualitate, provt qualitas ſignificat quācumque formam actuantem, ſeu informantem, ſeu inhærentem, ſiue ſit eſſentialis, ſiue accidentalis, ſic enim qualitas nō eſt alicuius determinati prædicamenti, ſed quædam qualitas eſt de prædicamento ſubſtantiæ, quædam de prædicamento qualitatis, quædam de cæteris prædicamentis omnibus: omne enim, quod in quale prædicatur eſt qualitas in hoc ſenſu; & propterea cum differentia & accidens quodcūque prædicentur in quale, erūt etiam qualitates. Sed quæritur de qualitate provt dicit determinatum genus entium, quæ ponuntur in vno ſolo prædicamento diſtincto à cæteris nouem prædicamentis.

Explicatio qualitatis aſſignata à Philoſopho.

In explicanda autem natura qualitatis vt ſic in hac acceptione, varij ſunt modi dicendi: & quidem ipſemet Philoſophus hic definit, ſeu deſcribit qualitatem eſſe, *qua tales dicimur*. Sed *contra hanc deſcriptionem* ſtatim occurrit difficultas communis, quod idem deſcribatur per ordinem ad ſeipſum: nam quale formaliter dicit ipſam qualitatem, & quemadmodum ridiculum eſſet ignoranti naturam albedinis explicare ipſam per ordinem ad album, ita hæc deſcriptio non ſatis apta videtur.

Difficultas prædictæ explicationis.

Confirmatur, quia qui ignorat qualitatem vt ſic, ignorabit etiam quid ſit quale vt ſic: ergo non poterit manu duci ad cognoſcendam qualitatem proponendo ipſi, quod ſit conſtitutiuum qualis vt ſic.

Defenſio Complutenſium.

2 Propter hæc reprehenditur prædicta definitio ab *Hurtado* & aliis, ſed defenditur à *Complutenſibus*, qui addunt, quod vix potuit commodius explicari qualitatis vt ſic natura, quam per eius effectum formalem, ſignificatum nomine ſui concreti; quod nobis eſt aliquantulum notius, quam in abſtracto, ſupponunt autem quale eſſe notius, quam qualitatem; vnde etiam negarent antecedens confirmationis.

Sed contra, quia falſum eſt quod vlli poſſit eſſe notius album, quam albedo, aut quantum quam quantitas: cum enim impoſſibile ſit concipere quantum, niſi per modum habentis quantitatem, aut quale niſi per modum habentis qualitatem, profecto impoſſibile eſt vt ſit notum alicui, quod aliquid ſit quantum, aut quale, niſi ſit notum illi, quid ſit quantitas, aut qualitas.

Melior defenſio.

3 *Melius explicaretur Philoſophus* dicendo quod deſcripſerit naturā qualitatis hoc modo, ſupponendo quod non diceremur quales à quantitate, aut vlla relatione, & quod ex inſtitutione communi vocis huius nemo intelligeret quantitatem, aut vllam relationem adhærere rei, quæ denominaretur qualis; ſed quod intelligeretur per hoc aliam aliquam formam accidentalem adhærere ipſi: hoc enim ſuppoſito, non male dixit qualitatem vt ſic, eſſe illam formam, à qua habent res denominationem qualis. In re autem conueniret hæc deſcriptio hoc modo explicata cum alia, qua diceretur quod qualitas eſt accidens, quod nec eſt quātitas, nec relatio intrinſecus adueniens, nec relatio vlla ex ſex vltimis prædicamentis. Quæ deſcriptio, licet non ſignificaret nobis poſitiuè naturam qualitatis, ita tamen deſcriberet eam, vt per hanc deſcriptionem poſſet facile quis cognoſcere omnem formā in particulari propoſitam eſſe, vel nō eſſe qualitatem: nam ſi cui proponeretur albedo, eo ipſo quod videret quod non eſſet quātitas, nec relatio vlla, poſſet colligere, quod eſſet qualitas. Et ſimiliter eo ipſo, quod cognoſceret quod intellectio non eſſet quātitas, aut relatio, poſſet colligere quod eſſet qualitas & ſufficiebat Philoſopho dare talem deſcriptionem qualitatis, per quam de qualibet forma particulari, de qua dubitari poſſet, facile eſſet iudicium ferre, an eſſet qualitas, nec ne.

Solum occurrit difficultas, quod vt quis cognoſceret iuxta hanc deſcriptionem aliquid eſſe qualitatem, deberet cognoſcere naturas omnium rerum quæ ſpectant ad cætera prædicamenta accidentalia. Sed hoc non impedit quo minus deſcriptio ſit bona, dat tamen occaſionem inueſtigandi meliorem aliquam, per quam ſine recurſu ad cætera omnia prædicamenta poſſit quis cognoſcere naturam qualitatis.

Duæ deſcriptiones S. Thomæ.

4 *S. Thomas* duas deſcriptiones aſſignat qualitatis, *primam* 1. *p. q.* 28. *art.* 2. dicens *eam eſſe diſpoſitionem ſubſtantiæ*. *Secundam* 1. 2. *q.* 49. vbi docet *qualitatem eſſe modum accidentalem ſubſtantiæ*, ſeu, vt explicant *Complutenſes*, accidens modificatiuum, ſeu determinatiuum, vel imponens modum, aut denominationem ſubſtantiæ. Has duas explicationes coincidere dicunt *Thomiſtæ* communiter, & ex noſtris eas approbat quidam recentior hic.

Non quali ponit modi ſubſt

Sed certè mihi videntur ex ſe ſatis obſcuræ, & inſufficientes ad declarandam naturam qualitatis; nam quantum ad modum loquendi, certum eſt, Vbi eſſe modum ſubſtantiæ, ſeu accidens determinatiuum ipſius ad talem locum, ſicut & Quando ad tale tempus; cum enim Petrus ſit indeterminatus ad hunc & illum locum, hoc & illud tempus, determinatur ad hunc locum per hoc vbi, & ad hoc tempus per hoc quando; vnde ſecunda definitio conueniret *vbi & quando*, & conſequenter non eſſet deſcriptio qualitatis: & idem eſſet dicendum de prima, ſi conueniret cum ſecunda deſcriptione, vt patet.

Rurſus certum eſt, ſubſtantiam diſponi aliquo modo per quantitatem ad recipiendas qualitates, & ad agendum ac patiendum ab agentibus corporeis, quæ in rem non quantam nequeunt agere. *Præterea* applicatione locali diſponuntur res vltimate ad agendum in paſſum, quæ applicatio non eſt qualitas. Itaque vt prædictæ deſcriptiones ſint bonæ, debet ſpecificari in particulari quo modo diſponat qualitas vt ſic, aut modificet ſubſtantiam, alias non cognoſcemus naturam eius, provt diſtinguitur à cæteris

acciden

accidentibus, quæ disponunt & modificant aliquo modo.

5 *Nec satisfaciunt Complutenses* longo discursu, quo conantur ostendere, quod omnes qualitates disponant substantiam determinando eius indifferentiam ad plura; nam licet ipsi dicant id non competere aliis accidentibus,& addant id consideranti patere;reuera tamen potius patet cõsideranti,quod id etiam competat aliis accidentibus,nam quantitas disponit substantiam ad agendum & patiendum; & hoc vbi disponit substantiam vt sit in hoc loco, si idem sit disponere ac determinare indifferentiam rei,quæ ex se est indifferens;& idem vbi modificat etiam substantiam,& est modus eius in sensu,in quo illi explicant,quo modo particulari conueniat qualitati modificare. Et licet forte non conueniat *vbi* esse modum substantiæ locatæ in eo sensu, quo iuxta phrasim Hispanam dicitur;*Tiene modo*,aut *tiene buen modo*, qua phrasi significantius secundum *Complutenses* exprimitur particularis ratio,quæ competit qualitati,ob quam describitur bene esse modus;tamen non videtur etiam id competere omni qualitati,nec enim potest bene dici de re calida aut frigida, vt sic præcise, *tiene buen modo*, *aut eient mal modo* iuxta phrasim Hspanicam; vnde esse modum substantiæ iuxta sensum istius phrasis,non videtur conuenire qualitati, vt sic, licet conueniat alicui particulari qualitati. Præterea ista phrasis Hispanica videtur significare artem, vel facultatem aliquam rationalem, qua aliquis nouit viam faciendi aliquid cum quadam gratia & solum videtur dici posse de hominibus, aut Angelis, quibus tales artes possint conuenire,ergo non bene explicatur natura qualitatis vt sic per illam phrasim.

Confirmatur tota hæc impugnatio,quia ipsi concedunt quod vtraque illa descriptio conueniat formæ & figuræ, sed eo ipso conuincuntur esse malæ,quia,vt postea ostendemus, nec forma nec figura sunt qualitates huius prædicamenti.

6 *Suarz disput.* 42. *Met. sect.* 1. describit qualitatem esse *accidens quoddam absolutum adiunctum substantiæ creatæ ad complementum perfectionum eius tam in existendo quàm agendo*. Hanc descriptionem tanquam continentem multas particulas superfluas,& non explicantem sufficienter naturam qualitatis, reiiciunt *Complutenses*. Et quamvis non approbem omnes impugnationes eorum; præsertim dum conantur ostendere quod ly *absolutum* superflue ponatur, postea enim ostendemus id esse falsum; tamen existimo cum ipsis reuera definitionem esse satis prolixam, & continere aliquas particulas superfluas, vt ly *quoddam*,ly *adiunctum substantiæ creatæ*; nam eo quod dicitur accidens,significatur quod sit adiunctum substantiæ creatę;neque enim increatę adiungi potest accidens; nec debet esse per se, alias esset substantia.

Præterea cum iisdem sentio, quod non bene explicet naturam qualitatis vt sic, quia quando dicitur quod sit complementum perfectionum substantiæ tam in essendo, quam in agendo, aut hoc intelligitur collectiue ita, vt qualitati vt sic conueniat vtrumque simul, & hoc falsum est, quia alias omni qualitati deberet conuenire vtrumque,quod ipse *Suarez* non affirmat verum esse. Aut intelligitur disiunctiue sic, vt qualitas vt sic necessario debeat habere alterutram rationem ex illis, & quælibet etiam qualitas particularis: & licet id esset verum,tamen definitio non esset vna definitio bona, sed plures definitiones contineret, aliàs posset quis definire animal vt sic benè, dicendo quod esset viuens rationale aut irrationale;quod est absurdum,*Præterea* alia accidentia sunt complementa perfectionum substantiæ,v. g. quantitas,& figura, & forma, quæ tamen non sunt qualitates.

Descriptio Hurtadi reiicitur.

7 *Hurtadus* describit qualitatem esse *accidens absolutum à quantitate* distinctum. Hanc reiiciunt *Complutenses*,quia sex vltima prædicamenta sunt accidentia absoluta à quantitate distincta. Sed postea ostendemus id esse falsum,& consequenter hæc impugnatio non valet in re, quidquid sit an valeat ad hominem. *Impugnari posset præterea*, quia non declarat essentiam qualitatis vt sic, nisi per ordinem ad quantitatem, cum tamen non magis dependeat à quantitate quàm alia accidentia,& consequenter nemo posset cognoscere naturam ipsius,nisi cognoscendo naturam particularem quantitatis: hoc autem est inconueniens, præsertim si alio modo explicari possit sine recursu ad naturam quantitatis:potest autem alio modo explicari, vt patebit ex dicendis.

Descriptio Arriagæ reiicitur.

Arriaga disp. 5. *Met. num.* 28. putat qualitatem vt sic bene describi esse accidens absolutum. *Contra primò*, quia quantitas est accidens absolutum, & tamen non est qualitas. *Contra secundò*, quia secundum ipsum, *vbi* est accidens absolutum, & quidem separabile ac conseruabile absque re vbicata, & tamen non est qualitas: ergo male hoc modo describitur qualitas.

Descriptio Mastrij.

8 *Mastrius disp.* 7. *Log. art.* 1. dicit qualitatem vt sic esse accidens absolutum,ratione cuius subiectum qualificatum potest intendi & remitti. *Contra*,quia quamvis qualitas non esset intensibilis aut remissibilis,adhuc haberet rationem qualitatis.*Deinde* non quælibet qualitas est intensibilis; nam certe vna intellectio numero non potest intendi aut remitti. *Deinde* esse intensibile & remissibile non magis conuenit qualitati tanquam proprietas,quam habere contrarium: ergo tam bene posset describi esse accidens absolutum habens contrarium,quam accidens absolutum intensibile ac remissibile.

Conclusio I.

Qualitas est accidens absolutum penetrabile.

9 *Qualitas optime explicatur esse accidens absolutum penetrabile*. Hæc in terminis est nullius, quod sciam. *Probatur* autem,quia omni & soli qualitati conuenit hæc descriptio, & euadit difficultates aliorum modorum dicendi, quos reiecimus. Dicitur *accidens*, vt distinguatur à substantia; dicitur *absolutum*, vt distinguatur à relationibus intrinsecus aduenientibus, pertinentibus ad prædicamentum Ad aliquid, & à relationibus extrinsecus aduenientibus,spectantibus ad sex vltima prædicamenta. Dicitur *penetrabile* seu compatibile ex se cum aliis rebus in eodem loco, vt distinguatur à quantitate. Ex quo patet quod omni & soli qualitati conuenit prædicta descriptio:quod autem euitet difficultates obiectas contra alios modos dicendi,patet discurrenti per singulas.

Replica Complutensium.

Dices cum Complutensibus: Ly *absolutum* non significat gradum aliquem positiuum inter quantitatem & qualitatem,sed significat solum negationem relationis immediate fundatam in proprio vniuscuiusque ex illis constitutiuo, sicut irrationale non significat gradum aliquem positiuum inter animal, equum, & leonem, sed negationem hominis,quæ immediate fundatur in propria vniuscuiusque differentia: ergo sicut superflue definiretur equus dicendo,equus est animal irrationale hinnibile,ita superflue ponitur ly *absolutum* in definitione quantitatis, aut qualitatis.

10 *Contra* hanc doctrinam duo mihi præcipuè occurrunt: primum quod probabilius videatur quantitatem & qualitatem,sicut conueniunt siue vniuoce,siue analogice in ratione accidentis vt sic,ita etiam conuenire in ratione aliqua positiua communi ipsis, ratione cuius conuenit vtrisque illa negatio relationis,& quod illa ratio positiua significetur per ly *absolutum*; vnde tam bene ly *absolutum* potest poni in definitione ipsarum, quam ly *accidens*. Secundum,quod quamvis ly *absolutum* significaret talem negationem,& hęc sequeretur ad differentiam proprie cõstitutiuam qualitatis,adhuc optime deberet poni in definitione qualitatis, non quod ipsamet negatio esset de essẽtia qualitatis,sed quod per eam significaretur partim natura istius constitutiui, & hoc maxime locum habet,quando differentia constitutiua non sufficienter constat nobis secundum quod distinguitur à cęteris omnibus differentiis, nisi quatenus ad eam sequitur talis negatio, vt contingit in proposito nostro: nam non sufficeret ad cognoscendam differentiam qualitatis scire, quod esset accidens penetrabile,quia alia accidentia sunt penetrabilia,vt actio, passio,vnio,&c.ergo necessariò debet addi, quod sit accidens absolutum penetrabile.

11 *Dices secundò*: Per hanc descriptionem non significatur natura qualitatis positiuè, seu per odinem ad effectum

ctum positiuum eius, sed per ordinem ad negationem virtutis expulsiuæ aliarum rerum ab eodem loco: ergo non est bona.

Respondeo, negando consequentiam (quidquid sit de antecedente) quia sicut bene explicatur natura substantiæ per negationem aptitudinis ad inhærendum, cur non bene explicaretur natura qualitatis per negationem aptitudinis ad expellendum alia à loco?

Quod si quæratur, cur non possit dari aliqua definitio qualitatis vt sic, per ordinem ad effectum positiuum, quem tribuit substantiæ, sicut potest dari de relatione & quantitate.

Respondeo, hoc oriri ex improbatione quam habet intellectus noster cum natura illa qualitatis in ordine ad eam cognoscendam, quæ improportio colligitur experientia.

CONCLVSIO II.

Qualitas est perfectior quantitate.

12 *Qualitas vt sic, est perfectior quam quantitas vt sic.* Hæc est communis cum *Doctore in 4. dist. 12. quæst. 2.*

Probatur primò, quia reperitur in subiecto nobiliori, verbi gratia in Angelo; *secundò* contrahitur ad perfectiores differentias: nam certum est differentiam, qua contrahitur qualitas, vt sic ad intellectionem, esse perfectiorem quam vlla differentia contractiua quantitatis vt sic. Quæ duæ rationes probant sine dubio conceptum qualitatis vt sic, esse perfectiorem conceptu quantitatis vt sic, & probant etiam dari aliquas qualitates, nimirum spirituales, quæ sint perfectiores quacumque quantitate.

Sed non videntur sufficere ad probandum, quod quæcumque species qualitatis sit perfectior quacumque specie quantitatis, & speciatim dubitari posset de qualitatibus corporalibus, subiectatis præsertim in ipsa quantitate, & dependentibus ab ipsa. Sed ex his etiam videtur certum, quod quæ sunt actiuæ, & possunt producere aliquam qualitatem positiuam realiter, vt calor, frigus, species impressæ, & qualitates sensibiles, quæ natæ sunt immutare sensum, sint perfectiores quantitate, si hæc etiam non habeat talem virtutem, quia actiuitas est maxima accidentium perfectio; at si quantitas habeat talem virtutem immutandi sensum, hæc ratio de actiuitate non sufficienter probat albedinem, v. g. esse perfectiorem quantitate, & quantum ad me non habeo principium, quo vniuersaliter hoc probem, nisi supponendo, quod quandocumque aliqua ratio generica, & superior, est perfectior alia ratione generica & superiori, quod etiam differentiæ omnes contractiuæ illius debeant esse perfectiores differentiis omnibus contractiuis huius: quod principium non adeo mihi certum apparet.

Si autem teneatur omnem qualitatem esse perfectiorem omni quantitate, & *obiiciatur*, quod plures qualitates recipiantur in ipsa quantitate, vt calor, frigus, &c. & ab ipsa dependeant: ergo sunt imperfectiores; *Respondendum* est, negando consequentiam: quia quamvis forma substantialis dependeat materialiter à materia, tamen non propterea admittitur esse imperfectior: & quamvis visio albedinis: aut etiam intellectio intuitiua eius dependeant ab albedine, non tamen sunt imperfectiora albedine. Itaque licet, in quantum est independens qualitate, & qualitas est dependens à quantitate, quantitas sit perfectior, & magis accedat ad substantiam & Deum; tamen in aliis rationibus maioris perfectionis excedit à qualitate, vt in spiritualitate à qualitatibus spiritualibus, in actiuitate à calore & frigore.

QVÆSTIO II.

De Diuisione Qualitatis Aristotelica.

Quatuor species qualitatis à Philosopho assignatæ.

13 PHilosophus diuisit Qualitatem vt sic in quatuor species vniuersales, ad quas, omnes qualitates possunt reduci, & quálibet ex his quatuor speciebus duobus nominibus expressit, modo sane satis insolito. Primam speciem vocabat habitum & dispositionem, secũdam potentiam & impotentiam naturalem, tertiam passionem & patibilem qualitatem, quartam formam & figuram. Circa cuius diuisionis sufficientiam & naturam, vt & circa singularum specierum essentiam, varij sunt modi dicendi, ex quibus aliquos doctrinæ causa examinabimus: & quia sufficientia & natura diuisionis non potest cognosci, nisi cognitis membris diuidentibus, de his prius agemus.

De Habitu & Dispositione.

Quid habitus & dispositio.

14 CErtum est non capi hic habitum pro vestitu aut ordine ad vestitum, quia consideratio habitus hoc modo spectat ad prædicamentum vltimum; nec provt habitus capitur pro omni forma opposita priuationi; quia sic forma substantialis, quæ non est huius prædicamenti, est habitus; sed capitur habitus pro aliqua determinata specie qualitatis. Deinde certum est, quod dispositio non capiatur hic in illa vniuersalitate, in qua significat quidquid quomodocumque disponit subiectum, quia sic omnis qualitas esset dispositio, quia disponit subiectum aliquo modo; vnde Thomistæ describunt qualitatem vt sic per ordinem ad disponendum substantiam; sed sumitur etiam pro aliquo determinato genere, aut specie qualitatum.

Explicatio Complutensium

Complutenses dicunt essentiam huius primæ speciei, provt comprehendit qualitates illas particulares significatas his duobus nominibus, *Habitus* & *dispositio*, & provt distinguitur à cæteris speciebus qualitatis, consistere in hoc, quod sit qualitas bene vel male disponens rem in ordine ad naturam, seu per se primo ordinata ad bene vel male esse naturæ subiecti, vel secundum seipsam, vt ægritudo & sanitas, vel in ordine ad operationem: vt sunt virtutes & vitia, scientia & error.

Hæc explicatio nullo modo placet non solum, quia datur per particulam disiunctiuam *vel*, quæ vix in vnam bonam descriptionem cadere potest, sed præterea, quia omnis qualitas habet hoc, quod est bene vel malè disponere subiectum cui inest, vel in ordine ad naturam ipsius, vel in ordine ad operationem aliquam: & sane nemo neget quin calor male afficiat aquam in ordine ad naturam, quandoquidem iuuet ad destructionem ipsius, sicut ægritudo iuuat ad destructionem hominis. Præterea: Potentia naturalis & impotentia disponit subiectum ad bene vel male operandum tam bene quam vlla qualitas alia, imo melius in sententia Thomistarum, qui putant illam potentiam & impotentiam esse facultates illas, sine quibus res nequeat operari.

15 Nec valet ad hoc responsio, quæ posset dari ex doctrina *Complutensium*, nempe; quod potentia naturalis detur ad operandum, non curando an bene, vel male afficiat subiectum in ordine ad se, aut suas operationes: nam si habitus scientificus, verbi gratia, detur ad operandum bene, quia inclinat ad scientiam, quæ est operatio, & si habitus erroneus detur ad operandum male, quia ex se inclinatur ad operationem malam erroris, quandoquidem potentia naturalis; verbi gratia intellectus (loquor in sententia aduersariorum) ex se habeat posse concurrere aliquando ad operationes bonas, aliquando ad malas, cur ex se non dicatur dari ad exercendas operationes bene, & male? *Deinde* siue detur in ordine ad hoc, siue non detur, patet saltem, quod ex se habeat hoc facere: ergo ex se habet realiter loquendo rationem illam essentialem primæ speciei, & sic non erit realiter loquendo species distincta à prima specie, quod est contra aduersarios.

16 *Confirmatur*: quando dicitur, quod prima species ordinet subiectum bene vel male, quæro an sensus sit, quod omnis qualitas primæ speciei ordinet, bene & male subiectum in se, vel in ordine ad operationem; vel quod aliqua qualitas primæ speciei ordinet male, aliqua bene; vel quod prima species sit qualitas illa, quæ abstrahit à qualitatibus ordinantibus bene, & ordinantibus male. Si dicatur primum, falsum est, quia habitus vitiosus non disponit bene, nec virtuosus male. Si dicatur secundum, non significatur vna aliqua ratio communis omnibus qualitatibus primæ speciei, sicut nec significaretur aliqua ratio communis his hominibus & brutis, quãdo diceretur quod daretur aliquod animal rationale, & aliud irrationale, & quod nullum daretur animal, quod non esset rationale aut irrationale. Si dicatur tertium, non declaratur etiam sufficienter ratio essentialis vnius qualitatis vt sic, quæ esset

esset communis omnibus, & solis qualitatibus huius primæ speciei, sicut non explicaretur bene natura animalis vt sic, dicendo, quod esset illud, quod esset abstractum ab omnibus animalibus, & in quo omnia & sola animalia conuenirent.

17 *Auersa* dicit, primam speciem vt sic, comprehendentem habitum & dispositionem, esse illam qualitatem, quæ supponens potentiam operatiuam datur ad operandum: & credo quod hoc intelligat de operatione proprie dicta, quæ est actus immanens & vitalis.

Sed contra tamen est, quod etiam calor & frigus dentur ad operandum, quatenus conducunt ad operandum aliquo modo sic, vt sine illis in aliqua debita proportione, aut intensione nequeat quis operari vitaliter, & tamen non debent pertinere ad hanc speciem primam secundum vllum. *Deinde* potentia naturalis, & impotentia sunt accidentia præsupponentia potentiam operatiuam, & conducentia ad operandum aut patiendum, nec tamen spectant ad primam speciem: ergo non bene explicatur prima species. *Denique* ipsæmet operationes intellectus & voluntatis spectant ad primam speciem, & tamen non bene dicuntur conducere ad operandum: ergo male explicatur prima species hoc modo.

Conclusio I.

Descriptio qualitatis primæ speciei.

18 *Qualitas vt sic comprehendens dispositionem & habitum, prout significant solum qualitates primæ speciei, bene describitur esse qualitas insensibilis sensu externo, non sequens ex natura subiecti, seu non insita subiecto ex natura.* *Probatur* hæc conclusio, quia omni & soli qualitati primæ speciei, vt sic, conuenit hæc descriptio, & absque superfluitate explicat naturam eius, vt patet declarando singulas particulas. Dicitur *qualitas* quia in hoc conuenit cum omnibus aliis speciebus. Dicitur *non sensibilis sensu externo*, vt distinguatur à qualitatibus tertiæ & quartæ speciei. Dicitur *non sequens ex natura subiecti*, vt distinguatur à qualitatibus secundæ speciei: quod totum magis patebit ex dicendis.

Dices: Species infusæ Angelis ab initio creationis videntur spectare ad hanc speciem tam bene quàm vllæ aliæ species impressæ, sed tamen sunt innatæ: ergo male dicitur, quod qualitas primæ speciei vt sic non sit innata.

Respondeo negando antecedens; nam eo ipso quod sunt innatæ, non spectant ad hanc speciem.

Dices: Tales species possent non esse innatæ, sed tunc spectarent ad hanc speciem: ergo & nunc: alias eadem forma posset spectare quandoque, & non spectare quandoque ad hanc speciem.

Respondeo negando consequentiam, & concedendo sequelam probationis, propter dicenda conclusione quarta inferius.

Conclusio II.

Qui sit habitus spectans ad primam speciem qualitatis.

19 *Habitus spectans ad hanc speciem qualitatis bene describitur esse qualitas insensibilis sensu externo nec innata subiecto, difficulter mobilis.* Hæc patet, quia in hac explicatione ponitur totum, quod spectat ad naturam primæ speciei vt sic, & vlterius ponitur quod sit difficile mobilis, per quod distinguitur à dispositione. Ex hac autem descriptione patet omnes illas facilitates quas per frequentes actus acquirimus siue in intellectu, siue in voluntate, & virtutes etiam per se infusas, ac etiam gratiam sanctificantem, si ab illis realiter distinguatur, & species impressas tam intelligibiles quàm phantasticas, seu spectantes ad potentias cognoscitiuas interiores, spectare ad habitum in hac acceptione.

Dices: Gratia & virtutes infusæ facile deperduntur, quia vnico peccaminoso actu gratia & charitas deperduntur: ergo non spectant ad habitum, vt hic definitur.

Respondeo distinguendo antecedens: facile deperduntur physice, nego; moraliter & demeritorie, concedo, & nego consequentiam, quia in descriptione intelligitur quod habitus non sit facilè mobilis, quatenus non potest physice absque demerito facile perdi.

Conclusio III.

Quid dispositio spectans ad primam speciem qualitatis.

20 *Dispositio, vt capitur prout significat qualitates huius primæ speciei oppositas habitui, bene describitur esse qualitas insensibilis sensui externo, non innata, facile mobilis.* Hæc patet ex præcedentibus conclusionibus: nam per descriptionem qualitatis primæ speciei vt sic, distinguitur à qualitatibus cæterarum specierum, & per ly *facile mobilis* distinguitur à qualitatibus primæ speciei, quæ significantur nomine habitus.

Obiicies: Actus intellectus, qui est visio beatifica, & actus voluntatis, qui est amor beatificus, & idem est de actu, quo Angelus intelligit seipsum, videntur spectare ad dispositionem, sicut cæteri actus intellectus & voluntatis, & tamen non sunt facile mobiles: ergo male dicitur, quod dispositio, vt sic, opposita habitui sit difficile mobilis.

Confirmatur, quia actus, quo intelligit Angelus seipsum, est innatus ipsi, videtur enim quod competat ipsi à primo instanti creationis: ergo non spectat ad dispositionem, si vera est præmissa descriptio.

Respondeo negando antecedens, quia propter mobilitatem difficilem, quam supponuntur habere supra alios actus, debet potius spectare ad habitum, quam ad dispositionem.

Ad confirmationem concedo consequentiam; spectabit enim potius ad potentiam naturalem, supposito quod sit innatus.

Conclusio IV.

Habitus, vt sic non distinguitur specie à dispositione vt sic.

21 *Habitus vt sic supra descriptus non distinguitur specie à dispositione vt sic supra descripta, sed solum accidentaliter.* Hæc est Doctoris *q.* 36. *præditamentali* cum suis magis communiter *S. Thomæ quæst.* 7. *de malo*, *Vasq.* 1. 2. *disput.* 78. *cap.* 3. *Sulæ ibidem q.* 52. *disp.* 5. & aliorum plurium contra *Caiet.* & *Conradum.* 1. 2. *q.* 49. *art.* 2. vbi fauet ipsis *S. Thomas. Suar. disp.* 42. *Met. sect.* 6. *Montesinum* 1. 2. *disp.* 30. *Lorcam ibidem disp.* 1. *sect. Complutenses hic q.* 3. & alios.

Probatur primò, ex dictis, quia visio beatifica, quæ de facto est difficulter mobilis, spectat ad habitum, si fuisset communicata alicui in via, vt Paulo fuit in raptu probabiliter, quia esset facile mobilis, spectaret ad dispositionem: sed hoc est falsum, si habitus vt sic distingueretur specie à dispositione vt sic: ergo non sic distinguuntur.

22 *Probatur secundò*: quia facilitas acquisita per vnum actum est eiusdem rationis specificæ cum illa, quæ acquiritur centum actibus: sed hæc spectat secundum omnes ad habitum, illa ad dispositionem: ergo forma eiusdem speciei variata solum accidentaliter spectat ad habitum & dispositionem, & consequenter habitus & dispositio, vt sic, non distinguuntur specie.

Confirmatur, quia solum distinguuntur habitus vt sic, & dispositio vt sic, per hoc, quod habitus sit difficulter mobilis, dispositio sit facile mobilis; sed eidem omnino formæ potest competere accidentaliter, quod nunc sit difficile mobilis, nunc facile mobilis: ergo habitus & dispositio, vt sic, non distinguuntur specie necessariò.

Respondent aduersarij, quando dicitur quod dispositio sit facile mobilis, & habitus difficile mobilis, hoc intelligi sic, vt illa sit censenda dispositio, quæ ex natura sua non petat conseruari ita, vt sit difficile eam expellere, & illa qualitas sit censenda habitus, quæ ex natura sua petit connaturaliter sic conseruari, vt non possit nisi difficulter amoueri à subiecto: sed manifestum videtur, quod qualitas sic potens conseruari connaturaliter, & qualitas non potens sic conseruari, sint distinctæ specie, alias vna non peteret ex natura aliquid, quod ab altera non peteretur.

Contra, quia quamvis non dubitem quin quidquid petat aliquid ex natura sua, sit distinctę naturę ab omni quod non petit illud ex natura, tamen falsum est quod omnis forma, quæ est habitus, petat ex natura sua difficulter moueri, & omnis dispositio sua id non petat; consequenter falsum est, quod in definitione habitus id intelligatur,

quod

quod ex natura sua sit difficile mobilis, & in definitione dispositionis intelligatur, quod ex natura sua sit facile mobilis: nam vt dixi inter probandum conclusionem, facilitas acquisita per duos actus, quod fatentur expresse *Complutenses*, est dispositio, & facilitas acquisita per centum tales actus est habitus, & tamen istæ facilitates sunt eiusdem omnino speciei, maxime secundum aduersarios *Thomistas*, qui negant intendi habitum per additionem graduum: ergo facilitas acquisita per duos actus non exigit ex natura sua esse facile mobilis, nec facilitas acquisita per centum actus exigit ex natura sua intrinseca esse difficulter mobilis, aut si vna eadem forma simplex exigit quandoque ex natura sua esse difficulter mobilis, & quandoque facile mobilis, falsum est quod difficilis mobilitas exacta à natura, & facilis mobilitas similiter exacta à natura arguant distinctionem specificam formarum, quibus competit, & consequenter ruit totaliter responsio præmissa aduersariorum.

23 *Obiicies:* Intellectio lapidis in homine, v.g. est dispositio, & facilitas ad illam concurrens cum intellectu est habitus: sed certum est quod intellectio & facilitas illæ sint distinctæ speciei essentialiter: ergo habitus & dispositio sunt distinctæ speciei.

Respondeo distinguendo consequens: habitus vt sic, & dispositio vt sic: nego consequentiam; habitus aliquis particularis, & dispositio particularis, concedo consequentiam. Itaque non intendimus in hac conclusione, quod aliquis habitus particularis ex ratione sua particulari non distinguatur specie ab aliqua dispositione particulari ex ratione particulari ipsius; id enim falsum esse conuincit instantia obiectionis: sed quod negamus, est, habitum vt sic & dispositionem vt sic distingui specie inter se, & etiam habitum in particulari vllum distingui ab vlla dispositione particulari, ex ratione habitus vt sic, & dispositionis vt sic.

Et si quæratur, vnde colligatur, quod quando aliqua dispositio particularis distinguitur ab habitu aliquo particulari, non distinguatur ratione habitus vt sic, & dispositionis vt sic. *Respondendum est* id colligi manifeste ex eo, quod si competeret ipsi ratione habitus, aut dispositionis vt sic, sequeretur quod quilibet habitus, & dispositio in particulari distinguerentur specie, quod falsum esse patet ex probationibus nostris.

De Potentia naturali & Impotentia.

Facultas identificata rei non est potentia naturalis.

24 Certum est quod non capiatur potentia naturalis hic pro facultate vlla, quæ identificatur realiter rei ad producendum aut recipiendum aliquid: nam talis facultas identificata realiter rei non potest esse accidens eidem rei, nec consequenter qualitas eius: quod autem dentur huiusmodi potentiæ naturales, patet euidenter, quia calor habet potentiam productiuam caloris, & materia prima habet potentiam naturalem receptiuam formæ, & Deus ipse habet omnipotentiam productiuam ad extra, & substantia creata habet ex se in sententia longe veriori Scotistarum virtutem productiuam alterius substantiæ, & substantia intellectualis creata habet intellectum & voluntatem, quæ sunt potentiæ naturales intelligendi & volendi, & tamen identificantur animæ. Itaque intelligitur aliqua alia facultas actiua accidentalis superaddita substantiæ.

Impotentia naturalis nõ est negatio.

Deinde certum est, quod per impotentiam naturalem non intelligatur negatio potentiæ naturalis, quia illa negatio non est qualitas, nec consequenter species qualitatis vt sic; sed intelligitur per eam facultas aliqua accidentalis superaddita substantiæ, quæ est valde imbecillis & parua.

Conclusio I.

25 *Potentia naturalis bene describitur esse qualitas insensibilis sensu externo, naturæ innata, qua quis inclinatur multum ad operandum, impotentia vero naturalis est qualitas sic insensibilis & innata, qua quis inclinatur parum ad operandum. Qualitas autem vt sic, communis potentiæ naturali & impotentiæ solis est qualitas sic insensibilis & innata, qua quis inclinatur ad agendum.* Hæc est conformis *Doctori*, & suis hic. *Probatur* quo ad omnes partes, quia omnes illę descriptiones omnibus & solis descriptis conueniunt, & absque superfluitate explicant ipsorum naturas, quatenus distinguuntur à cæteris qualitatibus, vt consideranti patet; nec aliquid opponi potest, nisi quod descriptio aliqua ex his tribus possit competere alicui qualitati spectanti ad primam speciem; sed ex conclusione sequenti patebit hoc non esse inconueniens: ergo.

Conclusio II.

26 *Potentia naturalis & impotentia vt sic non differunt inter se essentialiter, nec etiam ab habitu.* Hæc est *Doctoris supra*, & aliorum, quos cum ipso tum citauimus, quos etiam sequitur *Fonseca 5. Met. c. 14.* Potentia naturalis & impotentia non differunt, nec inter se nec ab habitu specifice.

Probatur: principalis differentia inter potentiam & impotentiam naturalem, est, quod illa sit magna, hęc exigua: sed esse magnum & paruum in qualitatibus, non arguit distinctionem specificam, vt patet: ergo. *Deinde*, principalis differentia, quæ est inter ipsas & habitum, est quod illæ sint inditæ à natura, hic superadditus. Sed hoc non arguit etiam nisi distinctionem accidentalem, quia bene potest vna & eadem entitas inseri à natura, & superaddi ipsi: ergo quod addatur naturæ, aut quod indatur naturæ, non arguit distinctionem specificam.

Dices, esse paruum & magnum, & esse insitum à natura, aut superadditum ipsi, non arguere distinctionem essentialem; sed petere ex natura sua esse paruum, & petere ex natura sua esse magnum, similiter petere ex natura sua esse insitum à natura, & petere ex natura sua esse acquisitum seu superadditum naturæ, arguere distinctionem essentialem. Cum autem dicitur, quod potentia naturalis sit magna inclinatio, & insita à natura, debet intelligi hoc secundo modo, non primo modo, quatenus scilicet ex natura sua petit esse magna & insita à natura.

Contra tamen, quia licet calor ignis petat ex natura sua prouenire ab igne, & esse ipsi innatus, calor vero aquæ non petat ex natura sua esse innatus ipsi, tamen non propterea distinguuntur specie: ergo. *Deinde* calor magnus & intensus, petit ex natura sua esse intensus, & calor paruus petit non esse intensus, & tamen non distinguuntur specie: ergo quamvis potentia naturalis peteret esse magna, & impotentia parua, & quamvis vtraque peteret esse innata, & habitus peteret non esse innatus, non tamen propterea distinguuntur specie.

27 *Dices* non esse paritatem, quia calor paruus, licet vt paruus formaliter petat esse paruus, non tamen petit ex essentia sua esse paruus: potentia autem naturalis petit essentialiter esse magna, & impotentia esse parua, similiter quamvis calor aquæ non petat essentialiter esse innatus aquæ, tamen petit essentialiter esse innatus igni, cum sit eiusdem essentiæ cum calore proueniente ab igne; habitus autem ex essentia sua non petit esse innatus vlli, cui petit esse innata potentia naturalis.

Sed contra, quia non potest ostendi, cur potentia naturalis petat ex essentia sua esse magna inclinatio, potius quam calor magnus petit ex natura sua esse magnus. *Deinde* non potest colligi, cur illa entitas, quæ est habitus, non petat ex natura sua esse innata alicui subiecto.

Et confirmatur hoc maxime, quia non potest ostendi vlla differentia essentialis inter promptitudinem quam quis habet ex natura sua ad currendum & illam quam acquireret ex frequenti cursu; & tamen prima esset potentia naturalis, & secunda esset habitus.

Aduertendum autem, quod non intendam per hoc quin aliqua potentia naturalis possit esse distincta ab aliquo habitu essentialiter, & aliqua etiam impotentia naturalis à potentia naturali; sed solum me velle quod illa differentia non proueniat ex ratione potentiæ naturalis vt sic, sed ex aliqua ratione particulari.

De Passione & passibili Qualitate.

28 Non accipitur hic *Passio* pro proprietate rei, quæ propria passio eius satis communiter vocatur, quia hæc vagatur per omnia prædicamenta, & in nostra sententia identificatur realiter rei cuius est: nec pro passione, quæ correspondet actioni agentis, vel in ipsa re producta, vel

vel in subiecto, in quo producitur, quia hæc spectat ad prædicamentum passionis, & in nostra sententia est respectus extrinsecus adueniẽs: nec pro affectionibus animæ, quæ ex cognitione aliquorum obiectorum in nobis causantur, vt est amor, odium, gaudium, tristitia, & huiusmodi, quia licet fortassis hæ passiones sint qualitates, tamen potius spectant ad primam speciem qualitatis, quàm ad hanc tertiam, & certum est aliquas qualitates spectare ad hanc tertiam speciem, quæ non sint tales animæ affectiones, nam colores & qualitates primæ reales spectant secundum omnes ad hanc speciem, quæ tamen non sunt affectiones animæ. Itaque capitur hic *Passio & patibilis qualitas* pro qualitatibus determinatis distinctis à qualitatibus primæ & secundæ speciei, quarum determinatarum qualitatum naturam hic breuiter explicabimus.

Conclusio I.

29 *Qualitas particularis vt sic comprehendens omnes & solas passiones & patibiles qualitates spectantes ad tertiam speciem, bene describitur esse qualitas per se sensibilis sensu externo.* Hæc est conformis *Philosopho & Scoto* hic, & patet, quia omni & soli conuenit, & absque superfluitate declarat naturam eius.

Obiicies secundum Phlosophum: Ira & dementia spectant ad hanc speciem, & tamen non sunt sensibilia sensu externo: ergo prædicta definitio non competit omnibus qualitatibus tertiæ speciei, & consequenter non erit bona definitio qualitatis vt sic comprehendentis omnes qualitates tertiæ speciei.

Respondeo cum *Doctore quæst. 26. prædicamentali*, non poni eas in hac specie quasi per se spectent ad illam, sed ad exemplificandum naturam harum qualitatum, quatenus diu durant, aut cito transeunt.

Conclusio II.

30 *Passio est qualitas per se sensibilis sensu externo cito transiens; patibilis vero qualitas est qualitas sic sensibilis diu durans.* Hæc est communis, *& patet*, quia ponitur in his explicationibus ratio communis ipsis, qua inter se conueniunt, & differunt ab aliis qualitatibus; & præterea differentia particularis, qua inter se distinguuntur, nimirum cito transite, & diu durare.

Conclusio. III.

31 *Passio & patibilis qualitas, vt sic, distinguuntur specie à qualitatibus primæ & secundæ speciei, inter se verò non distinguuntur, nisi accidentaliter.* Hæc est communior cum *Doctore* supra, & *patet prima pars*, quia hæ ex se & ex natura sua sunt sensibiles sensu externo; illæ vero non sunt sic sensibiles: ergo sunt distinctæ speciei tam bene quàm color & sonus. *Probatur etiam secunda pars*, quia eadem in specie qualitas sensibilis sensu externo potest aliquando diù manere, aliquando citò transire: sed vt diù manens esset patibilis qualitas, vt cito transiens esset passio: ergo qualitas patibilis, & passio, vt sic, distinguuntur specie, quia alias eadem specie qualitas non posset esse quandoque passio, quandoque patibilis qualitas, vt patet.

Confirmatur, quia calor respectu ignis dicitur patibilis qualitas: respectu verò aquæ dicitur passio. *Confirmatur secundò*, quia nullum est principum distinguendi essentialiter rubedinem ortam ex verecundia, quæ est passio, & rubedinem ortam ex naturali constitutione quæ est patibilis qualitas: ergo non distinguuntur essentialiter vtraque rubedo.

Dices vnam habere ex natura sua quod citò transeat, alteram quod diu perseueret, & hoc sufficere ad distinctionem specificam.

Contra, quia hoc gratis dicitur: ergo non debet asseri.

32 *Obiicies*: Sonus, qui est passio, distinguitur specie ab omni patibili qualitate, quia repugnat ipsi ex sua natura diu perseuerare: ergo patibilis qualitas distinguitur specie à passione.

Respondeo distinguendo consequens: patibilis qualitas vt sic, à passione vt sic, nego; patibilis qualitas talis à passione tali, vel passio talis ab omni patibili qualitate, transeat consequentia, nec id est contra conclusionem, per quam non intendimus quin aliqua passio possit distingui specie ab omni patibili qualitate sed quod hoc non competat ipsi ex ratione passionis vt sic, & patibilis qualitatis vt sic.

Ex his patet, omnia obiecta quinque sensuum externorum, vt calor, frigus, &c. quę percipiuntur à tactu, colores, qui percipiuntur ab oculo; sonos, qui ab ore; sapores, qui à gustu; odores, qui ab odoratu; & etiam species visibiles colorum, si tamen percipiuntur ab oculo, spectare ad hanc tertiam speciem.

De Forma & Figura.

33 Certum est non capi hic *formam*, quatenus significat formam substantialem, quę informat; nec quatenus significat omne accidens, quod inhæret actu, aut aptitudine, quia forma sic accepta non spectat ad hoc prædicamentum particulariter: Et æque certum est quod figura non capiatur hic, provt dicit imaginem rei, aut typum eius, sicut capitur 1. *Cor.* 10. *Omnia in figura contingebant illis.*

Auersa dicit formam & figuram esse qualitates non sensibiles per se, nec operatiuas: & consequenter dicit ad hanc speciem spectare actus vitales potentiarum sensitiuarum exteriorum, & characterem spiritualem, qui communicatur nobis per tria Sacramenta Baptismatis, Confirmationis, Ordinis. *Sed hic dicendi modus non placet*, tum quia nouus & insuetus, tum, quia illi actus vitales & character, tam spectant ad primam speciem qualitatis, quam alii actus vitales. Sententia Auersæ reiicitur.

Dices: Alii actus vitales sunt operatiui, vt actus intellectus est productiuus habitus. *Contra* quia non ex eo quod sit sic operatiuus ponitur in prima specie, quia certum est quod ponitur in prima specie, quamvis non esset sic productiuus: vnde qui negant dari habitus, adhuc ponunt actus illos in prima specie.

Confirmatur, quia secundum magis communem sententiam actus supernaturales in substantia spectãt ad primam speciem, & tamen non sunt pruductiui vllius habitus secundum eandem sententiam communiorem, & certe visio beatifica non est productiua vllius habitus.

Capitur ergo *forma* hic pro exteriori illa dispositione, à qua res materialis dicitur pulchra, & speciosa, aut deformis; figura vero capitur pro dispositione aliqua speciali, quam habent partes quantitatis, v.g. illa secundum quam faciunt triangulum, aut quadrangulum, aut circulum. Quid forma & figura. Quo modo accepta forma & figura, certum est quod vel non sint sensibiles ab vllo sensu externo, vel si sint, non sunt sensibiles per se, sed ratione aliarum qualitatum annexarum, vt ratione coloris, aut caloris, &c. & hinc distinguuntur à qualitatibus tertiæ speciei.

Conclusio I.

34 *Probabilius est non dari aliquam qualitatem particularẽ, quæ significatur nomine formæ, aut figuræ, & est distincta à qualitatibus trium specierum iam explicatarum.* Hæc videtur mihi expressa mens *Scoti in 4. dist. 12. quæst. 4. num.* 19. vbi dicit figuram vltra quantitatem non dicere nisi relationem partium ad se inuicem vel terminorum claudentium partes. Et *in 1. dist. 17. q. 2.* vbi asserit quod pulchritudo non est aliqua qualitas absoluta in corpore pulchro, sed est aggregatio omnium conuenientium tali corpori, puta magnitudinis, figuræ, & colorum, & aggregatio respectuum, qui sunt istorum ad corpus & ad se inuicem. Non datur qualitas quartæ speciei.

Nec sufficit quod respondet *quidam Scotista* hic, distinguens duplicem formam & figuram; vnam quæ sequitur ad extensionem partium quantitatiuarum in ordine ad se, & aliam earundem partium in ordine ad locum; & dicens *Scotum* locis iam citatis loqui de forma & figura in hac posteriori acceptione, non in priori. Non sufficit inquam, hæc responsio; tum quia falsum est dari aliquam formam, aut figuram, quæ sequitur extensionem partium in ordine ad se, quæ sit quid absolutum, aut qualitas; tum quia Scotus loquitur absolute de forma, quæ est pulchritudo, & negat eam esse aliquam vnam absolutam qualitatem: quod male sanè faceret, si daretur aliqua forma, quæ esset pulchritudo, & esset qualitas vna, quãvis

dare

daretur alia forma, quæ non esset qualitas, & esset pulchritudo. Præter *Scotum* tenet conclusionem *Martyronius* noster *hic passu* 4. & ex recentioribus *Hurtadus disput.* 14. *Physic. sect.* 4. est autem contra *Thomistas* communiter, quos sequitur hic *prædictus Scotista.*

35 *Probatur conclusio*, quia eo ipso, quod partes quantitatis sic inter se ordinentur & vniantur, vt si ponantur in loco modo suo connaturali, debeant habere situm quadrangularem, aut circularem absque vlla prorsus qualitate, habebit quantitas talem vel talem figuram: & eo ipso, quod partes quantitatiuę alicuius substantiæ cum tali, vel tali extensione & magnitudine ac figura vniuntur inter se, ac habent tantum huius coloris in vna parte, & alterius coloris in altera, res erit pulchra vel deformis, & habebit consequenter formam in explicatione præmissa, in qua sola potest spectare ad quartam speciem qualitatis; nec est vllum vestigium vllius vnius qualitatis, à qua res haberet esse talis, vel talis figuræ, aut formæ in hac acceptione: ergo cum non sint multiplicanda entia sine necessitate, non debet dici quod detur aliqua qualitas vna, quę sit forma, aut figura distincta à qualitatibus omnibus aliarum specierum, quod est intentum conclusionis.

Obiicies: Philosophus enumerauit illas vt qualitates, ergo tales sunt censendæ.

Respondeo negando consequentiam, quia non enumerauit ipsas, vt qualitates veras ex sua propria sententia, sed solum quia ita communiter existimabantur, nec spectabat ad ipsius propositum determinare, an id verum esset nec ne; aut quia sunt qualitates secundum dici.

De adæquatione diuisionis Qualitatis in prædictas species. Suppositis dictis, erit facile soluere hanc difficultatem.

Conclusio I.

Qualitas adequate diuidirut in species enumeratas à Philosopho.

36 *Qualitas vt sic adæquate & bene diuiditur in prædictas quatuor species (supposito quod forma & figura essent qualitates) in hoc sensu, quod nulla sit qualitas, quæ non spectet ad aliquam ex illis, & quod qualitas spectans ad quamcumque vnam speciem, habet aliquam differentiam à qualitate quacumque spectante ad alias species, vel essentialem vel accidentalem.* Hæc debet esse communis.

Probatur, quia omnis qualitas aut est insensibilis sensu externo, aut sensibilis; si sensibilis, aut est per se sensibilis, & sic spectat ad tertiam speciem, aut per accidẽs, & ratione alterius sensibilis & sic spectabit ad quartam speciem: si insensibilis sensu externo, aut est innata rei, & sic spectat ad secundam; aut non innata, & sic spectat ad primam, ergo nulla est qualitas, quæ non spectet ad aliquam ex illis speciebus. Quod autem qualitas spectans ad quamcumque speciem habeat aliquam differentiam à qualitatibus spectantibus ad alias species patet ex descriptionibus earum præmissis. Dixi autem *supposito quod forma & figura sint qualitates*, quia si non sint qualitates, tum qualitas vt sic adæquate diuiditur in tres primas species, vt facile ex iam dictis constat.

Obiicies: Rarum & densum sunt qualitates, & tamen non spectant ad vllam ex his speciebus. *Respondeo*, si sint qualitates, eas spectare ad tertiam speciem aut quartam, quia secundum Philosophum 7. *Met.* sunt sensibilia, quod si non sint sensibilia, aut spectabunt ab primam speciem, si scilicet non sint innata, aut ad secundam, si scilicet sint innata. Dixi autem: ex *suppositione quod sint qualitates*, quia incertum valde est an sint tales, & quidem ipsemet Philosophus aliquando affirmat, aliquando negat, sed non spectat ad præsens vtrum sint nec ne.

Conclusio II.

Diuisio tamen non est generis in species.

37 *Qualitas vt sic non recte diuiditur in illa quatuor membra tanquam in veras species essentialiter distinctas.* Hæc est conformis Doctori, quem præter suos multi alii sequuntur, & *patet* ex dictis non solum, quia forma & figura non sunt qualitates, sed quia vna & eadem qualitas ob diuersitatem accidentalem potest spectare ad diuersas species ex illis. Nec refert, quod Philosophus qualitatem vt sic in has qualitates tanquam in species numerauerit absolute, quia loquitur de speciebus impropriis quatenus scilicet tales dicuntur, quę habent aliquam differentiam, plusquam numericam, sicut dicitur quoddam genus hominum esse laboriosum, quoddam ignauum, cum tamen non dentur homines diuersæ speciei.

Confirmatur hæc responsio, quia in fine capitis, enumeratis illis quatuor speciebus, subiunxit: *fortassis quidam alius quispiam modus qualitatis apparebit.* Ex quibus verbis satis datur intelligi, quod ipse non existimauerit species à se enumeratas esse veras species & essentialiter distinctas, quia si sic existimaret, non diceret quidam alius modus, sed quædam alia species.

Dices: Ergo non satisfecit suo muneri, quia debebat diuidere qualitatem in veras species.

Respondeo negando sequelam, & ad probationem dico quod sufficiebat ipsi sic enumerare qualitates, vt omnes comprehenderet.

Alius modus diuidendi Qualitatem in propias species.

38 Est autem pro complemento huius quæstionis aduertendum, quod qualitas possit alio modo diuidi in suas species, quæ veræ sint species realiter & essentialiter inter se distinctæ: nam imprimis qualitas, vt sic diuiditur adæquate in spiritualem & materialem; & *spiritualis* diuiditur in actus seu operationes, & qualitates spirituales, quæ sũt principia talium operationum. Ex his etiam qualitas, quæ est actus vt sic, potest diuidi in actus naturales in substantia, & supernaturales in substantia; & actus naturalis in substantia potest diuidi in actus intellectus & voluntatis; & similiter potest diuidi actus supernaturalis in substantia. *Præterea* actus naturalis intellectus potest diuidi in primam apprehensionem, iudicium simplex, & discursum, & discursus potest diuidi in varias alias species scientiarum, opinionum, & artium. Actus etiam voluntatis naturalis in substantia potest diuidi in varias species actuum diuersorum, quos voluntas potest habere, & longissimum esset singularum specierum catalogum hic texere. *Præterea* actus supernaturales intellectus & voluntatis possunt etiam diuidi in varias species. *Deinde* qualitates spirituales, quæ sunt principia actuum, possunt diuidi in naturales qualitates, & supernaturales qualitates, quæ sunt talia principia. Qualitates supernaturales huiusmodi possunt diuidi in plures species, vt in principia spectantia ad intellectum, & illa quæ spectant ad voluntatem; & similiter diuidi potest qualitas huiusmodi naturalis ordinis: & qualitas spectans ad intellectum potest diuidi in qualitatem, quæ supplere potest concursum obiecti, & quæ non supplet: primi generis erunt species intelligibiles, secundi generis erunt habitus generati per actus, & facilitantes ad ipsas. Qualitas huiusmodi naturalis spectans ad voluntatem diuidi potest in varios habitus, quos voluntas acquirere potest.

39 *Qualitas non spiritualis* potest diuidi in intentionalem, & realem: intentionalis est, quæ ex natura sua ordinata est per se primo ad perfectionem potentię vitalis materialis; realis est quæ non est sic instituta: prima diuidi potest in cognoscitiuam materialem; & appetitiuam materialem: cognoscitiua diuidi potest in actus & principia actuum; appetitiua in actus & habitus, si dentur in eo habitus. Realis diuidi potest in qualitatem primam & secundam, prima diuidi potest in quatuor primas, secunda in varias alias iuxta varietatem earum, quæ quia magna est, vt & aliarum qualitatum, propterea valde difficile esset prædicamenti huius integri seriem proponere, nec id necessarium est, sicut nec proponere seriem integram prædicamenti substantiæ.

De Proprietatibus Qualitatis.

Prima proprietatis habere rium.

40 *Prima proprietas* enumerata à Philosopho, est habere contrarium. Quod non sic intelligendum est, quod sola qualitas habeat aliquam aliam formam positiuam sibi dissimilem & oppositam essentialiter, nam omnis species cuiuscumque prædicamenti habet aliquid sibi contrarium in hoc sensu; nec sic etiam, vt sola qualitas habeat aliquam formam positiuam sibi sic oppositam vt expellant se mutuò ab eodem subiecto, quia vna forma substantialis expellit alteram ab eadem materia. Intelligitur ergo sic, vt sola qualitas habeat formam positiuam absolutam sibi oppositam, per quam expellatur ab eodem subiecto

inhæsionis

inhæsionis. Dico autem formam absolutam, quia vnum vbi expellit formaliter aliud vbi ab eodem subiecto inhęsionis. Quare si explicanda sit hæc proprietas sic vt soli qualitati conueniat, debet addi quod sola qualitas habeat formam positiuam absolutam sibi contrariam sic, vt non possit compati cum eadem forma in eodem subiecto inhæsionis. Sed nec in hoc etiam sensu hæc proprietas convenit omni qualitati; nam lux est qualitas, & tamen non habet contrarium in hoc sensu, nec etiam habitus supernaturales, aut species impressæ.

Secunda proprietas est susceptiuum esse magis & minus, hoc est posse intendi & remitti: quod quidem competit qualitatibus pluribus, non tamen videtur competere omnibus; nam certe quilibet actus intellectus vnus non videtur posse intendi aut remitti proprie loquendo, nec quælibet species impressa. Deinde ipsemet Philosophus asserit hanc proprietatem non conuenire soli qualitati: & certe quantum ad modum loquendi, dicitur res quæcumque esse magis & minus similis alicui, sed & vna actio dicitur magis intensa alia actione.

Tertia proprietas est quod secundum eam res dicuntur similes & dissimiles; quod sine dubio intelligendum est de similitudine stricte sumpta, quæ fundatur in ipsamet qualitate: nam res dici similes & dissimiles large loquendo secundum quascumque formas, in quibus conueniunt aut disconueniunt, est extra controuersiam. Addendum autē quod ex hac proprietate vix possit declarari natura qualitatis, quia non potest intelligi bene, quid sit similitudo proprie dicta, nisi intelligatur prius ipsamet qualitas, quandoquidem similitudo proprie dicta, vt distinguitur ab aliis similitudinibus, nō possit cognosci nisi quatenus cognosceretur fundari in qualitate. Itaque in hoc solum sensu posset per hanc proprietatem colligi aliqua forma esse qualitas, quatenus qui cognosceret aliqua esse similia in aliqua forma, quæ non esset nec substantia, nec quantitas, nec relatio vlla, eo ipso posset cognoscere quod illa forma esset qualitas.

DISPVTATIO XVII.

QVÆ EST VNICA,

De Sex vltimis Prædicamentis.

IN vnica hac disputatione naturam sex vltimorum prædicamentorum scilicet *Actionis, Passionis, Quando, Vbi, Situs, Habitus*, explicare conabimur.

QVÆSTIO I.

Vtrum detur relatio extrinsecus adueniens & quid sit.

1 MOueo hanc quæstionem hic, quia communis sententia *Scotistarum* est, sex vltima prædicamenta consistere in huiusmodi relationibus. Quæ sententia communiter reiicitur, & quidem hoc fundamento, quod non dentur tales relationes.

Quid sit relatio extrinsecus adueniens.

Vt autem hæc res bene intelligatur, ac vitetur quæstio de nomine, *aduertendum est* nos cum *Scoto* nihil aliud intelligere per relationē extrinsecus aduenientem, quam formam pure respectiuam, quæ nec includit aliquid absolutum intrinsece & essentialiter, nec identificatur realiter ex suppositione quod daretur talis similitudo (de cuius suppositionis veritate parum hic est curandum) & quæ non spectat ad prædicamentum *Ad aliquid*.

Aduertendum secundò, omnem relationem transcendentalem identificari alicui alteri entitati, quam præsupponit vt fundamentum, v.g. relatio transcendentalis, quam dicit creatura ad Deum, identificatur ipsimet creaturæ; & relatio, quam dicit intellectus ad obiectum, identificatur ipsimet intellectui. Relatio verò pertinens ad prædicamentum *Ad aliquid*, quam vocant *Scotistæ* meritò relationem intrinsecus aduenientem, necessario præsupponit fundamentum & terminum cum ratione fundandi; quibus positis necessario resultat absque aliqua actione ad ipsammet terminata: vnde si detur aliqua forma relatiua, quæ non identificetur alicui rei, nec præsupponat fundamentum, terminum, & rationem fundandi ad quæ necessariò sequitur, dabitur relatio extrinsecus adueniens; nihil enim aliud intelligimus per relationem extrinsecus aduenientem, quàm huiusmodi: & ratio nominis est aptissima: cum enim sit entitas pure relatiua, hoc est non includens aliquid absolutum, nec identificatum vlli absoluto, debet vocari relatio; & quia vlterius non sequitur necessariò ex vi fundamenti, & termini, aut vllius rationis fundandi se habentis ex parte ipsorum absque actione aliqua immediate terminata ad ipsammet, quemadmodum sequuntur relationes de prædicamento Ad aliquid, merito vocatur extrinsecus adueniens, ad differentiam illarum aliarum relationum, quæ intrinsecus aduenientes dicuntur; & per hoc patet responsio ad discursum longissimum, quo vtitur *Suarez* supra contra *Scotum* ex nomine relationis intrinsecus aduenientis.

CONCLVSIO.

2 *Dantur relationes extrinsecus aduenientes in sensu iam explicato.* Hæc est *Doctoris in.3. dist.1. quæst.1. & in 4. dist.15. quæst.1. quodlibeto 11. num.4. cum Scotistis omnibus*, quos sequuntur *Louanienses hic, Paulus Venetus 5. Met. capit.36.* & alii contra communiorem *Thomistarum, & Recentiorum* sententiam, quos citant & sequuntur *Suarez disput.48. Met. sect.1. Ruuius & Complutenses hic.* Dantur relationes extrinsecus aduenientes.

Probatur, quia secundum aduersarios communiter datur vnio inter materiam & formam, quæ est aliquid reale positiuum distinctum ab illo: & licet hoc negetur à *Caietano* & aliquibus paucis; tamen id modo supponendum est cum communiori aduersariorum sententia, quam aliàs probabimus, Deo volente: sed illa vnio est huiusmodi respectus: ergo, &c. Probatur minor, quia est aliquid reale, cuius totum esse consistit in ordinatione actuali vnius ad aliud: ergo est essentialiter respectus; non est autem intrinsecus adueniens, vt fatentur aduersarii, & patet, quia non præsupponit aliquid ex parte extremorum ad quod necessario sequitur, possunt enim extrema esse existentia simul, quamvis non haberent illam vnionem: non est etiam respectus transcendentalis, quia neque est quid absolutum, aliàs essentia eius non consisteret in actuali ordinatione vnius ad aliud; neque identificatum realiter alicui absoluto, quia non potest assignari quodnam sit illud absolutum, cui identificaretur, aut quis effectus, aut vtilitas eius: ergo non est respectus transcendentalis, aut prædicamentalis de prædicamento Ad aliquid, & consequenter erit extrinsecus adueniens.

Confirmatur hoc meo iudicio euidenter, quia eodem modo, quo aduersarii dicunt vnionem esse aliquid absolutum dicens respectum transcendentalem: & propterea non posse intelligi, nisi per modum respectus, posset aliquis dicere, quod similitudo & quicumque respectus intrinsecus adueniens esset etiam quid absolutum, dicens tamen ordinem ad terminum: sed hoc est absurdum etiam secundum ipsos: ergo & illud, vnde sequeretur probabilitas eius.

3 *Confirmatur secundò*, quia si vnio materiæ ad formam esset quid absolutum, quæ esset ratio cur dicerētur vniri, deberet poni in vtroque extremo, vel vnum absolutum in vno, & alterum in altero: sed non potest poni in vtroque extremo vnum absolutum, quia vnum numero nequit naturaliter afficere duo subiecta æque immediate, sicut nec vna forma duo subiecta, siue informando, siue inhærendo; nec etiam ponitur vnum absolutum in vno, & altetum in altero, quia sic daretur duplex vnio substantialis inter materiam & formam cōtra magnam partem aduersariorum, vt videbimus primo Physicorum. Probatur sequela maioris, quia quæcumque referūtur ad se inuicem relatione reali mutua, debēt habere ab vtraq; parte rationem positiuam fundandi illam denominationem, nec potius debet fundari in vna quam in altera, si vtraque sit capax, & ita videmus contingere in relationibus similitudinis & dissimilitudinis, ac similibus: sed materia & forma referuntur ad se inuicem denominatione mutua relatiua

vniti, & ille modus abſolutus eſt ratio proxima aut formalis, aut fundamentalis, vnde proueniat: ergo debet poni in vtroque extremo.

4 *Confirmatur tertiò*, quia fruſtra fit per plura quod fieri poteſt per pauciora: ſed ex duabus formalitatibus, quas ponunt in vnione, abſoluta ſcilicet & reſpectiua, ſufficeret ſola reſpectiua: ergo fruſtra ponitur altera.

Dices: Si potuiſſet poni, ſufficeret; ſed non poteſt poni ſine abſoluto, & conſequenter eſt magna neceſſitas abſoluti. *Contra*, quia non poteſt, vel leuiſſima ratio aſſignari, quæ oſtenderet, quod non poſſet poni: ergo gratis aſſeritur minor.

Confirmatur quartò, quia non poteſt dari vlla implicantia, cur non poſſet aliquid pure reſpectiuum poni de nouo inter materiam & formã per actionem alicuius extrinſeci terminatam immediate ad illud: ſed ex ſuppoſitione quod hoc poſſet fieri, non eſt vlla ratio, ob quam dicatur, quod ita de facto non fiat; & ex altera parte multo congruentius eſſet dicere, quod ita fiat, quandoquidem illud, quod ponitur inter illa, non poſſit intelligi, niſi per modum reſpectus actualiter ordinantis vnum ad aliud: ergo debet dici quod illud, quod ponitur inter illa per actionem cauſæ vnientis, ſit reſpectus purus, & nullo modo quid abſolutum.

5 *Dices*, implicantiam eſſe quod reſpectus poſſit produci per actionem aliquam ad ſe immediate terminatam, vt ſæpius teſtatur Philoſophus; ſi autem poneretur per cauſam extrinſecam aliquid pure reſpectiuum inter materiam & formam, produceretur reſpectus per actionem ad ſe immediate terminatam.

Contra: Philoſophus nunquam dixit non poſſe terminari actionem immediate ad relationẽ extrinſecus aduenientem, ſed tantum id de relatione intrinſecus aduenientẽ aſſerit. Sed non eſt eadem ratio de vtraque: ergo, &c.

Ad quas relationes non datur actio.

Dices, Philoſophum non feciſſe mentionem de vna in ſpecie, neque de altera, ſed id vniuerſaliter aſſerit de relatione, & propterea debet intelligi de quacumque relatione.

Contra, quia id aſſerit expreſſe de relatione tertii prædicamenti præſertim ſecundum aduerſarios, quia alias relationes non nouit: ergo non debet intelligi de aliis relationibus, ſi darentur, ſed de iis, quæ ad illud prædicamentum pertinent.

Et confirmatur, quia illud quod dixit Philoſophus, debet fundari in ratione: ſed non eſt vlla ratio, cur ad relationes extrinſecus aduenientes non daretur actio, & eſt optima ratio cur non daretur ad relationes intrinſecus aduenientes, quia hę præſupponunt aliquid, ad quod neceſſario ſequuntur ſine actione: illæ vero non præſupponunt: ergo intelligendus eſt Philoſophus ſolum de his, & non de illis. Quod ſi Philoſophus expreſſe negaret ad vllam relationem dari actionem, potius neganda eſſet eius authoritas, quam hæc concluſio.

6 *Obycies primò:* Propterea relationes intrinſecus aduenientes dicuntur tales, quia ſequuntur neceſſario ad extremas, poſito fundamento proximo ſeu ratione fundandi, ſed vnio licet non ſequatur neceſſario poſitis extremis, tamen ſequitur neceſſario poſitis illis, & ratione fundandi: ſequitur enim neceſſario ad actionẽ vnitiuam, quæ eſt ratio fundandi ipſam: ergo ſi ſit relatio non tranſcendentalis, non erit extrinſecus, ſed intrinſecus aduenienſ tam bene, quam ſimilitudo, aut paternitas.

Confirmatur ex Ioanne à S. Thoma hic: Actio ſequitur neceſſario poſito fundamento, & termino, & ratione fundandi, & ſimiliter vbi: ergo ſunt relationes intrinſecus aduenientes potius, quam extrinſecus iuxta noſtram explicationem. Probatur antecedens, quia ratio fundandi actionem eſt poſitio effectus, & ratio fundandi *vbi* eſt circumſcriptio corporis ambientis: ſed poſitis his neceſſario ſequitur actio & vbi, ergo.

Reſpondeo negando minorem; ad cuius probationem dico quod actio vnitiua non ſit ratio formalis fundandi vnionem, nã ratio formalis fundandi debet eſſe in extremis, quæ referuntur aut in aliquo ex illis, vt patet diſcurrendo per omnes relationes tertii prædicamenti; actio vero vnitiua eſt in agente vniente, & non in illis extremis. Quod ſi etiam actio illa eſſet ratio fundandi, & etiam eſſet in illis extremis, adhuc obiectio nihil concluderet.

Reſpondetur enim ſecundò diſtinguendo maiorem: poſito fundamento proximo ſeu ratione fundandi diſtincta ab actione productiua relationis, concedo; quæ non diſtingatur ab ipſa, ſed ſit ipſamet actio productiua vnionis, nego maiorem.

7 *Ad confirmationem* nego antecedens cum ſua probatione: nam poſitio effectus & circumſcriptio corporis habetur formaliter per ipſammet actionem, & vbi, & non per aliquid prius: ergo non ſunt rationes fundandi, ad quas ſequuntur neceſſario actio & vbi.

Et per hoc patet ad fundamenta *Arriagæ diſp. 12. Log. num. 6. & 11.* qui videtur non intellexiſſe noſtram ſententiam, dum in cõfirmatione ſua euidenti, vt ipſe ait, ex eo quod relatio paternitatis ſit intrinſecus adueniens, infert relationem cauſæ & effectus intercedentem inter duos ignes eſſe talem: quaſi Scotiſtæ non eodem modo philoſopharentur de vtriſque; cum tamen certum ſit eos nullam prorſus agnoſcere differentiam inter illas. Nam qui ponunt inter patrem & filium præter actionem, quæ eſt reſpectus extrinſecus aduenienſ, aliam relationem intrinſecus aduenientem, ſimiles duas relationes ponunt inter duos ignes; & qui vnam tantum relationem ponunt inter patrem & filium, quæ eſt actio, ac reſpectus extrinſecus aduenienſ, vnam etiam ponunt tantummodo inter duos ignes.

Obiicies ſecundò: Si daretur aliquis reſpectus purus non tranſcendentalis, qui non eſſet de prædicamento *Ad aliquid*, eſſet & non eſſet iſtius prædicamenti, quod eſt abſurdum. Probatur ſequela; non enim eſſet, ex hypotheſi; eſſet autem, quia conuenit vniuoce in ratione reſpectus cum relationibus iſtius prædicamenti.

Reſpondeo negando ſequelam cum ſua probatione quoad ſecundam partem; non enim ex eo quod aliqua conueniunt vniuoce, debẽt poni in eodem prædicamento. *Confirmatur hæc reſponſio*, quia non eſt maior conuenientia inter relationem intrinſecus aduenientẽ & extrinſecus in ratione relationis vt ſic, quam eſt inter vbi & quando, cæteraque vltima ſex prædicamenta (ex ſuppoſitione quod ſint modi abſoluti dicentes reſpectum tranſcendentalem, vt dicunt aduerſarij) in ratione modi abſoluti vt ſic: ergo ſicut ex conuenientia horum in ratione modi non admitterent aduerſarij quod pertineãt ad idem prædicamentũ: neque etiam inferre debent ex cõuenientia relationis intrinſecus aduenientis cum relatione extrinſecus aduenienſe, quod ſint eiuſdem prædicamenti.

Conclusio II.

Deſcrip. relatio extrinſ. aduenſ.

8 *Bene definitur relatio extrinſecus aduenienſ eſſe reſpectus realis realiter diſtinctus ab extremis, non præſupponens aliquid ex parte ipſorum, ad quod neceſſario ſequitur, quod non ſit actio productiua ipſius, cuius totum eſſe eſt ad aliud ſe habere.* Hæc fere patet ex dictis.

Ponitur *reſpectus realis*, tanquam genus, in quo conuenit cum aliis relationibus realibus tam tranſcendentalibus, quàm prædicamentalibus. Dicitur *realiter diſtinctus ab extremis*, vt diſtinguatur à relationibus realiter identificatis ſuis extremis, vt ſunt relationes creaturæ ad Deum, materiæ ad formam, potentiæ ad obiectum, &c. Dicitur, *non præſupponens aliquid ex parte extremorum ad quod neceſſario ſequitur*, vt diſtinguatur à relationibus intrinſecus aduenientibus, quæ tale quid ſemper præſupponunt. Dicitur *quod non ſit actio productiua*, quia aliquando poſſet præſupponere in extremis vel in aliquo ex illis ipſam actionem productiuam ſui: quando enim aliquis moueret ſe localiter, & poneret ſe in loco, *vbi* illud intrinſecum, quod haberet, præſupponit in ipſo aliquid ad quod neceſſario ſequitur, nimirum actionem productiuam ſui. Verumtamen aduertendum eſt quod non neceſſario præſupponeret ipſam in extremis, quia ſi agens extrinſecum poneret locatũ in illo loco, habuiſſet illud vbi, & tũ actio productiua *vbi* non eſſet in extremis:

Et

Et hoc quidem certum est in sententia, quæ dicit, quod actio subiectetur in agente; sed in altera sententia, quæ dicit actionē esse in passo, & non in agente, non esset hoc certum, quia sicut ipsum vbi, quod producitur, est necessario in extremis, ita etiam actio deberet necessario esse in ipsis; & propterea opportune additur in definitione particula illa, *quod non sit actio productiua*. Dicitur denique *cuius totum esse est ad aliud se habere*, vt distinguatur ab absolutis dicentibus respectum transcendentalem, quæ intercedētia inter extrema realiter distincta ab ipsis, vnū referunt ad aliud (si sint aliqua huiusmodi) vt intellectio, quæ refert intellectum vt intelligentem ad intellectum: nam cum huiusmodi entia includant aliquid absolutum, non possunt habere totum suum esse ad aliud; vt patet.

Dices, respectus transcendentales seclusos esse ab hac definitione per hoc, quod dicatur respectus extrinsecus aduenientes distingui realiter à suis extremis: nam respectus transcendentales idētificantur realiter suis extremis: ergo frustra ponitur hæc particula vltima ad secludendos respectus transcendentales.

Respondeo, distinguendo antecedens: quatenus comparantur ad extrema, quibus identificantur, concedo; quatenus comparantur ad extrema, quibus non identificantur, nego antecedens, & consequentiam: quia addenda erat vltima particula ad excludendos respectus transcendentales, quatenus comparantur ad extrema, quibus non identificantur; verbi gratia respectus transcēdentalis, quem dicit intellectio ad obiectū, refert ipsam ad obiectum, & præterea refert potentiam intellectiuam ad idem obiectum, identificatur autem intellectioni, non potentiæ: si ergo consideretur iste respectus, vt habet pro extremis intellectionem & obiectum, bene excluditur per primam illā particulam definitionis; si vero consideretur, vt habet pro extremis potentiam & obiectum, non excluditur per illam particulam, sed bene per hanc vltimam.

QVÆSTIO II.

Vtrum sex vltima Prædicamenta sint relationes extrinsecus aduenientes.

10 PRima *sententia* ponit sex vltima prædicamenta consistere in denominatione extrinseca. Ita *Herneus quodlibeto* 1. *quæst*. 9. *Iauellus* 5. *Metaph. quæst*. 13. *Sotus, & Masius hic*, quibus fauet *D. Thomas opusc*. 48. *tract*. 6. *cap*. 1. *& alibi*.

Secunda sententia est *Capreoli in* 2. *dist*. 2. *quæst*. 1. *Soncin*. 5. *Metaph*. 36. *Ruuij hic*, tenens hæc prædicamenta nec omnino esse absoluta nec omnino respectiua, sed cōsistere in absoluto & respectiuo.

Tertia sententia, dicit esse modos absolutos formaliter & realiter à parte rei, qui tamen sint relatiua secundū dici. Hanc tenent *Complutenses*, qui plures alios pro ea citant.

Quarta sententia tenet aliqua ex his prædicamentis consistere in denominatione extrinseca, aliqua in denominatione intrinseca. Ita *Auersa hic*.

Quinta denique sententia est quod consistant in respectibus extrinsecus aduenientibus. Ita *Scotus* citatus quæstione præcedenti cum suis omnibus.

CONCLVSIO.

11 *Ex vltima prædicamenta consistunt in respectibus extrinsecus aduenientibus*. Hæc est iuxta quintam sententiam.

Probatur primò, quia dantur respectus extrinsecus aduenientes, vt quæstione præcedenti probatum est: sed illi respectus non spectant ad alia prædicamenta, vt patet: ergo ad hæc prædicamenta pertinent & consequenter hæc prædicamenta consistunt in talibus respectibus.

Confirmatur, quia ex suppositione, quod dentur, nihil impedit, quo minus hæc prædicamenta in illis consistere dicantur, & nulla alia sentētia satisfacit: ergo in illis constitui debent. Minor patebit tum ex impugnatione illarum sententiarum, tum ex solutione obiectionum.

Itaque contra primam sententiam facit, quod vt postea ostendemus, actio, & vbi consistant in aliquo positiuo superaddito extremis, inter quæ intercedit.

Contra secundam facit, quod non assignet aliquam vnam per se essentiam entibus horum prædicamentorum quia ex absoluto & respectiuo non fit vnū per se; & deinde, quod superflue absque ratione vlla, vel necessitate ponat formalitatem absolutam spectare ad entia horum prędicamentorum, cum sola formalitas relatiua sufficiat.

Contra tertiam facit, quod hæc entia consistant in ordinatione actuali vnius ad aliud non minus, quam similitudo duorum alborum, ex suppositione, quod talis similitudo daretur: ergo debent dici esse respectus non minus, quā talis similitudo. Et sane qui hoc negaret, posset similiter negare, quod similitudo esset respectus, & dicere, quod esset quid absolutū, & relatiuum tantum secundum dici.

12 *Contra quartam denique facit*, quod eadem sit ratio de omnibus his prædicamentis quantum ad hoc: ergo, si aliqua ex illis non sint denominationes extrinsecæ, nec vlla erunt.

Confirmatur, quia qua ratione aliquæ denominationes extrinsecæ spectarent ad hæc prædicamēta, omnes deberent spectare à paritate rationis: sed hoc est falsum, tum quia esse visum est denominatio extrinseca, & tamen spectat ad prædicamentum qualitatis, ad quam scilicet spectat ipsamet visio, à qua prouenit illa denominatio; & secundum ipsum *Auersam* relationes prædicamenti Ad aliquid sunt denominationes extrinsecę, nec tamen ad hęc prædicamenta spectant: quæ etiam ratio militat contra primam sententiam.

Confirmatur secundò, per ea quæ in particulari de his prædicamentis dicemus.

13 *Obiicies* ex *Suario, & Auersa*, contra conclusionem: Multæ qualitates respiciunt essentialiter sua obiecta, & vnio substantialis essentialiter respicit sua extrema, & cōsequenter sunt respectus extrinsecùs aduenientes, cum nō sint de prędicamento Ad aliquid: sed non spectant ad hęc prædicamēta: ergo saltē falsum est quod omnes respectus extrinsecus aduenientes spectent ad hæc prædicamenta.

Respondeo nullam qualitatem esse respectum extrinsecus aduenientem, quandoquidem omnis qualitas sit quid absolutum, & consequenter non pure relatiuum; vnde videtur mihi, quod *Auersa*, qui vtitur hoc exmplo, non intellexerit respectum extrinsecus aduenientem iuxta mentem *Scoti*. Quod ad vnionem illam attinet, dico illam quidem esse purum respectum, & spectare ad prædicamentum actionis, vt ex ibi dicendis patebit.

14 *Obiicies secundò* ex *Arriaga disput*. 12. *sect*. 2. Duratio & vbi necessario sequitur posito fundamento: ergo non possunt esse respectus intrinsecus aduenientes.

Respondeo, negando antecedens: quamvis enim daremus rem non posse esse absque aliqua duratione & vbi, sane tamen potest esse absque quacumque duratione & vbi in particulari: vnde quæcumque duratio & vbi in particulari potest esse extrinsecus adueniens.

Obiicies tertiò: Si hæc prædicamenta conuenirent in respectu extrinsecus adueniente vt sic, deberent omnia facere vnum prædicamentum: sed hoc est falsum: ergo.

Respondeo primò, hoc argumentum militare contra alias sententias, quia similiter sequeretur, quod omnia hęc prædicamenta facerent vnum prædicamentum, si omnia consisterent aut in denominationibus extrinsecis, aut in aliquo modo absoluto sine respectu, aut in modo absoluto cum respectu.

Respondeo secundò negando sequelā maioris, quia quēadmodum omnia absoluta, v.g. qualitas, quantitas, & substantia non debent necessario facere vnum prædicamentum; ita nec omnia relatiua debēt necessario poni in vno prædicamento, quamvis conuenirent in ratione aliqua communi vt sic. Quod si dicatur omnia absoluta non cōuenire vniuoce in aliqua ratione communi vt sic, similiter poterit dici, quod omnia relatiua non conueniant vniuoce in aliqua ratione relatiua communi vt sic.

15 *Obiicies quartò* pro *Complutensibus, & Ioanne à S. Thoma*: Propria ratio relationis consistit in *esse ad*, seu in hoc, quod sit accidens faciens respicere aliud ex proprio suo & natiuo effectu: sed hoc non conuenit his vltimis prædicamentis, nam quatuor vltima dicunt *esse in* ex sua propria ratione: *Vbi* enim facit rem esse in loco. *Quando* in tempore, *situs* disponit partes in loco, *Habitus* resultat

ex eo quod vestis sit in corpore: similiter *actio* non dicit esse *ad*, sed esse *ab*, & *passio* est in passo.

Confirmatur: si sex vltima prædicamenta essent relationes, necessario essent mutuæ: hoc autem est falsum, quia actio, & passio non sunt simul natura.

Respondeo negando minorem, ad cuius probationem dico manifestum esse, sex vltima prædicamenta dicere ex natura sua intrinseca *esse ad* tam bene quam similitudo: nam actio ordinat agentem ad effectum, passio effectũ seu passum ad agentem, vbi locatum ad locum, quando rem existentem ad tempus, & ita de reliquis; sicut similitudo ordinat album vnum ad aliud album coëxistens. Nec refert, quod actio dicatur esse ab agẽte, passio in passo, vbi in loco, nam etiam similitudo dicitur esse in subiecto, & tamen non propterea dici debet quod non sit relatio. Prætereo, improprie dici à Complutensibus, quod vestis sit in corpore, & falsum esse, quod habitus sequatur ex eo, quod vestis sit in corpore, imò ab ipso habitu habetur vestis esse in corpore, seu vt propriùs dicam, vestis circa corpus aut applicata corpori.

16 *Confirmatur* responsio, quia ideo aliquid est essentialiter actio, non quia est ab agente quomodocumque, sed quia est ab ipso sic, vt ab ipsa denominetur per se formaliter agens producere aliud: & ideo aliquid dicitur essentialiter passio, non quia est in passo quomodocumque, sed quia est in ipso sic, vt ab ipsa denominetur passum pati ab aliquo: & ideo aliquid dicitur esse vbi, non quia est in loco quomodocũque, nec quia ponit in loco quomodocumque, sed quia est ratio formalis, à qua essentialiter & formaliter habet aliquid actu constitui in loco: ergo actio, passio, & vbi dicunt ordinationem actualem vnius ad aliud, nimirum, agentis ad passum, passi ad agens, locati ad locum: ergo dicunt *esse Ad* non minus quam similitudo, quæ propterea dicit *esse Ad* essentialiter, quia munus ipsius est referre actualiter vnum extremũm ad aliud.

17 *Ad confirmationem obiectionis, Respondeo primo*, quod si aliquæ relationes ex sex vltimis prædicamentis non essent motiuæ, inde formaliter non sequatur, quod non essent relationes; neque enim ex conceptu relationis vt sic, habetur necessario, quod debeant esse mutuæ, vt patet in relationibus tertij generis, quæ secundum ipsosmet aduersarios non sunt mutuæ.

Respondeo secundò, concedendo sequelam maioris, & negando minorem: ad cuius probationem, dico aliud esse, quod relationes sint mutuę, aliud quod sint simul natura; ad ipsam autem rem dico, quod certum sit reliquas relationes spectantes ad vltima prædicamenta, præter actionem & passionem, esse simul natura; vnde quantum ad hanc rationem, saltem illæ possunt esse relationes. De actione etiam & passione certũ est, quod sint simul natura quantum ad hoc, quod ab vna ad alteram sequatur subsistendi consequentia pro quocumque instanti temporis, nec alia simultas naturæ necessariò requiritur in omnibus relationibus.

QVÆSTIO III.

De Actionis Prædicamento.

Explicatur Sententia Scoti de Actione.

Nomen actionis est æquiuocum.

18 NOmen Actionis vt aduertit *Doctor in 4. dist.* 13. *quæst.* 1. *& quodlib.* 13. est æquiuocum; significat enim plura secundum diuersam rationem; *primò* enim significat actiones vitales, quibus potentiæ vitales tendunt in sua obiecta, vt intellectus in intelligibile, voluntas in volibile, visus in visibile, quæ actiones sunt de prædicamento qualitatis, & non huius prædicamenti.

Secundò sumitur aliquando à Philosopho pro re acta, seu pro effectu, qui producitur ab efficiente: sic etiam non spectat ad hoc prædicamentum, sed ad illa, ad quæ spectat res illa producta.

Tertiò sumitur pro respectu, seu relatione, quæ supponitur resultare in re, quæ aliam rem producit statim atq; illam producit; & manent in illa re, quandiù coëxistit cũ re producta: & actio hoc modo spectat potius ad prædicamentum *Ad aliquid*, quam ad hoc prædicamentum, si tamen detur talis actio, seu productio, de quo egi supra *disp. de relatione, num.* 46.

Quartò, sumitur pro respectu educentis ad formam, quæ educitur ab aliquo agente ex potentia alicuius subiecti.

Quintò pro respectu inducentis ad formam, quam inducit aliquod agens in aliquod subiectum.

Sextò denique sumitur pro respectu transmutantis ad transmutatum, mediante quo scilicet aliquod agens mutat aliquod subiectum.

19 Ex his tribus vltimis respectibus certum est posse dari respectum inducentis, sine respectu educentis; anima enim rationalis inducitur & non educitur: non potest tamen esse eductio sine inductione; nihil enim educitur ex potentia alicuius, quod non recipiatur in ipsomet. Potest etiam dari respectus transmutantis sine eductione, vt patet in transmutatione corporis, quæ est altera pars viuẽtis per animam rationalem; non tamen sine inductione, quia nihil potest transmutari, proprie loquendo, hoc est intrinsece, per receptionem formę, quam non habuit ante, quin inducatur illa forma in illud, quod transmutari dicitur. Vnde existimo actionem eductiuam realiter identificari actioni inductiuæ, & actionem transmutatiuam realiter identificari actioni inductiuæ in hoc sensu, quod illa actio qua transmutatur aliquod subiectum, debeat necessario esse actio, qua inducatur aliquid in ipsum; & illa actio, qua inducitur in subiectum, debeat necessario esse actio, qua transmutatur; & denique illa actio qua aliquid educitur ex subiecto, debeat esse & actio, qua inducitur aliquid in ipsum, & consequenter actio, qua transmutatur illud subiectum. Vnde quando *Scotus* videtur distinguere actiones has, existimo quod debeat intelligi, non de distinctione reali, sed potius de distinctione aliqua formali, vel rationis, vel etiam de distinctione reali in hoc sensu, quod bene possit actio transmutantis aliqua esse distincta realiter ab omni actione eductiua, hoc enim est certum, quoties transmutatur aliqua res per formam, quæ non educitur è potentia eius.

Inductio potest esse sine eductione, non è cõtra. Transmutatio potest dari sine eductione, sed non sine inductione.

Actio eductiua realiter identificari alicui actioni inductiuæ & etiam actio transmutatiua.

20 Difficilius, est quod *Scotus* supra in *quarto, num.* 11. dicit, respectum inducentis ad inductum, & educentis ad eductum esse respectum intrinsecus aduenientem; respectum vero transmutãtis ad transmutatum esse respectum extrinsecus aduenientem, atque adeo respectum transmutantis ad transmutatum solummodo spectare ad hoc prędicamentum, non vero respectum inducentis aut eductis. Cuius rationem assignat, quod non possit esse forma inducta aut educta simul cum inducente aut educente, quin sit respectus eductionis aut inductionis; possit autem esse transmutans v. g. causa transmutatiua & transmutatum, hoc est subiectum ab ipso transmutabile sine transmutatione, nimirum in casu, quo poneretur aliquod impedimentum, vt si adesset fortior agens, aut deesset concursus diuinus. Hæc doctrina mihi semper visa est difficilis, & si vera esset, falsum esset quod paulo ante diximus, nempe actionem transmutatiuam identificari realiter semper actioni inductiuæ alicui, & actionem eductiuam semper identificari alicui actioni transmutatiuæ, quia omnis relatio extrinsecus adueniens distinguitur realiter ab omni relatione intrinsecus adueniente, alias non ponerentur in prædicamentis realiter distinctis.

An actio inductiua & eductiua relatio intrinsecus aduenien.

Ideo autem hæc doctrina visa mihi est difficilis *primò*, quia si distinguitur realiter actio eductiua à trãsmutatiua sanè transmutatiua non potest esse prior quam eductiua, sed potius è contra eductiua debet esse prior: hoc autem supposito videtur quod relatio transmutantis, seu actio transmutatiua sit intrinsecus adueniens, quia sequitur necessario suppositis extremis, & eductione formæ seu inductione eius ita, vt de potentia Dei absoluta non possit non esse magis quam similitudo duorum alborum possit non esse, supposita eorum coëxistentia: sed illa relatio, quæ necessario sequitur positis extremis, & aliqua ratione priori, quæ non sit actio productiua istius relationis, est intrinsecus adueniens, vt patet ex dictis quæstione prima huius disputationis: ergo illa relatio transmutantis esset extrinsecus adueniens in casu supposito.

Contra tem affiuam.

Secundò, quia videtur quod relatio educentis aut inducentis sit extrinsecus adueniens, quia illa relatio est extrinsecus adueniens, quæ non sequitur necessario positis

extre